

1974-37

מזרח
ספרות

MŪSU SPARNAI

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951

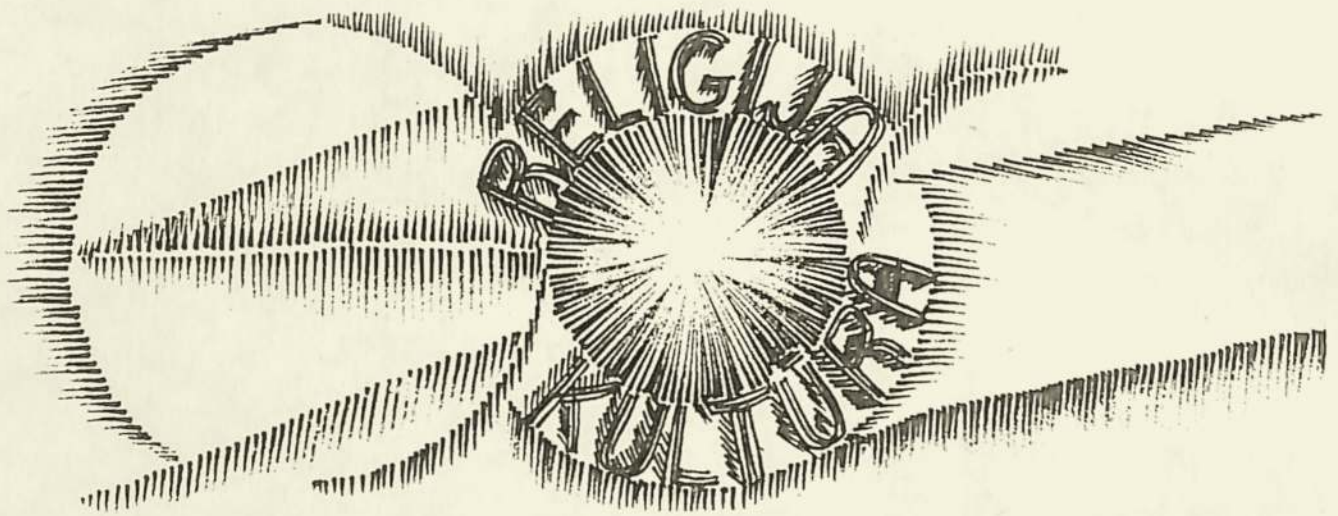
1974 GRUODIS

Nr. 37

*Kuratoriai dr. Mykolas ir Alena DEVENIAI savo vedybų auksinę sukaktį atžymėjo 1974.X.19 įsteigę tais pačiais metais Kultūrinį Fondą.
Chicago, 1974 m.*

Nuotr. Lietuvių Foto Archyvas

Kun. St. NEIMANAS

IŠEIVIAI - ABRAOMO PASEKĖJAI

Viešpats tarė Abraomui: "Išeik iš savo žemės ir iš savo giminės, ir iš savo tėvo namų, ir eik į žemę, kurią aš tau parodysiu. Aš padarysiu iš tavęs didelę tautą ir tave palaiminsiu, ir išaukštinsiu tavo vardą, ir tu būsi palaimintas" (Moz. 12-1, 2).

Prieš 37 šimtmečius pasiturintis, maldingas Abraomas, nuo tvano išsigelbėjęs Noos palikuonis, gyveno Mezopotamijoje, kur vietos žmonės tarnavo svetimiems dievaičiams, kas jam, kaip tikinčiam į vieną Viešpatį, netiko. Nerimaudamas dvasioje, išgirdo Dievo kvietimą: "Išeik iš savo žemės ir iš savo giminės, ir iš savo tėvo namų į žemę, kurią aš tau parodysiu. Aš padarysiu iš tavęs didelę tautą ir tavyje bus palaimintos visos kartos per amžius".

Abraomo istorija sena ir ji kartojasi per kartų kartas. Istorijos bėgyje žmonės tokį ir panašų kvietimą išgirdavo, išklausydavo ir, sąžinės paskatinti, sukildavo, pasiryždami į nežinomą kelionę, į abejotiną ateitį. Daryti ryžtingus, rizikingus sprendimus nėra lengva. Gyvenimas betgi, kurį mums Dievas patikėjo, surištas su pavojais ir kova už būvį. Tas, kuris bijo ką nors prarasti, negali ir laimėti. Gyvenimas išsilaiko įtempimo dėka tarp pasišventimo, vargo ir pasisekimo, tarp nuostolio ir pelno. "Kas išsaugo savo gyvybę praras ją, o kas praranda ją dėl manęs - atranda ją", sako Viešpats.

Dažnai mus slegia klausimas, kodėl pikti, nežmoniškai reiškiniai išiterpia, plečiasi ir vargina žmoniją? Kur gi yra Dievo rėdymas, pagalba ir galia? Teoriniai atsakymai mus nepatenkina. Viešpats savo pasakytais prilyginimais daugiariopai nurodė, kad ir taip vadinamame "blogume" gali būti palaima, paslėpta gera dovana. Per-

gyventas vargas padeda žmonijai savo pareigas, pašaukimą pažinti, savo jėgas ir gabumus tiksliau sunaudoti. Teisybė ir teisėtumas yra toji gyvenimo santvarka, kurią Dievas nori tarp visų žmonių įgyvendinti, kurią mes pavadintume visuotinu teisėtumu.

Skelbiamas Dievo žodis ne visuomet būna saldus sielos penas, bet kai kada ir kartus priminimas apie atsakomybę, pasiūlymas, reikalavimas. Žmonijos mokytojas žmogaus sielos pageidavimus kitaip, platesne prasme, aiškina, negu mes geidžiame, ir nori mūsų vidujinį sielos regėjimą praplėsti, atverti, kas ne tik mus asmeniškai, bet ir visą žmoniją liečia.

Raminančiai mus veikia ir mielai išklausome Viešpaties kvietimą: "Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate apsunkinti ir aš jus atgaivinsiu". Ar šis Viešpaties pasakymas kartais mus nesuklaidina, jį tik siaura prasme pritaikius, atsižvelgiant į mūsų pačių dabartinę neteisėtai pavergtos tėvynės, Bažnyčios ir tautiečių padėtį, nebepastebėdami, kad šis graudenimas mums primena mūsų pačių atsakomybę prieš kitus nuskriaustus, atsilikusius ir bada, persekiojimą kenčiančius, už tebevykstančią neteisę pasaulyje. Kaip patys nukentėję galime ir turime kitus geriau atjausti, negu tie, kurie vargą, skriaudas ir neteisę tik iš aprašymų pažįsta. Nenorėkime būti nuskriaustųjų eilėse pirmaisiais, nors dar ir nepranyko, ir nubluko skaudūs pergyvenimo vaizdai, kaip, pav.: per baisų birželį brolių, seserų trėmimai, tėvų namų ir nuosavybių nusavinimai, sušaudymai, susideginimai, bandymai gelbėtis pabėgant, visokie išniekinimai to, kas kitiems šventa. Be šių visų kvotimų, patyrimų sunkiau patekti į tą paminėtą palaimintos tautos narių skaičių ir būti kitiems nuskriaustiems palaiminimu.

Atvykę į šį laisvąjį pasaulį nebesame išvietintieji, bet naujakūriai, -naudojamės pilnai visais laisvo krašto gyvenimo patogumais. Pasilikę gi namie tebeskursta, kaip beteisiai, nebyliai įnamiai, už kuriuos iškeliavusieji turi prabilti. Anksčiau į čia atkeliavę pionieriai, lygiai kaip ir mes, buvo priversti dėl savo pažiūrų ir įsitikinimų ir vietoje galiojančių suvaržymų palikti tėvų žemę, gimines, namus ir keliauti į nežinomą žemę. Prisiminkime kokia nuotaika darėme galutinį sprendimą: ar išeiti iš savo žemės, kas mus laukia svetur? Ar neturime dėkoti Dievui už globą ir apsaugą, kurią mums tuo sunkiu ištyrimo laiku parodė? Perplaukėme mus skiriantį ideologiniai ir fiziologiniai nepalankų vandenyną ir išlikome gyvi ir nepalaužti. Kaip nedėkoti, juk čia jau galėjome laisvai užauginti jaunąją kartą, leisti ją į mokslus nesužalojant tautinių, tikiybinių įsitikinimų, pilnai ir laisvai vartoti savo gimtąją kalbą, garbinti Viešpatį savoje bažnyčioje. Ar Amerikos Suvienytos Valstybės, kurios ruošiasi minėti savo 200 metų egzistavimą, kurios konstitucijos pagrinde glūdi Dievo Žodis ir nesuvaržyta žmogaus sąžinės laisvė, ar tai nėra palaiminta tauta, išaugusi laiko bėgyje istorijos

bangomis atblokštais ateiviais? Kiek alkanų pavalgydino, nuogų ap-
rengė, persekiotų priglaudė, ligonių pagydė, be pastogės likusiems
namus pastatė. Ar nebuvo visi į čia audringu laiku likimo atblokšti
savo laiku palaima pasilikusiems? Bet lygiai nemažinkime ir mū-
sų pasilikusių brolių, seserų ryžto nugalėti vietoje gyvenimo mė-
ginimus, nuolatinį grąšinimą ir pavojų, savim pasitikint atsilaikyti
ir išsilaikyti. Kas būtų šiandien Lietuva ir kiti pavergtieji kraštai
bei šėivių balso, budrumo ir šauksmo laisvame pasaulyje, be atski-
rų pasišventusių žmonių, kurie atkreipė pasaulio dėmesį į tebe-
vykstančią žmonių vergiją?

Dažnas dėl nežinojimo ir neužtikrinto rytojaus, dėl kelionės
sunkumų pasiryžo, kad ir nenoromis, prisitaikyti vietoje prie nau-
jų gyvenimo sąlygų, deja, tik per vėlai savo paklydimą patyrė, paju-
to, kaip sunku yra savo gilesnius įsitikinimus prievartauti. Vėliau
pavieniai prasiveržę į laisvę liudija, kad ne tiek ekonominis, kiek
dvasinis skurdas žmones vargina.

"Ir Abraomas iškeliavo, kaip Viešpats jam liepė". Šitoks apsi-
sprendimas yra tikėjimo išdava, kada žmogus, pasitikėdamas Die-
vo pagalba ir apsauga, o ne apskaičiavimais, pasiryžta, viską palikęs,
iš naujo įsikurti, eiti neužtikrintu keliu. Ar padėtų mums visos
kalbos apie Dievo meilę, pasitikėjimą Juo ir mūsų viltys, jei patys
neišdrįstume ir nepasiryžtume žengti į laisvą gyvenimą? Ti-
kėjimo kelias yra kova prieš fatalizmą ir prieš resignaciją. Kai
kalbame apie naujus kelius, kai kas persisveria į priešingą pusę ir
praranda lygsvarą: susižavi, užsidega naujanybėmis ir tokiu būdu
atsipalaidavęs nuo senų gyvenimo varžtų, patenka vėl į naujai su-
kurtus.

"Išeik, keliauk į žemę, kurią aš tau parodysiu". Dievas neivar-
dino ateities žemės, jos rubežių, tik keletą žingsnių pirmyn, -įsa-
kymu pakilti ir išeiti. Tokiu netikru pažadu Abraomas pasitenkino.
Galutiną ateities išdavą pavedė Dievui. Ateitis likosi atvira, neiš-
spręsta. Tokiu tikėjimo keliu einant, mūsų papročiams pasidavęs
būdas yra verčiamas ir pratinamas pasiduoti netikėtumams, keliau-
ti į nežinomą ateitį, kuri tik laikui atėjus mums bus atskleista. Ne-
turime savęs per daug apsunkinti tolimos ateities našta, kuri ne
mums priklauso, bet lieka Dievo žinioje.

Ar randame Biblijoje aprašytą tautos Bažnyčios padėtį, kurią
galėtume panaudoti pasimokymui, kaip mums žengti į miglotą
rytojų, kuomet stipresni žemės valdovai žaidžia mažesniųjų liki-
mu ir slaptai tariasi jais prekiaudami? Izraelis sulaukė išvadavi-
mo iš Egipto vergijos dėka savo prisirišimo prie vienintelio Die-
vo, savo tautos, tėvų tradicijų gerbimo ir galingo Viešpaties veiki-
mo. Buvo arti savo tikslo, prie pažadėtos žemės, kur pienas ir me-
dus teka. Atsargos dėlei išsiuntė tyrinėtojus iširti Kanaano žemę.
Tyrinėtojai parsinešė didelę vynuogių kekę, tuo sukeldami įspūdį,

kad ten gyvenimas puikus, bet jų pranešimas kitaip skambėjo: "Matėme miestus, tvirtoves, vyrus milžinus, prieš juos mes neatsilaiskysime". Toks pranešimas numušė keliautojams nuotaiką, sukėlė nesutarimą, nepatenkinimą. Tyrinėtojai ramino: "Eikite be baimės tvirtai pasitikėdami Dievo pažadais, tai jums pasiseks". Toks pa-
drąsinimas buvo mažatikių klyksmu pertrauktas: "Mes bijome to-
kios ateities, grįžkime atgal iš kur atėjome". Ar nepastebime pasta-
ruoju laiku panašios padėties mūsų išeivių tarpe, kai pasisako pa-
vieniai, išsigandę ir susvyravę prieš tebestovinčias kliūtis kelyje
į laisvą tėvynę, pasiryžę kapituliuoti: "Grįžkime atgal iš kur atė-
jom", kitaip tariant, pasiduokime mums primestai ir uždėtai oku-
pacijos naštai?

Senovės pranašus nūdien yra pakeitę taip vadinami futurologai, šių dienų tyrinėtojai, pranašautojai. Jie rodo mums viliojančius vaisius, žada mažiau darbo valandų, didesnę uždarbę, kylantį gerbū-
vį, prailgintą gyvenimą pakeičiant sudėvėtus žmogaus organus nau-
jais-dirbtiniais, pavojingų ligų nugalėjimą, atrinktą sveiką, gerą jau-
nąją generaciją, pagal pageidavimą kontroliuojant gimdymą. Tačiau
čia pat jie kalba ir apie žmonių perteklių netolimoje ateityje, ap-
skaičiuodami kiek asmeniui teks žemės ploto, apie gyvybės sugriov-
vimui reikalingus elementus, užterštą orą, vandenį, kainų kilimą,
kūro trūkumą, bedarbių daugėjimą ir panašiai.

Ar būtume patenkinti, ar ne, mes laiko rato atgal pasukti ne-
galime. Laikas, kuriame gyvename, kelias, kuriuo einame, yra mums
kaip priskirtas uždavinys. Dažnas, savo laiku, mus bauginęs užda-
vinys iš tolo atrodė baisėsnis, sunkesnis, negu tikrumoje buvo ir
šiuo laiku jau yra likęs praeityje. Žemės, kur pienas ir medus teka,
tuo tarpu nėra ir nerasime. Nerassime krašto be vargo, žemės be
piktžolių. Esame kol kas tik pakeliui. Pažanga, geri įstatymai ir iš-
radimai žmonių naudojami ir vykdomi. Reikšminga yra, kokios dva-
sios yra vykdytojai. Per tolerancijos stoką nepastebime, kad tikė-
jimui pasaulyje nėra nustatytos ir nusistovėjusios uniformos, bet
reiškiasi įvairumas. Viešpats savo gyvenimą skyrė tarnavimui ir
žmonių sutaikinimui. To Jis laukia ir iš savo pasekėjų, sakydamas:
"Turėkite savyje druskos ir taikiai tarp savęs sugyvenkite".

* * *

Aš tikiu, kad Dievas duos mums kiekvienoje bėdoje tiek jėgų,
kiek mums jų reikės. Tačiau Jis tų jėgų neduoda iš anksto, kad mes
ne savimi, bet vien Juo pasitikėtume. Dietrich Bonhoeffer

Bažnyčia tėra tik bažnyčia, jei ji yra dėl kitų.

Dietrich Bonhoeffer

VIII Amerikos Lietuvių Kongresas įvyko Pick - Congress viešbutyje. Prelatas J. Baltusevičius sako invokaciją.

Chicago, 1974.IX.28

Nuotr. V. Noreikos

VIII Amerikos Lietuvių Kongreso talentingai ir išpūdingai banketo programą pravedusi filmų žvaigždė Rūta KILMONYTĖ atsisveikina su senj. kun. A.Trakiu ir su ALT'os pirm. dr. K. Bobeliu.

Chicago, 1974.IX.29

Nuotr. P. Maletos

MALDA

VIII Amerikos Lietuvių Kongreso iškilmingų pamaldų metu, šv. Petro bažnyčioje, Chicago, 1974. IX. 29, gener. suprnt. kun. Stasys Neimanas sukalbėjo šią užbaigiamą maldą:

"Viešpatie Dieve, mūsų prieglauda ir pagalba, kuris apreiškei žemės tautoms savo šlovę per Jėzų Kristų.

Dėkojame Tau už tėvišką globą, kurią iki šiol patyrėme kovoje už būvį. Mūsų tėvų nepaliaujamas pastangas, siekti ir išlaikyti laisvą gyvenimą, savo laiku apvainikavai laimėjimu, nežiūrint aplinkybių, kurios slopino mažatikių viltį ir trukdė išklausti mūsų žadintojų balsą.

Tėvynei vėl patyrus okupaciją, fizinius, dvasinius prievartavimus, Lietuvos vaikai ir ainiai, kaip viena šeima, suvažiavę savajam VIII-jam kongresui, meldžiame Tavo šventos malonės dovanų ir Tavo dieviško palaiminimo mūsų pasiryžimui Tėvynei ir žmonijai tarnauti. Tavo tiesa, Dieve, yra didesnė, kilnesnė, negu ta galia, kurią matom tebesiaučiant, bet kuri nepasilieka. Padėk mums tą atsakomybės įsipareigojimo jausmą daboti, kuomet priešingos srovės siekia mūsų tarpe nesutarimo ir abejonės mintį sukelti. Būk mums skydu tokio pavojaus valandą, apsauga pagundos metu, stiprybe kovoje, kad garbingai atliktume savo sąžinės įsipareigojimą.

Šventos Dvasios dovanomis stiprink laisvę ginančias valstybes ir vyriausybes, - Ameriką ir josios prezidentą bei vadovybę, kurie gina žmogaus ir tautų laisvę. Valdantiems nepagailėk išmanymo dovanų, kad visi galėtų ramiai, pamaldžiai, nepersekiojami gyventi ir džiaugtis taikos ir ramybės vaisiais.

Suburk vienybėn tėvynės ir tautos meilės ryšiais mūsų pareigūnus, dvasios vadovus, veikėjus, žadintojus ir mūsų užtarėjus, kurie bebūtų, kad vykdytų Tavo mums skirtus pašaukimo uždavinius, sutartinai siekdami Lietuvailaisvo apsisprendimo.

Padėk išlaikyti tautos gryną sąžinę, sveiką kūną bei sielą, kad sutarimas palengvintų mūsų pasiryžimą. Globok Tėvynės laisvės nemačiusios jaunosios kartos auklėjimą, įdiek jiems meilę gimtajai kalbai. Pagundos metu apsaugok, kad klasta apsuptame pasaulyje, taikos ir sugyvenimo siekiantieji, nepaklystų apakę lengvamybybe, nepatektų į pavergėjų pinkles.

Sudrausk tą jėgą, kuri nepripažįsta Dievo dovanotos žmogui teisės į laisvę ir gyvenimą. Suteik žmonijai gilesnį teisingumo supratimą, būk žmonijai tiesos ir taikos kelrodžiu, kad patirtume Tavo palaiminimą. Padėk, kad žmogaus teisių deklaracija rastų tikrą atgarsį pasaulio sąžinėje, kad nuskriaustieji, pavergtieji, bet dvasiniai nenugalėti, patirtų atoslūgį ir regėtų, kad visi esame gimę lygūs laisvės ir teisių atžvilgiu.

Tavo apvaizdai pavedame visus namiškius, tėvynėje pasilikusius, ištremtuosius, prievartą kenčiančius, kad, kada bus Tavo maloninga valia, visi galėtume kartu džiaugtis Dievo skirta žmogui laisve.

Malonė mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, Dievo Tėvo meilė ir Šventosios Dvasios draugystė tebūnie ir pasilieka su mumis visais. Amen. "

Kuratorius dr. Mykolas DEVENIS liudija Jungtinėms Tautoms.

Nuotr. V. Maželio

VIENUI VIENAS PER KALĖDAS

Kalėdos, Kalėdos!
 Visur skamba garsūs bažnyčių varpai
 Ir džiūgauja žmonės,
 Ir šypsena žydi visų jų veidai,
 Ir sveikin' viens kitą, kaip broliai, meiliai.

Kalėdos, Kalėdos...

O man pasirodyt net gėda:
 Per veidą man ašaros rieda...

Man ašaros rieda,

Aš vienas vienužis po tolimą miestą
 Klajoju, blaškausi ir liūstu ir dūstu,
 O mintys lekioja ir skundžias, vaitoja:

Tėvyne, Tėvyne, -

Tave palikau ir kaip tu suvargau.
 Kad tu čia atklystum į miestą, į minią
 Nors vėjo dvelkimu, nors saulės šviesa, -
 Tikrai atgaivintum, paguostum mane...

Bet tu gi,

O varge,

Likai ten toli sutrypta ir silpna.
 Kenti, tartum siela giliam pragare,
 O aš čia vienužis,
 Nors didmiestis ūžia.

UŽMIRŠK...

Užmiršk, prašau,
 Ir sau sakau:
 Pavasaris rudens nežino,
 Ruduo pavasariu nesigaivina...
 Kas buvo-nebegriš,
 Kas bus-to nieks nepasakys,
 Užteks, užmiršk.

Užmirškim viską mes,
 Kas gula ant širdies
 Ir eikime savais takais:
 Pasaulis naujas atsiskleis

Ir uždangą tarp mūsų nuleis.
 Suprask, sakau,
 Kiekvienas rasime juk mes
 Saulėtą taką, ar gelmes,
 Kur eisime lengvai,
 Ar pulsime giliai.
 Tikrai, tikrai

Pavasaris rudens nežino,
 Ruduo gi juo nesigaivina.
 Žinok, -kas buvo nebegriš
 Ir dingę dienos nebešvis.

NUO KIRILICOS IKI LIETUVIŲ RAŠTIJOS

Seniausia iš gyvųjų indoeuropiečių kalbų lietuvių kalba graži, turininga ir mokslui taip reikšminga-per eilę šimtmečių buvo niekinama, persekiojama ir laikoma ne tik svetimtaučių, bet ir lietuvių didikų, bajorų barbariška, vulgaria. Lietuvių kalba turėjo pereiti ilgą kryžiaus kelią iki ji išsikovojo savo teises. Lietuvių kalba pilietines teises įgijo ir tapo valstybine tik 1918 m., kai tų metų Vasario 16 aktu buvo paskelbtas Lietuvos nepriklausomybės atstatymas.

Per ilgus amžius lietuvių kalbą vartojo, ją išsaugojo ir už jos išlikimą kovojo visų engiama, skriaudžiama ir verginama lietuvių liaudis. Ji taipgi išsaugojo savo žodinę kūrybą: dainas, pasakas, padavimus, legendas ir smulkiąją tautosaką; išsaugojo ir kai kuriuos savo papročius, tautinius rūbus, šokius bei tautodaile. Turtinga ir gausi lietuvių liaudies poetinė kūryba daugiausia yra labai senos kilmės. Jos kūrinių kalba, pasižyminti formų gausumu, įvairumu ir duodanti daug medžiagos moksliniam tyrinėjimui, yra ryškus lietuvių liaudies aukštos dvasinės kultūros pažymys.

Senovės lietuviai nebuvo nei stabmeldžiai (stabų negarbino), nei pagonys. Jie turėjo susikūrę aukštos moralės ir humanišką religinę pasaulėžiūrą ir toleravo kitų religijų išpažintojus. Jų tikėjimo pagrindu buvo gamtos apraiškų garbinimas. Lietuvis savo dvasia buvo religingo nusiteikimo. Jis visa savo esybe tikėjo antgamtinėmis jėgomis, pomirtiniu gyvenimu. Tikėjo, kad mirusio vėlė lieka gyva ir keliauja į dausas. Tikėjimas antgamtinėmis jėgomis, magija, burtais ilgą laiką sudarė lietuvių liaudies religinį pagrindą. Ant šių dvasinių pagrindų lietuvių gentys būtų sukūrę savo civilizaciją, nes panašiu keliuėjo graikai, romėnai ir kitos senovės tautos. Tačiau, mūsų tautos nelaimė, bežengiant jai į valstybinį ir civilizacijos išsivystymo tarpsnį, ją užpuolė iš visų pusių krikščioniškos tautos.

Lietuviai buvo paskutiniai nekrikščionys Rytų Europoje. Lietuva nuo VIII-X a. jau buvo krikščionių apsupta. Iš rytų-stačiatikių, iš Bizantijos atėjusios krikščionybės kulto žmonėmis; iš vakarų ir pietvakarių-katalikų, lotyniškos Romos pasekėjų. Nuo XII a. pradžios kalavijuočių ir kryžiuočių ordinų vokiečių katalikų dvasininkai, o nuo XIV a. pabaigos ir lenkų-ne tik nepalaikė lietuvių liaudies kūrybos, bet ją visokiais būdais niekino, persekiojo ir naikino. Dėl persekiojimo dalis senosios liaudies kūrybos, ypač senasis lietuvių tikėjimas ir dalis papročių, - neišsilaikė ir išnyko. Tačiau nemaža liaudies kūrybos dalis toliau vystėsi ir išliko iki mūsų dienų.

Dar ir šiandien neperstojame niekinti savo protėvių tikėjimo ir

pravardžiuoti, kuris anais laikais turėjo ne žemesnį išsivystymo laipsnį už svetimtaučių peršamą, kalaviju ir vėzdu nešamą, katalikų tikėjimą, prieš ką lietuvių liaudis ilgą laiką visomis savo išgalėmis kietai priešinosi ir kovojo, ir savo tikėjimą išlaikė beveik iki XVI a. pabaigos, kada reformacijos įtakoje prasidėjo vispusiškas lietuvių liaudies sukrikščioninimas.

Nors lietuvių tautos lenkinimas prasidėjo nuo lenkų katalikybės įvedimo pradžios ir jis plito per bažnyčias ir dvarus, bet lietuvis vis dėlto nenutauto, išskyrus miesčionis. Aukštesnysis luomas, nesirūpindamas liaudies švietimu, gyveno atsiribojęs nuo baudžiauninkų ir didelės įtakos liaudžiai neturėjo. Lenkų mokslas buvo tik ponų privilegija. Lietuvių liaudis atskirai kūrė savo tautosaką, tautodaileį ir inertiškai išsaugojo tiek kalbą, tiek ir, beveik nepaliestą, savo tautinę dvasią.

PIRMIEJI ISTORINIAI ŠALTINIAI

Lietuvos valstybė pradėjo formuotis tik pirmaisiais mūsų eros šimtmečiais. XIII a. pradžioje jau buvo susidariusios kunigaikščių sąjungos ir iškilę vyriausieji kunigaikščiai. Vieninga Lietuvos valstybė buvo sukurta likviduojant atskirų kunigaikščių savarankiškas valdas. Lietuvos valstybė, - Didžioji Lietuvos Kunigaikštystė - susidarė apie 1240 m.

Nuo Lietuvos valstybės susidarymo pradžios lietuvių kalba valstybės reikalams nebuvo vartota ir lietuviai savo rašto ilgai neturėjo. Skaitymo ir rašymo menas nebuvo žinomas. Lietuvių kalba šimtmečiais buvo išstumta iš viešo valstybinio gyvenimo ir paniekinta. Dėl to ir neturima savų rašytinių paminklų iš ankstyvosios Lietuvos valstybės formavimosi pradžios. Iki pat XV a. valstybės vidaus reikaluose buvo tenkintasi žodiniu paliepimu ir papročių teise, paveldėta iš šimtmečių. Raštu buvo susisiekiama tik su užsieniu ir jie buvo rašomi svetimomis kalbomis.

Pirmieji istoriniai šaltiniai, iš kurių sužinome apie Lietuvą, yra rašyti svetimtaučių. Kitų kraštų istoriniai šaltiniai, rašyti kronikininkų nemokėjusių lietuvių kalbos, yra labai iškraipyti ir vienašališki. Iš Vak. Europos rašytinių šaltinių minėtini tie, kuriuose rašoma apie kalavijuočių ir kryžiuočių ordinų karus, vestus prieš Livoniją, Prūsiją ir Lietuvą.

Eiliuotinė Livonijos Kronika, senesnioji-kalavijuočių ordino kronikininko (autorius nežinomas) vokiečių kalba rašytas metraštis, apimamas 1143-1290 m. laikotarpį. Šiame metraštyje teigiama, kad kalavijuočių ordino riteriai yra Dievo vaikai, Jo kovotojai ir draugai, o pagonys-lietuviai ir latviai yra Dievo ir kartu riterių priešai, nes jie vadovaujasi velnio patarimais. Eiliuotinė Livonijos Kronika jaunesnioji yra senesniosios Livonijos Kronikos tęsinys, parašyta irgi vokiečių kalba XIV a. kalavijuočių ordino ka-

peliono Bartoloméjo Hoeneke, apimanti 1315-1348 m. laikotarpį.

XIV a. pirmosios pusės kryžiuočių ordino kronikininko Petro Dusburg, vokiečių kunigo, kronika parašyta lotynų kalba. Jo veikale "Chronicon terrae Prussiae Dusburg" taipgi rašoma, kad prūsai ir lietuviai yra velnio vaikai! Jie visaip žeminami, niėkinami ir vaizduojami atsilikusiais visose gyvenimo ir buities srityse, o ordino riteriai garbinami ir aukštinami. Paduota daug žinių apie vietos gyventojų žudymą, vietovių deginimą, naikinimą, apie pasienio plėšikavimą, apie vergijon moterų ir vaikų išvedinėjimą. Dusburgo kronikoje pilna Marijos pasirodymų, dieviškų balsų iš dangaus, Kristaus įsakymų ir panašių dalykų.

Lenkų kronikininkas-geografas kunigas Jan Dlugosz (1415-1480) lotynų kalba parašytame veikale "Historia Polonica" taipgi neigiamai rašo apie Lietuvą. Lietuvius vaizduoja kaip laukinius pagonis. Jo kronikoj rašoma, kad lietuviai ir žemaičiai esą atvykę Lietuvon iš Italijos. Jis iškėlė lietuvių kalbos giminystę su garsiąja lotynų kalba, įrodinėdamas jos senumą, kilnumą. Dluogošo istorijoje taipgi apstu dangiškių ženklų, kometų, išpranašaujančių karą, gausu vyskupų ir kardinolų aukštinimo.

Iš rusų pradinių kronikininkų, rašiusių apie Lietuvą, yra likusi vad. Nestoro kronika, kuri laikoma rašytojo Nestoro (apie 1056-1114), Kijevo vienuolio, sudarytas metraštis apie 1113 m. Šis seniausių laikų istorijos šaltinis parašytas senovės slavų bažnytine kalba. Čia nupasakoti įvykiai nuo 850 ligi 1110 m. Dėl savo istorinės ir kultūrinės reikšmės ši kronika buvo išversta į lenkų, čekų, vokiečių, anglų ir prancūzų kalbas.

Antra savo senumu yra Ipatijaus kronika, sukomplektuota iš 2-jų dalių XIV a. pabaigoje ar XV a. pradžioje, nupasakojanti įvykius iki 1292 m. Ji yra vertinama kaip aukštos istorinės ir literatūrinės reikšmės veikalas.

LIETUVOS ISTORINIAI ŠALTINIAI

Lietuvos valstybės vystymasis pareikalavo rašytinių santykiavimo formų su užsieniu ir be rašto negalėjo apsieiti. Suvienytos Lietuvos pirmasis karalius Mindaugas ir didieji Lietuvos kunigaikščiai: Vytenis, Gediminas, Algirdas, Kęstutis, Jogaila, Vytautas plačiai susirašinėjo su kitomis valstybėmis tarpusavio santykių interesais, o taip pat prekybos ir amatų reikalais. Susirašinėjimas buvo vykdomas lotynų ir rusų kalbomis.

Karalius Mindaugas (g. XII a. gale-miręs 1263 m.), kuris diplomatiniais sumetimais buvo priėmęs kalavijuočių primestą katalikybę, o vėliau nuo jos atsimetęs, kaip istorija nurodo, pats rašė ir sudarinėjo su kalavijuočių ir kryžiuočių ordiniais sutartis, bet tie dokumentai yra dingę.

Gediminas (1316-1341) vykdė diplomatinį susirašinėjimą ir raštukreipėsi į V. Europos amatininkus. Jis susirašinėjo su rygie-

DAGYS

xx-to amžiaus šauksmas (medis)

*Sužeistas karalius Gediminas
ir jo žirgas (medis)*

DAGYS

čiais, su Romos popiežiumi, siuntinėjo laiškus dominikonų ir pranciškonų ordinų viršininkams Saksonijoje ir Hanzos sąjungos miestams. Kvietė riterius, karius, pirklius, visų rūšių amatininkus ir net valstiečius keltis gyventi Lietuvon kartu su šeimomis, manta ir gyvuliais. Gedimino laišakai siuntinėti iš Vilniaus, jaudino tuolaitinių krikščioniškąjį pasaulį. ("Gedimino laišakai", -originalo tekstas ir M. Ročkaus lietuviškas vertimas, -išleisti Vilniuje 1966 m.).

Tuo laiku didieji kunigaikščiai savo kiemuose laikydavo vienuolius svetimtaučius, kurie mokėjo skaityti ir rašyti. Algirdo (1345-1377) vienas raštininkas mokėjo lotyniškai ir rašydavo jo raštus Vakarams, kitas mokėjo slavų raštą-susirašinėjo su gudais, ukrainiečiais ir rusais, o dar vienas rašė graikiškai raštus, siunčiamus Bizantijos imperatoriui.

Į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sudėtį XIV a. viduryje drauge su lietuviškomis žemėmis įėjo dideli rusų, baltarusių ir ukrainiečių žemių plotai ir užėmė plačią teritoriją. L. D. K-jai išsiplėtus, prie Vytauto Didžiojo (1392-1430) atsirado raštija, skirta Lietuvos valstybės vidaus reikalams, kuri gausiai išsivystė XIV a. pabaigoje ir XV amžiuje. Tai buvo įvairūs valstybiniai dokumentai-užrašai, išrašai, teisinės bylos, teisynai ir kt. Vytauto laikais atsirado Lietuvos metraščio fragmentai, -pirmoji Lietuvos istoriografija. Vėliau iš tų rašytinių paminklų, -iš Lietuvos didžiųjų kunigaikščių susirašinėjimų, metraščių, kronikų, privilegijų, buvo sudaryti svarbiausi Lietuvos istorijos šaltiniai: Lietuvos Metraščiai, Lietuvos Statutas ir Lietuvos Metrika.

Visi šie Lietuvos istorijos monumentalūs paminklai parašyti slavų rašto kalba, kuri L. D. K-joje buvo ilgai vartojama. Slavų kalba, tai Rytų krikščionių Bažnyčiai pritaikyta senoji bulgarų kalba. Slaviškam raštui buvo vartojamas Kirilicos raidynas, kuris buvo sudarytas iš didžiųjų graikų alfabeto raidžių. Kalbiniai skirtumai tarp paskirų slavų tautų tuomet dar nebuvo dideli. Su laiku L. D. K-joje kanceliarinė kalba priartėjo prie gudų kalbos.

LIETUVOS METRAŠTIS

Lietuvos istoriografijai pradžia davė metraščiai, pradėti rašyti L. D. K-jos ribose XIV a. pabaigoje. Metraščiai-istorijos įvykių aprašymas pamečiui. Iš pradžių tai buvo atskiri metraštiniai pasakojimai, kaip tai: "Lietuvių giminės pradžia", "Lietuvos didžiųjų kunigaikščių kilmė", "Vytauto pagyrimas" ir kt. Vėliau iš atskirų kronikinių fragmentų, įterpiančios juos į sąvadus, buvo sudarytos platesnės kronikos-trys Lietuvos Metraščių redakcijos:

I. Seniausioji Lietuvos Metraščio redakcija sudaryta Smolenske 1446 m., į kurią buvo įterptos žinios iš Smolensko metraščio ir Podolės žemės kronikėlė. Dalis šio metraščio-"Lietuvos didžiųjų kunigakščių kilmė", -buvo išversta į lotynų kalbą ir pavadinta "Origo regis Jagelo et Witholdi ducum Lithuania".

II. Platesnioji Lietuvos Metraščių redakcija-"Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos ir Žemaičių metraštis", atsirado XVI amž. pirmoje pusėje. Šioje redakcijoje yra įrašyta lietuvių kilmės iš romėnų legenda, populiarus Gedimino sapnas apie geležinį vilką, Vilniaus įkūrimo saktė, vaidilutės Birutės ir Kęstučio susitikimas, Lucko suvažiavimo didžiųjų vaišių aprašymas ir eilė kitų vaizdų.

III. Plačiausioji Lietuvos Metraščių redakcija, sudaryta XVI a. ir yra vadinama Bychovčo kronika. Šio metraščio originalo nėra išlikę, o tik nuorašas, kurį paskelbė istorikas inž. T. Narbutas.

Iki šių dienų yra išlikę apie 20 Lietuvos metraščių sąvadų nuorašų bei jų fragmentų, kurie buvo 1907 m. paskelbti "Pilno rusų metraščių rinkinio" XVII tome. Lietuvos metraščiuose yra įrašytos ne tik Palemono, Gedimino sapno, Vytauto pabėgimo iš kalėjimo ir kitos legendos, bet ir nemaža fantastinių dalykų, kurie priklauso ne istoriografijai, o grožinei literatūrai. Bet užtat Lietuvos metraščiuose nėra to, ko pilna kitų kraštų kronikose, religijos ir dvasininkų aukštinimo bei dangiškų stebuklų. Lietuvos metraščių turinys ištiesai pasaulietiškas. Lietuvos metraščius galima laikyti kaip pradžių pasaulinės literatūros Lietuvoje.

LIETUVOS STATUTAS

Lietuviai buvo paskutiniai nekrikščionys Rytų Europoje. Deklaravus 1385 m. Kriavos sutartimi Lietuvos prijungimą prie Lenkijos, prasidėjo masinis lietuvių tautos vertimas krikščionybėn. Lietuviams krikščionybė buvo primesta lenkų 1387 m. Sąryšy su krikštu atsirado pirmieji privileginiai ir kitokie valstybinio pobūdžio raštai. Pirmosios privilegijos buvo parašytos lotyniškai. Lotyniškai buvo surašomi ir visi bažnytiniai raštai.

J o g a i l a (apie 1350-1434), norėdamas paskatinti lietuvius didikus (bajorus) priimti krikštą ir nesipriešinti Lietuvos ir Lenkijos sąjungai, suteikė jiems privilegiją, kuri užtikrino jų nuosavybės teises į turimas žemes, o valstiečius ir toliau paliko už šios privilegijos ribų. Taipgi privilegijomis buvo įsteigtos bažnytinės ir pasaulietiškos beneficijos. Steigiant vyskupystes ir parapijas, vyskupams, kapituloms ir klebonijoms buvo užrašomos žemės su valstiečiais ir jų prievolėmis.

Su katalikybės primetimu lietuvių tautai, jos gyventojai buvo suskaldyti į dvasininkų, bajorų, miestiečių ir valstiečių luomus. Dvasininkai su bajorais sudarė privilegijuotą valdantį luomą, o liaudis buvo nustumta į beteisių baudžiauninkų padėtį, kuri vedama kovą prieš savo pavergėjus apgynė ir išsaugojo lietuvių tautos dvasinį lobyną.

Vilniuje jau prieš katalikų krikštą buvo nemaža graikų apeigų Bažnyčios krikščionių-stačiatikių, kurių krikščionybė agresyviems

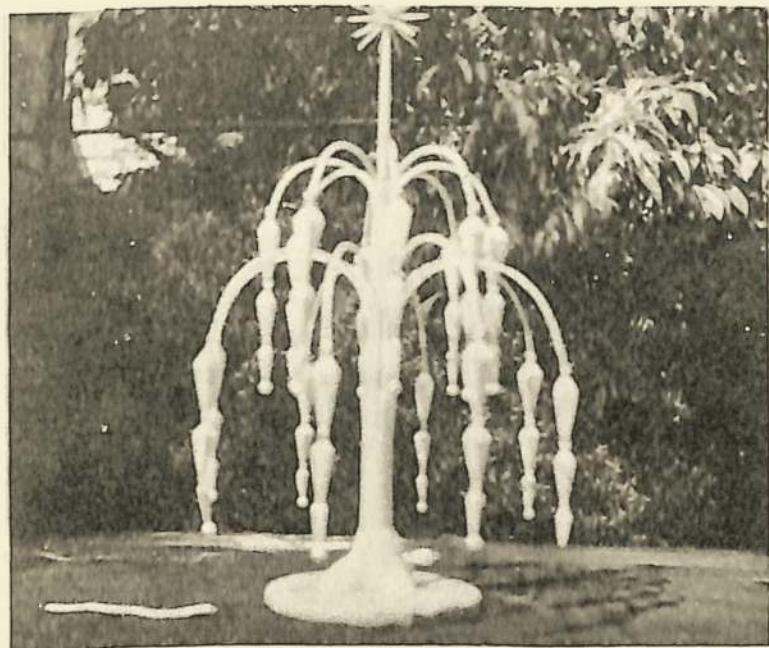
tikslams nebuvo naudojama. Ji Lietuvoje plito laisvai ir lietuvių liaudis prieš ją pasipriešinimo nereišė. Stačiatikiai pradėta persekioti tik įvedus iš Lenkijos katl. tikėjimą. 1387. II. 22 d. Jogailos rašte parašyta, kad katalikų tikėjimą siekiama platinti ne tik Lietuvos žemėse, bet ir už jos ribų. Daugėlis stačiatikių buvo verčiami iš naujo krikštytis. Jogaila griežtai uždraudė, kad nė vienas lietuvis (abiejų lyčių) nesituoktų su stačiatikiu, jeigu šis pirma nėra pakluseęs Romos Bažnyčia. Tokiais atvejais, kada vienas iš susituokusių būtų stačiatikių tikėjimo, Jogailos įsakymas reikalavo, kad stačiatikis pereitų į katalikų tikėjimą. Drauge buvo nurodyta, kad tam įsakymui paklusti gali būti pavartota net kūno bausmė. Katalikų Bažnyčia iš pat pradžių atmetė religinės tolerancijos principą. Pradžioje toks užmojis nepasiekė savo tikslo, nes nebuvo pakankamai jėgų (iki jėzuitų atsikraustymo) tokiai akiai religinei nelygyčiai vykdyti. Jogailos ir Vytauto duotos privilegijos sudarė pirmuosius rašytinės teisės dokumentus-įstatymus.

Kazimieras Jogailaitis (1440-1492), surinkęs neatgyvenusių papročių teisės nuostatus, 1468. II. 29 paskelbė savo "Teisyną" (sudebnik). Į jo teisyną įėjo ir jo garsioji, lotynų kalba parašyta, 1447 m. privilegija. Ši privilegija apsaugojo D. L. K-tystės teritoriją nuo svetimųjų, ypač lenkų, veržimosi į Lietuvos kraštą, draudžiant jiems čia įsigyti žemės nuosavybę. Iš krašto bei sritinių privilegijų, nerašytos papročių teisės bei Kazimiero teisyno buvo sudarytas Lietuvos bajoriškų įstatymų rašytinis kodeksas, garsusis Lietuvos Statutas, sulaukęs trijų redakcijų. Monumentalaus darbo Lietuvos Statutai laikomi labai tobulais anų laikų kūriniiais, nes tuo laikotarpiu Europoje įstatymų kodifikacija buvo dar visiškai nežinoma.

I Lietuvos Statutas, apsvarstytas Lietuvos seime ir Žygimanto Senojo (1506-1548) patvirtintas 1522. XII. 6, veikiančiu įstatymu tapo 1529 m. Šio statuto paruošimui, redagavimui vadovavo faktinas Lietuvos valdovas-kancleris, Vilniaus vaivada-Albertas Gostautas, teisių mokslus išėjęs užsienio univ-se. Šį statutą į lietuvių kalbą išvertė dr. Jonė Deveikė, išspausd. Chicagoje 1971 m.

II Lietuvos Statutas atsirado dėl įvykdytų Lietuvos valstybėje santvarkos pakeitimų. Komisija prie šio statuto parengimo dirbo 10 metų. Statutas buvo priimtas Vilniaus seimo ir L. D. K-čio Žygimanto Augusto aktu paskelbtas 1566 m. Šį statutą iš kanceliarinės slavų kalbos į lotynų kalbą išvertė A. Rotundas. II Lietuvos Statutas D. L. K-joje galiojo 22 metus.

III Lietuvos Statutas. Komisijai padedant trečiąją statuto laidą redagavo žymus Lietuvos patriotas ir teisės žinovas, ilgameitis kancleris, Vilniaus vaivada ir didysis etmonas Leonas Sapiega, buvęs kalvinistas ir vėliau grįžęs katalikyben. Zigmantas Vaza šį statutą patvirtino 1588 m. ir jis Lietuvoje veikė daugiau kaip 250

Adomo - Jievos medis.

Autorius kurt. inž. Vilius Variakojis

metų, iki 1840 m., kada rusų valdžia, po 1831 m. sukilimo, jį panaikino ir įvedė Lietuvon Rusijos įstatymus. III Liet. Statutas paskelbė slavų kalbą oficialia Lietuvos teismų kalba. Statutas reikalavo, kad teisėjai ir raštininkai mokėtų slaviškai ir teismo dokumentus ta kalba rašytų. Tik katalikų bažnytiniam teismui buvo leista vartoti lenkų kalbą. 1697 m. teismuose ir valstybinio pobūdžio aktyse, vieton slavų, buvo įvesta lenkų kalba.

Pirmieji Liet. Statutai niekad nebuvo išspausdinti, o III Liet. Statutas buvo išspausdintas vos jį paskelbus originalo (slavų) kalba. Visos kitos šio statuto 8 laidos buvo išspausdintos lenkų kalba. III L. Statutas buvo išverstas į rusų kalbą Maskvoje, o Latgalijoje - į vokiečių kalbą. Į lietuvių kalbą jį išvertė dr. J. Šliūpas 1906 m.

LIETUVOS METRIKA

Lietuvos Metrika - tai senovinių Lietuvos aktų archyvas, susidaręs D. L. K-tijos kanceliarijoje nuo XIV a. galo iki 1794 m. Šis didžiulis archyvas apima visus Lietuvos valstybę liečiančius raštus, kurie buvo išleidžiami jos vardu. XVIII a. gale Lietuvos Metrikos buvo susidaryę 566 stori didelio formato tomai. Jie apėmė privilegijas, žemių ir kitus dovanojimus bei patvirtinimus, teismo sprendimus, santykius su kitomis valstybėmis, instrukcijas pasiuntiniams, viešuosius valstybės reikalus, kariuomenės prievolių sąrašus ir kt. L. Metrika iki XVII a. rašyta oficialia Lietuvos rašytine slavų kalba ir šiek tiek lotyniškai (privilegijos, dovanojimai), yra neįkainuojamos vertės šaltinis D. L. K-tijos istorijai. Nuo 1903 m. buvo pradėta sistematingai rinkinyje "Ruskaja Istoričeskaja Biblioteka" (Rusų istorinė biblioteka) spausdinti ištisai Lietuvos Metrikos knygas. Didžiausia L. Metrikos dalis yra pasilikusi iki šiol mažai panaudota. Iš Sovietų Rusijos atgauti L. Metriką, kuri laikoma Maskvoje, laisvos Lietuvos metu nepavyko.

(Bus daugiau)

APSINIAUKĖ DANGUS

Apsiniaukė dangus ir sutemo erdvė
Ir pradingo veidai mylimųjų žmonių,
Ir nutilo jų žodžiai, užgeso jausmai,
Tartum uždangą sunkią tarp mūsų kas nuleido ūmai. . .

Ak kodėl?

Ak kodėl apsiniaukė dangus virš manęs?
Ak kodėl gi sutemo erdvė be nakties?
Ir kodėl mano žodžiai ir mintys, veiksmai
Jų širdims nebeteikia džiaugsmų praeities?
Ak kodėl nebeguodžiam viens kito nūnai?!

Ak kodėl?

Apsiniaukė dangus ir sutemo erdvė,
Bet širdis dar gyva
Ir mintis dar laisva!
Dar bujoti galiu tarp troškimų savų,
Tarp minčių alkanų, tarp aštrių,
Nors mažėja erdvė,
Nors artėja lankai horizontų juodų
Vis artyn ir artyn. . .

Ak kodėl?

Ak kodėl taip sutemo man viskas širdy?
Ak kodėl apsiniaukė be laiko dangus?

Ak kodėl?

TU NIEKO MAN. . .

Tu nieko man nepažadėjai
Ir nieko man nepasakei,
Bet akimis taip daug kalbėjai,
Kai prie manęs arti buvai.
Tu man dvelkei, kaip giedras oras
Ir kaip pavasario žiedai, -
Tu kaip žvaigždė spindėjai jūroj
Ir saule pro rūkus šviete.
Bet tu dingai ir šaltas vėjas

Atūžė slegiančiais sparnais,
Ir vasara žiedais žydėjus
Pražydo man žiemos ledais.
Tu nieko man nepažadėjai
Ir nieko man nepalikai,
Tu net ir žodžių pagailėjai,
Kurie apgaut' mane lengvai
Ir nuramintų širdį godžią,
Kad ant ledų pražys žiedai. . .

1950.

LIETUVOS EV. REFORMATŲ BAŽNYČIOS VEIKLA VOKIETIJOJE

Lietuvos metiniuose sinoduose, kurie vykdavo tradiciniai per Jonines, suvažiuodavo dvasininkai, kuratoriai, parapijų atstovai ir eiliniai Bažnyčios nariai. Sinodai išrinkdavo trims metams Kolegiją iš 8 asmenų-4 dvasininkų ir 4 pasauliečių, kuriai pavesdavo vykdyti sinodo nutarimus.

Nuo Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios įsteigimo 1555 m. Vilniuje iki šių metų (1974) atlaikyti, jei neklystu, viso 373 sinodai.

Iki 1920 m. sinodai vykdavo, be keletu išimčių, Vilniuje, kur ši bažnytinė organizacija buvo žinoma vardu "Unitas Lithuanica". Jai priklausė kelios parapijos esančios ir pačioje Lenkijoje, pav., viena Varšuvoje. Lenkams užgrobus Vilniaus kraštą, sinodai vykdavo nepriklausomoj Lietuvoj, Biržuose. Vilniuje sinodai vyko atskirai. Lietuvai atgavus Vilniaus kraštą, Bažnyčia pavyko vėl susijungti. 1940 m. sausio 6 d. buvo sušauktas bendras Unitas Lituanica sinodas Vilniuje. Šaltam orui siaučiant, po ilgų metų, skaitlingai suvažiavo Vilniaus krašto ir Aukštaitijos biržiečiai savajam, jau nepadalintam, sinodui. Vėliau, iki 1944 m., sinodai buvo reguliariai šaukiami Biržuose.

Nepriklausomoje Lietuvoje įvyko iš viso 25 sinodai. Antrojo Pasaulinio karo pasėkoje, Lietuvai dėl Sovietų Rusijos okupacijos laisvę praradus, sinodai pradėta laikyti už Lietuvos teritorijos ribų. Juose laikomasi 1637 m. Didžiosios Agendos ir buv. sinoduose priimtų kanonų. Nežiūrint sunkių naujakūrio gyvenimo sąlygų siekiama išsilaikyti savistoviai, susilaikant nuo pašalinės šalpos ir nenoro būti suvaržytais.

Pirmieji tokio siekio žingsniai buvo I ir II sinodai Vakarų Vokietijoje-1948 m. birželio 24 d. Klein-Wittensee ir 1949 m. birželio 24 d. Horneburge su jų nutarimais ir atliktais darbais. Nūdien Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia jaučiasi esanti tremtyje, kuri tęs savo veiklą iki skirianti geležinė uždanga prasiskleis ir jos istorijos lape bus įrašytas savistovumas. Ištikimi Bažnyčios nariai, tokio nusistatymo prisilaikydami, jau atlaikė 27 sinodus išseivijoje: du V. Vokietijoje ir 25 Chicagoje, kur beveik visi Kolegijos nariai gyvena. Metai, praleisti Vokietijoje, buvo lyg pasiruošimas "skristi į šiltesnius kraštus" išvengimui "Sibiro šalčių", buvo lyg sala pakeliui atsipeikėjimui ir pasirinkimui pastovesnių vietovių.

Nors bendras lietuvių ev. reformatų skaičius tremtyje negausus, bet tarp jų buvo nemažai aktyvių Bažnyčios narių. Švedijoje buvo atklydęs: paskutinis laisvos Lietuvos Kolegijos prezidentas kurt. Povilas Klybas, paskutiniojo-1944 m. sinodo direktorius kurt. Pet-

ras Kregždė, ilgametis Kolegijos išdininkas kurt. Petras Variakojis, buvęs Kolegijos prezidentas kurt. Motiejus Tamulėnas, snj., kurt. Jokūbas Kregždė, kun. Petras Dagys, kuris vokiečių okupacijos metu aptarnavo Kauno lietuvius evangelikus ir (juos atstovaudamas) patarnavo visiems evangelikams tremtiniams Švedijoje. Vokietijoje buvo apsigyvenę: general. superintendentas prof. dr. kun. Povilas Jakubėnas, prof. dr. kun. Konstantinas Kurnatauskas, buvęs ilgametis Kolegijos prezidentas kurt. dr. Jokūbas Mikelėnas, Kolegijos reikalų vedėjas kurt. Petras Bružas; kunigai: Fridrikas Barnelis, Vytautas Kurnatauskas, Stasys Neimanas, Povilas Dilys, Jonas Kurnatauskas ir Aleksandras Piaseckis.

Generaliniam superintendentui prof. dr. kun. P. Jakubėnui pavedus, buv. ilgamečio Kolegijos prezidento dr. J. Mikelėno rūpesčiu, prisimenant Unitas Lithuanica tradiciją-Joninių dieną šaukti Ev. Reformatų Bažnyčios sinodus (taip pat ir Biržuose), 1948 m. birželio 24 d. Klein Wittensee, Kreis Eckernförde, Schleswig, D. P. stovykloje buvo sušauktas, po 4 metų pertraukos, sinodas, atnaujinantis Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios metinius sinodus. Deja, ne savoje žemėje, bet tremtyje.

Nepermatytu supuolimu, sinodo data suvažiavimui buvo nepalanki, nes kaip tik tomis dienomis buvo pravesta vokiečių pinigine reforma-markės nuvertinimas, kas sutrukdė daugeliui atvykti, ypač

Lietuvių evangelikų pamaldos (dauguma klaipėdiečių) Muetzelburg-Flensburg stovykloje, kurioje reformatai su liuteronais turėjo iširengę kopytėlę. Pamaldas laikyti retkarčiais atvykdavo vienos ar kitos Bažnyčios kunigas. Pamaldas kiekvieną sekmadienį laikydavo vargonininkas A. Gerkė.

*Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios I Temties Sinodo dalyviai (iš k. į d.):
priekyje reformatų daigai — R. Slavėnas ir J. Mikelėnas; I-je eilėje: E. Jan-
kutė, K. Mikelėnaitė, kurt. H. Dilienė, Aukštikalnienė, V. Aukštikalnis;
II-je eilėje: J. Aukštikalnis iš K priū, kurt. agr. J. Valiūnas. kurt. dr. J.
MIKELĖNAS, kun. P. Dilys, kurt. M. Nastopka, Drejeris.
Klein-Wittensee, 1948. VI.24*

iš tolimesnių vietovių. Tik vietiniai ir artimesnieji pajėgė atvykti.

Apsvarstę sunkią Bažnyčios būklę, nebesant kam rūpintis bendratikių reikalais, sinodas nutarė, kad ir neskaitlingą suvažiavimą skaityti pirmuoju sinodu tremtyje. Dėl silpnos sveikatos generalinis superintendentas sinode dalyvauti negalėjo. Jam pavedus, sinodą atidarė kun. Povilas Dilys. Slaptu balsavimu sinodo direktoriumi buvo išrinktas kurt. dr. Jokūbas Mikelėnas, tuo metu gyvenęs Klein Wittensee stovykloje, cenzoriumi-kun. P. Dilys, sekretoriumi-parapijos atstovė Halina Dilienė.

Malda ir susikaupimu, reiškiant užuojautą giminėms ir artimiesiems, pagerbti: kurt. dr. Martynas Yčas, kurt. Petras Kregždė, kurt. Jurgis Kutra, kun. Aleksandras Piaseckis, vargonininkas Martynas Sprindys, kurt. Bronislovas Izyckis-Herman, Stefanas Pezarskis ir Eugenius Falkovskis.

Sinodą sveikino, apgailėstaudami negalį jame dalyvauti: JAV, Anglijoje, Švedijoje, Australijoje ir Vokietijoje gyveną reformatai ir liuteronai. Sinodas pareiškė gilią padėką mūsų Bažnyčios nenuilstantiems darbuotojams-rémėjams, gyvenantiems Amerikoje: kurt. dr. Mykolui Deveniui, kurt. Hypatijai Yčienei-Žiūrienei ir jos vyrui inž. Pijui Žiūriui, kurie pirmieji atsiliepė į 1946 m. Hanau suvažiavime visų lietuvių evangelikų įsteigtą bendrą Liet. Evangelikų Vy-

riausią Tarybą, vispusiškai ją paremdami, bet ir šį kuklų, neskaitlingą sinodą nušvietė giedra pilkame stovyklos gyvenime ir praturtino-stiprino rengėjų viltis ir nuotaikas atsiųstais iš JAV p. p. Deveniu siuntiniais, kurie įgalino rengėjus paruošti priėmimą, pranešančių buvusius sinodus Biržuose. Sinodas taip pat padėjo kurt. Petriui Variakojui už gautas iš jo dovanas (vėliau visi jie daug kam parūpino darbo ir buto sutartis, pasitiko atvykstančius į JAV, dalinosi pastoge ir juos valgydino).

Daug rūpesčių atvykusiems palengvino ir kurt. Hermanas Pavilionis, kuris kartu su kurt. P. Variakoju, vėliau ir su kurt. J. Kutra užmezgė ryšius su vietinėmis Chicagos evangelikų Bažnyčiomis.

Sinodas į Kolegiją 3-jų metų kadencijai išrinko: dvasininkus-general. superintendentu prof. dr. kun. P. Jakubėną, prof. dr. kun. K. Kurnatauską, kun. P. Dilį ir kun. St. Neimaną; pasauliečius-kuratorius-dr. Jokūbą Mikelėną, Petrą Bružą, agr. Juozą Valiūną ir Mykolą Zablocką. Pavaduotojais: kuratorius-pulk. Joną Variakojį, prof. Vladą Jakubėną, dr. Jokūbą Kregždę, docentą Jurgį Jakubonį ir Vaclovą Gizbert-Studnickį.

Sinodas, įvertindamas inž. Hermano Pavilionio darbus reformatų tarpe Chicagoje, išrinko jį kuratoriumi. Be to, kuratoriais buvo išrinkti: Mykolas Zablockas ir Halina Dilienė.

Sinodas nutarė palaikyti iki šiol buvusį glaudų bendradarbiavimą tarp liuteronų ir reformatų ir, kur tik galima, veikti išvien taip, kaip Vyr. Evangelikų Taryba, įsikūrusi Hanau, puoselėjo.

Į Pasaulio Bažnyčių suvažiavimą (WCC), sinodas įgaliojo atstovauti Liet. Ev. Reformatų Bažnyčiai kun. P. Dilį ir kurt. H. Dilienę. Kun. P. Dilys taip pat buvo išrinktas atstovu nuo mūsų Bažnyčios vykti į 16-tą Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Sąjungos suvažiavimą Genevoje, 1948 m. rugpiūčio 10-17 d. Kurt. H. Dilienei, gavusiai iš Pasaulio Bažnyčių Tarybos (World Council of Churches) kvietimą laikyti Šveicarijoje paskaitas apie DP, ypač apie moterų gyvenimą stovyklose, sinodas paprašė ir įgaliojo ją, jei atsiras lėšų, vykti.

Šaukti savąjį, Liet. Ev. Reformatų, sinodą buvo jau pribrendęs laikas. Liet. Ev. Vyr. Tarybai Hanau užmezgus glaudžius ryšius su įsteigta 1947 m. Lutheran World Federation, Taryba vykdė jos atstovų nurodymus. Taryba, nutraukdama ryšį su Church World Service, ypač su jos skyriumi Munchene, nebesutarė su Mr. Trevor Pierc, Emigration Service Deputy direktoriumi. Praktiškai rūpino si tik liuteronų reikalais, nebeatstovaudama reformatų, kas ypač pasireiškė emigracijai ruošiamuose sąrašuose.

Opiems klausimams aptarti Kolegijos prezidentas dr. J. Mikelėnas sušaukė 1948 m. spalio 10 d. Dragėje, Schleswig-Holstein, kun. P. Jakubėno rezidencijoje, Kolegijos narius pirmam posėdžiui. Po kun. P. Jakubėno ir dr. J. Mikelėno žodžio sekė atstovų pranešimai apie Genevos ir Amsterdamo suvažiavimus. Svarstyta buvo finan-

Barono von Duerong pilis Horneburge, Kreis Stade, kurioje įvyko Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios II Tremties Sinodas

siniai reikalai, vienkartinio leidinio klausimas, aptartos tolimesnio veikimo gairės ir einamieji reikalai. Reiškėsi savotiška savijauta: posėdžio dalyvių buvo tik mažas pasikeitimas, bet aplinkos ir sąlygų-didžiausias kontrastas.

Jaukiame prof. P. Jakubėno provincijos name buvo ne vien posėdžiauta, bet ir senu biržietišku papročiu, nežiūrint karo meto sunkumų, vaišintasi. Stalą paruošė kurt. H. Jakubėnienė, padedant dukteriai kurt. H. Dilienei.

Šio posėdžio rezultatus Kolegija savo 1948 m. lapkričio 30 d. aplinkraščiu sekančiai išreiškė: "Brangūs Broliai ir Sesės Reformatai! Jau daugiau kaip 4 metai blaškomės iš kampo į kampą po svetimus kraštus belaukdami dienos, kada kelias į nepriklausomą Tėvynę bus laisvas. Iškilome iš savų sodybų ne pasižvalgyti po svetimus kraštus, bet vardan aukštesnio gyvenimo, vardan laisvės. Iškilome, kad parodytume pasauliui mūsų tvirtą valią likti laisvais, protestuoti prieš smurtą ir apgaulę. Mūsų Lietuvos Reformatų Bažnyčia, diegusi ir puoselėjusi mumyse asmens laisvės pradus, šiandien kviečia visus, atsidūrusius tremtyje, gyvenančius nuo seniau svetur, burtis ir toliau išlaikyti mūsų Bažnyčios tradicijas... Kol čia esame gyvi ir laisvi, mūsų šventapareiga yra parodyti pasauliui, kad prisidedame prie didžios laisvės kovos, kad mumyse yra gyvas mūsų protėvių tikėjimas ir dvasia. Tremtyje turime didelį būrį mūsų Bažnyčios atstovų, esame pilnai pajėgūs atstovauti mūsų Bažnyčiai. Kolegija, nors ir per trumpą laiką, įstengė sudary-

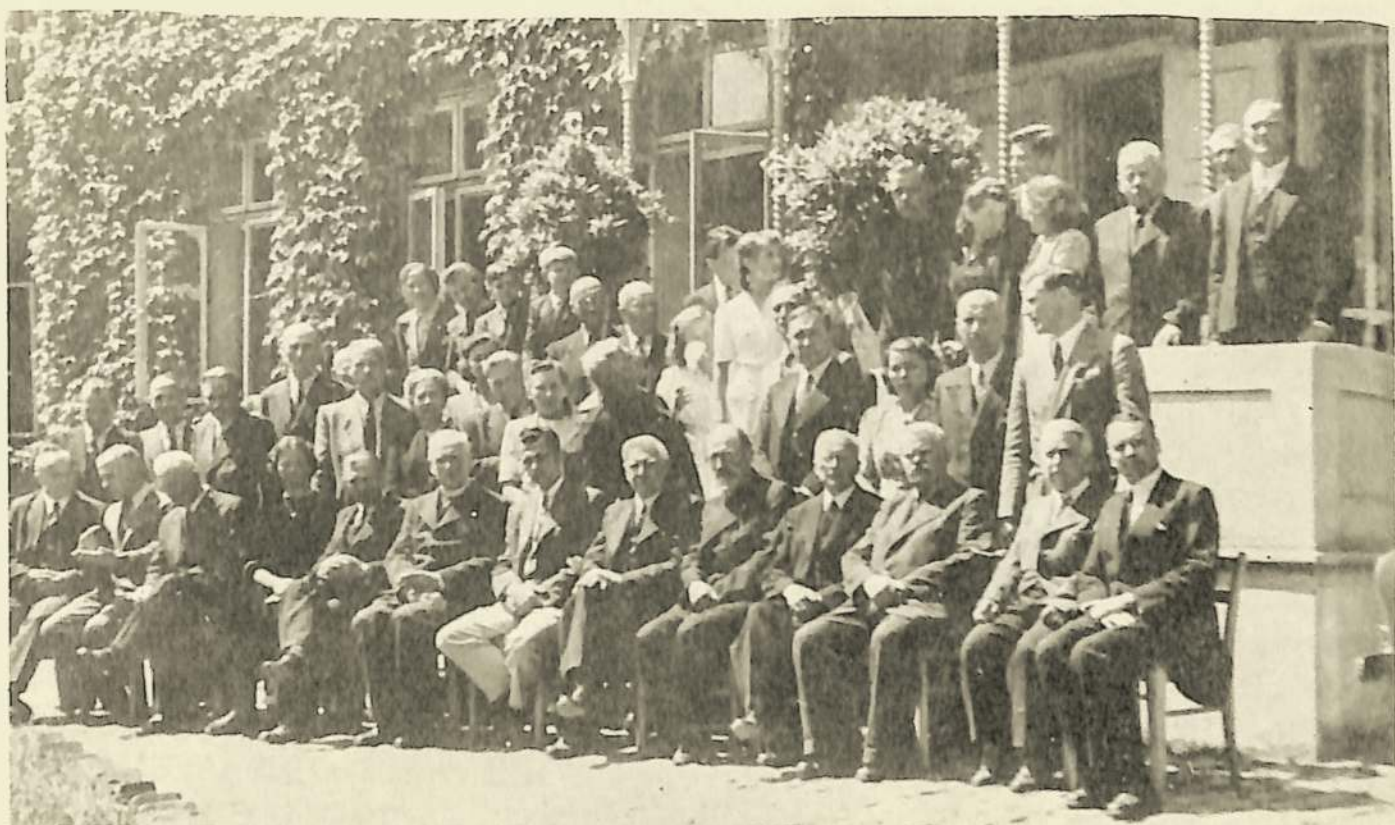
ti visų reformatų sąrašą, bendradarbiauja ir palaiko broliškus ryšius su lietuviais liuteronais, esančiais čia-tremtyje. . .Kviečia visus aktyviai dalyvauti Tėvynės Lietuvos atvadavimo darbe".

1949 m. birželio 24-26 d. d. buvo sušauktas Horneburg (Niederelbe), Kreis Stade (barono von Düring pilyje), antrasis Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios sinodas. Dėka kurt. P. Bružo, kuris tuo laiku buvo Horneburgo YMCA Training Centro valdybos narys, sinodo dalyviai galėjo pasinaudoti centro patalpomis (buvo aprūpinti nakvyne ir maistu). Ištisas tris dienas, kas turėjo laiko, galėjo savųjų tarpe pabuvoti ir dalyvauti sinodo posėdžiuose.

Sinodą atidarė general. superintendentas prof. dr. kun. P. Jakubėnas pamaldomis su šv. Vakariene ir konfirmacija. Buvo konfirmuoti 4: Palšytė Asta, Plepytė Irėna, Plepys Vladas ir Slavėnas Julius. Tai buvo paskutinės mūsų vyriausio dvasininko atlaikytos pamaldos kartu su savo tautiečiais, lyg ir atsisveikinimas. To gilaus pergyvenimo Profesorius negalėjo paslėpti. Jį pergyveno ir visi pamaldų dalyviai. Pamaldos buvo atlaikytos vietinėje bažnyčioje. Vargonais grojo prof. Vladas Jakubėnas.

Sinode dalyvavo-dvasininkai: gener. suprnt. prof. dr. kun. P. Jakubėnas, Vilniaus distrikto gener. suprnt. prof. dr. kun. K. Kurnatauskas, kun. Fr. Barnelis, kun. V. Kurnatauskas, kun. P. Dilys, kun. St. Neimanas ir svečiai: The Rev. W. Lack, Religious Affairs, Lemgo; Richard Bauder, CWS, Wentorf; Rev. dr. Tunyogi, Hungarian Reformed Church; Pastor F. Bøster, Horneburg; kun. A. Keleris, Lietuvos liuteronų tremtyje senjoras; prof. Vaclovas Biržiška ir Otto Treier, YMCA Training Centro direktorius. Kuratoriai: dr. J. Mikelėnas, Waclaw, Gizbert-Studnicki, Oskaras Gruževskis, prof. Vl. Jakubėnas, Martynas Nastopka, Mykolas Plepys, Halina Dilienė, Petras Bružas, Petras Kraniauskas ir mūsų Bažnyčios nariai: Julius Bernšteinas, Jonas Dagys (Čepukų), Olga Dagienė (Sprindytė), Viktoras Karosas, Mykolas Kregždė (Aulių), Olga Kregždienė, Stasys Palšis, Petras Kėželis, Tomas Džiuvė, Elzė Palšienė, Marija Bernšteinaitė, M. Mačiulaitienė (Lapienytė), N. Bauerienė, Jonas Aukštikalnis, Motiejus Karaša, Vera Putnikaitė, Petras Šernas (Jasiškių), Jonas Dagys (Ivoniškio), Aldona Dagienė (Palšytė), P. Sinickas ir Katrė Mikelėnaitė.

Sinodo posėdžių pradžioje Kolegijos prezidentas kurt. dr. Jokūbas Mikelėnas pareiškė, kad jis iš Kolegijos prezidento pareigų atsistatydina, nes praeitame sinode dalyvavo permažas kuratorių skaičius ir dalis Kolegijos narių išemigravo. Tuo pačiu atsistatydinimą pareiškė ir visa Kolegija. Sinodas šį atsistatydinimą priėmė. Sinodo direktoriumi buvo išrinktas kurt. dr. J. Mikelėnas, pavaduotoju-kurt. prof. V. Jakubėnas, cenzoriumi-prof. dr. K. Kurnatauskas. Sekretoriatan buvo išrinkti: kun. P. Dilys, kun. V. Kurnatauskas, kurt. P. Bružas ir kurt. H. Dilienė.

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios II Tremties Sinodo dalyviai Hornburge 1949. VI. 24-26

Sinodo direktoriui dr. J. Mikelėnui pasveikinus sinode dalyvaujančius svečius, jie visi pareiškė savo nuoširdžius sveikinimus ir linkėjimus sinodui ir mūsų Bažnyčiai tremtyje išverti šį sunkų bandymą ir nepalūžti dvasioje. Jie visi pažadėjo visokiariopą pagalbą bei paramą. Žodžiu sveikino: Rev. W. Lack, kaip Anglų Bažnyčios kunigas ir kaip DP dvasios reikalams vadovas Mil. Gov.; Mr. R. Bauder, kaip Church World Service atstovas emigracijos reikalams Britų zonoje; Rev. dr. Andrew Tunyogi, kaip Vengrijos Reformatų Bažnyčios atstovas Vokietijoje ir Austrijoje; kun. A. Kelleris, kaip Ev. Liuteronų Bažnyčios senjoras; prof. dr. kun. K. Kurnatauskas sveikino sinodą vilniečių kuratorių-Turčinsko ir Czyzo vardu, gyv. Anglijoje; kurt. W. Studnickis, kaip kuratorius iš Vilniaus; kun. F. Barnelis-nuo reformatų kolonijos Holzheime, Giessene ir Frankfurte; kurt. H. Dilienė perdavė motinos kurt. H. Jakubėnienės sveikinimą ir linkėjimus.

Sinodą raštu ar telegramomis sveikino: kuratoriai: dr. M. Devenis su ponia, JAV; M. Zablockas, F. Mažuikienė, O. Yčienė, Klara Šepetienė - Vokietija; P. Variakojis, JAV; dr. V. Vileišis, Švedija; M. Tamulėnas su ponia, JAV; inž. Jok. Kregždė su šeima, Kanada; inž. Herm. Pavidonis, JAV; Jonas Gerulis (Snarskis), Anglija; J. Kutra, J. Variakojis (pulkin.), Vil. Variakojis, J. Valiūnas - JAV; Liet. Protestantų Sąjunga, JAV; Chicago Liet. Ev. Reformatų parapija, JAV; dr. Alv. Šabanienė, JAV; Liv. Miglinienė (Kėželytė), Vokiet.; Petras Devenis, Anglija; Jok. Tunkūnas, JAV; Mart. Yčas, Kanada; dr. J. Yčas, Anglija; Pov. Šepetys, Ad. Šernas su ponia, J. Kutra su šeima,

Petras Gudelis ir A. Tamošiūnas - Vokiet. ; Alg. Undzėnas, Australija; Jonas Palšis, Anglija ir Rita ir Kostas Klybai, JAV.

World Council of Churches Refugee Division, Bad Salzufflen-Mr. Patterson-Morgan; Mr. A. Mouravieff, Chief Resettlement Officer; Mr. William L. Rest, Chairman of Commission of World Service; Evangelical and Reformed Church, R. R. A. St. Louis; Evangelical & Reformed Church-dr. F. B. Peck ir L. W. Goebel; Lutheran World Federation-dr. Howard Hong; WCC to the German Churches-Dean Halfdan Hoebstro; WCC Refugee Divis., Geneva-Oberkirchenrat Pastor Heinz Kloppenburg; Pastor S. Loppe u. Familie, Dortmund-Berghofen; Ks. Jan Kurnatowski, Aurich, Vokiet. ; Mr. Reginald H. Helfferich, CWS D. D. European Deputy Director ir Rev. Karl H. Meyer, North Illinois Synod.

Šiame sinode buvo išrinkti šie nauji kuratoriai: Palšis Stasys, Dagys Jonas (Ivoniškio), Dagys Jonas (Čepukų), Bernšteinaitė Marija, Kregždė Mykolas (Aulių), Karosas Viktoras, Palšienė Elzė, dr. Vaitaitis Juozas, Aukštikalnis Jonas ir Džiuvė Tomas. Sinodas, už nuoširdžią veiklą su reformatais, vienbalsiai išrinko garbės kuratoriumi prof. Vaclovą Biržišką.

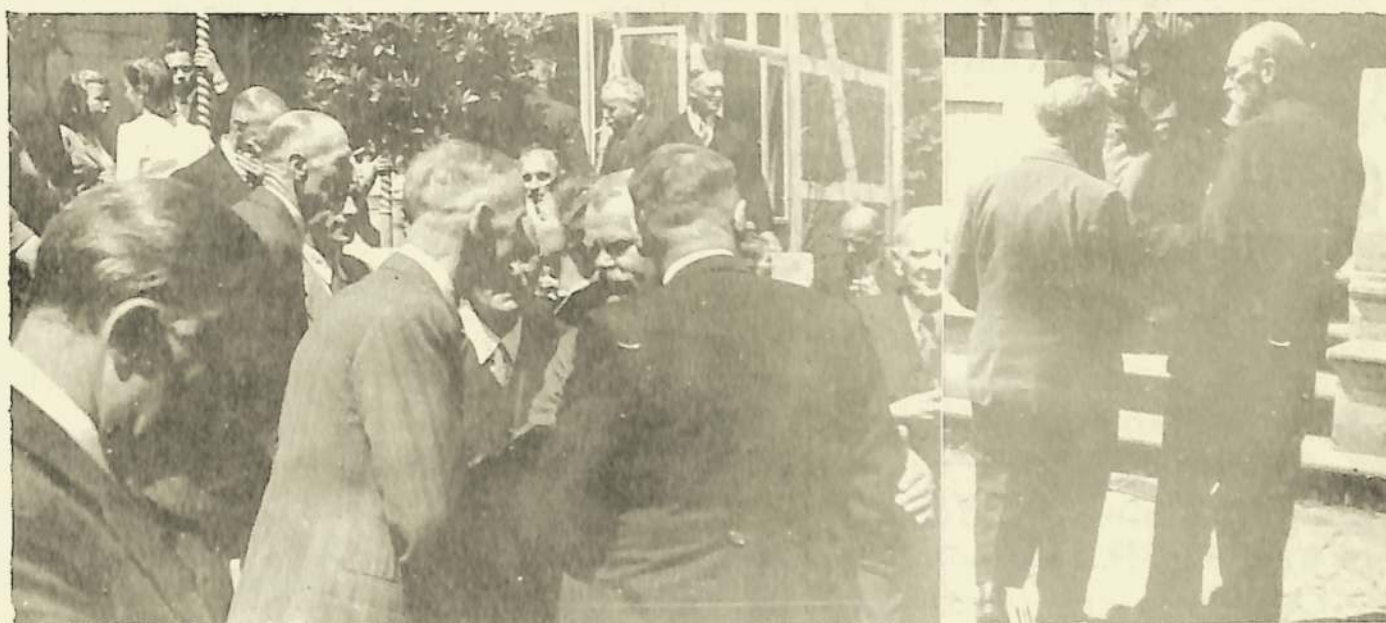
Rinkimuose į naują Kolegiją trims metams buvo išrinkti: Kolegijos prezidentu dr. Jokūbas Mikelėnas, gener. superintendentu prof. dr. kun. Povilas Jakubėnas (jis ex officio eina ir Kolegijos viceprezidento pareigas), Kolegijos nariais - dvasininkai: kun. P. Dilys, kun. V. Kurnatauskas ir kun. St. Neimanas; kuratoriai: P. Bružas, Vl. Jakubėnas ir H. Dilienė. Kolegijos kandidatais: St. Palšis, V. Karosas ir M. Kregždė.

Kolegijos prezidentas dr. J. Mikelėnas padarė pranešimą apie Kolegijos nuveiktus darbus: buvo sudaryti reformatų sąrašai gyvenančių anglų, amerikiečių ir prancūzų zonose, susirišta su JAV gyvenančiais reformatais, išsiaiškinta emigracijos galimūmai. Paruoštas ir išsiuntinėtas atsišaukimas į reformatus laisvajame pasaulyje. Kolegija buvo suvažiavusi savo pilnam posėdžiui Dragėje (ligi tol tardavosi laiškais), kun. P. Jakubėno bute, kur aptarė ateities veiklą.

Moterų Dr-jos pirm. kurt. H. Dilienė savo pranešime apie evang. moterų veiklą bendrai, papasakojo apie pastangas atgaivinti reformačių Moterų Dr-ją tremtyje.

Sinodas nutarė pasiųsti į Pasaulio Reformatų Jaunimo suvažiavimą Montpelier, Prancūzijoje, įvykstantį 1949. m. rugpiūčio mėn., mūsų jaunuolį Vytautą Aukštikalnį ir apmokėti jo padarytas išlaidas.

Su įdomumu buvo išklaustyti pranešimai apie įvykusius 1948 m. suvažiavimus: Amsterdame (The First Assembly of World Council of Churches) ir Genevoje, Šveicarijoje (The 16th Presbyterian Alliance Conference). Pranešėjams, kun. P. Diliui ir kurt. H. Dilienei,

Vaizdai iš II Tremties Sinodo. Iš viršaus į apačią: pamaldos Horneburgo ev. liuteronų bažnyčioje; sinodalų pasitarimas pertraukos metu — kairėje pusėje prof. Vc. Biržiška; apatinio vaizdo kairėje — prof. dr. kun. K. Kur-natauskas

sinodas padėkojo už jų žygį ir už įdomų pranešimą.

Sinodas nutarė ir Kolegijai pavedė paskirti visuose kraštuose, kur tik yra mūsų Bažnyčios narių, įgaliotinius, kurie palaikytų ryšį su Kolegija, susižinotų tarpusavy, burtųsi (kur tik galima) į parapijas, savųjų būrelius, dalyvautų liet. reformatų spaudoje ir aktyviai reikštųsi lietuvių veikloje (Tokie įgaliotiniai buvo paskirti 1949 m. liepos mėn. Kartu buvo paruošta ir jų veiklai instrukcija. Įgaliotiniais buvo paskirti: Vokietijai-kurt. Mykolas Zablockas, Anglijai-kurt. Jonas Gerulis (Snarskis), Švedijai-kurt. dr. Vilius Vileišis, JAV-kurt. dr. Mykolas Devenis ir kurt. Petras Variakojis, Kanadai-kurt. inž. Jokūbas Kregždė ir kurt. Petras Šernas, Pietų Amerikai-kurt. Jeroslavas Nastopka ir Australijai-Algirdas Undzėnas).

Sinodas leido atspausdinti kun. Vytauto Kurnatausko paruoštą tikybos vadovėlių jaunimui (ir konfirmantams). Šiam reikalui paskyrė 1000 DM. Taip pat nutarė, leidžiant lėšoms, atspausdinti Heidelbergo katekizmą su priedais ir išleisti informacinių kalendorių reformatams.

Buvo išklausytos trys įdomios paskaitos, kurias skaitė: prof. Vaclovas Biržiška - "Senovės reformatų literatūra", prof. dr. K. Kurnatauskas - "Bažnyčios užduotis ir skelbimas" ir prof. dr. P. Jakubėnas - "Reformacija Lietuvoje". Šias paskaitas taip pat nutarta ateityje atspausdinti.

Biblijos vertimo reikalui: išleisti ją į šio laiko patobulintą lietuvių kalbą. Sinodas, jiems sutikus, pavedė prof. dr. K. Kurnatauskui ir prof. dr. P. Jakubėnui.

Antruoju Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios sinodu tremtyje, Horneburge, užsibaigė ir pakeleivės Kolegijos veikla Vokietijoje, nes tuo metu prasidėjo spartesnis emigravimas į kitus kraštus. Sinodas, užbėgdamas tolimesniems įvykiams už akių, numatė ir surašė kanoną, kur Kolegijai nurodė tolimesnio veikimo gaires ir būdus. Išvykus trims ketvirtadaliams Kolegijos narių iš Vokietijos, Kolegija palieka asmenį ar kelis asmenis, kurie tęstų darbą ar atstovautų Kolegiją Vokietijoje ir gintų reformatų reikalus. Kolegijai leista pasirinkti sau naują būstinę pagal naujo krašto sąlygas ir ten, kur susiburs dauguma jos narių. Kolegijai paliktos laisvos rankos, reikalui esant, net sutrumpinti savo kadenciją, ar kooptuoti vietinius to krašto Lietuvos reformatus. Sąlygoms neleidžiant susaukti sinodo, leista veikimą tęsti korespondenciniu būdu.

Chicagoje, kur jau buvo įsteigta lietuvių ev. reformatų parapija, 1950 m. birželio 24 d. buvo sušauktas trečiasis sinodas tremtyje, Salem Evangelical and Reformed bažnyčios patalpose, kurios klebonas kun. Herman Koenig atvykusiems rodė palankumą. Chicagoje buvo apsigyvenę ne tik dauguma Kolegijos narių, bet ir didelis būrys mūsų reformatų.

PAŠUŠVIO BAŽNYČIOS NETEKIMAS

Vieną iš charakteringesnių epizodų, vaizduojančių, kaip XVII a. katalikų dvasiškija vedė kovą su išsiplėtusia Žemaitijoje reformacija, randame aprašyta Žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus "Žemaičių vyskupystė". Žemaitijoje kontrreformaciją pradėjo Žemaičių vyskupas kunigaikštis Merkelis Giedraitis (g. apie 1536 m., mirė 1609 m.), šios kovos pradininkas ir strategas, davęs šiai kovai toną bei kryptį ir Žemaitijoje vyskupavęs 29 m.

Kontrreformaciją Lietuvoje vykdė katalikų Bažnyčios hierarchija su gausiais visokios rūšies vienuoliais, ypač su šioj kovoje pasižymėjusiais jėzuitais. Šią kovą rėmė ir palaikė Lietuvos-Lenkijos karaliai ir aukštieji valdžios pareigūnai. Ligi XVII a. pradžios Žemaitijoje nebuvo jokių vienuolynų. Pirmuosius vienuolius į Žemaitiją atgabeno vysk. Giedraitis: jėzuitus į Krakius, bernardinus į Kretingą.

Pašušvys neprikl. Lietuvos metu buvo nedidelis bažnytkaimis Šušvės ir Žadikės upelių santakoje, Grinkiškio vls., Kėdainių aps., turėjęs apie 300 gyventojų drauge su buvusiu Pašušvio dvaru. Pašušvys garsus savo gilios senovės padavimais ir iš reformatų su katalikais kovos dėl bažnyčios, kuri tęsėsi lygiai 80 metų.

Didžioji Žemaičių reformatorė Sofija Vnučkienė, Pašušvio savininko Simo Mitkevičiaus duktė, Sedos bajoro Rietavo tijūno Morkaus Vnučkos žmona, jos brolio Mikalojaus, karališkojo maršalkos, Pašušvyje 1533 m. pastatytą katalikų bažnyčią, jam mirus, 1585 m. perleido reformatams. Vietoje stovėjusios medinės katalikų bažnyčios, Pašušvio savininkė S. Vnučkienė 1593 m. pastatė naują mūrinę bažnyčią ir įkūrė mokyklą. S. Vnučkienės brolio Mikalojaus Mitkevičiaus statyta medinė bažnyčia, po 60 metų, jau buvo atgyvenusi savo amžių ir tolimesniam naudojimui nebetiko.

Sofija Vnučkienė (mirusi po 1600 m. Pašušvyje), pirmosios reformatų seminarijos Šiluvoje įsteigėja, savo reformacine ir kultūrine veikla pasireiškė tik po savo vyro Morkaus mirties 1588 m. Vaikų neturėdama, globojo sesers Onos sūnų Sebastijoną Kęstartą, jnr., Ariogalos seniūną ir, tur būt giminaitį, Mikalojų Burbą, Žemaitijos raštininką, kuriems užrašė Pašušvio nuosavybę ir pavedė reformatų bažnyčios globą.

Dvarininkė S. Vnučkienė 1584. IV. 6 dovanojo prie Pašušvio bažnyčios esančio kunigo ir mokyklos išlaikymui 17 valakų ir 2 margus žemės. Dovanotame 2 margų sklype prie bažnyčios Vnučkienė

leido kunigui statyti užvažiuojamus namus su smukle. Tuo metu reformatų kunigu buvo J. Trzeciak. 1593 m. Vnučkienė dar padidino reformatų bažnyčios beneficiją, užrašydama Pagumerčių dvarą, o bakalaurui (mokytojui)-žemės sklypą, namus, 10 kapų grašių per metus pinigais ir duoklėjavais. Tais pačiais metais kitu raštu paliko 1000 kapų grašių naujos mūrinės bažnyčios Pašušvy statybai.

Buvęs Pašušvyje katalikų kun. Jonas Soroka buvo nušalintas (prieš 1592 m.). Kai S. Vnučkienė buvo mirusi, tai jis 1603. III. 2 buvo įteikęs Raseinių pavieto teismui skundą dėl nusavintos bažnyčios, bet jo byla buvo teismo atmesta.

Pagal 1618 m. Vilniuje įvykusio reformatų Sinodo nutarimą į Pašušvį buvo siųstas katechetas Matas Tilonis, o 1622 m. Vilniaus reformatų Sinodo nutarimu į Pašušvį buvo pasiųstas kun. Laurynas Hornas. 1664 m. provinciniame reformatų Sinode Kėdainiuose dalyvavo Pašušvio kun. Steponas Lempickis.

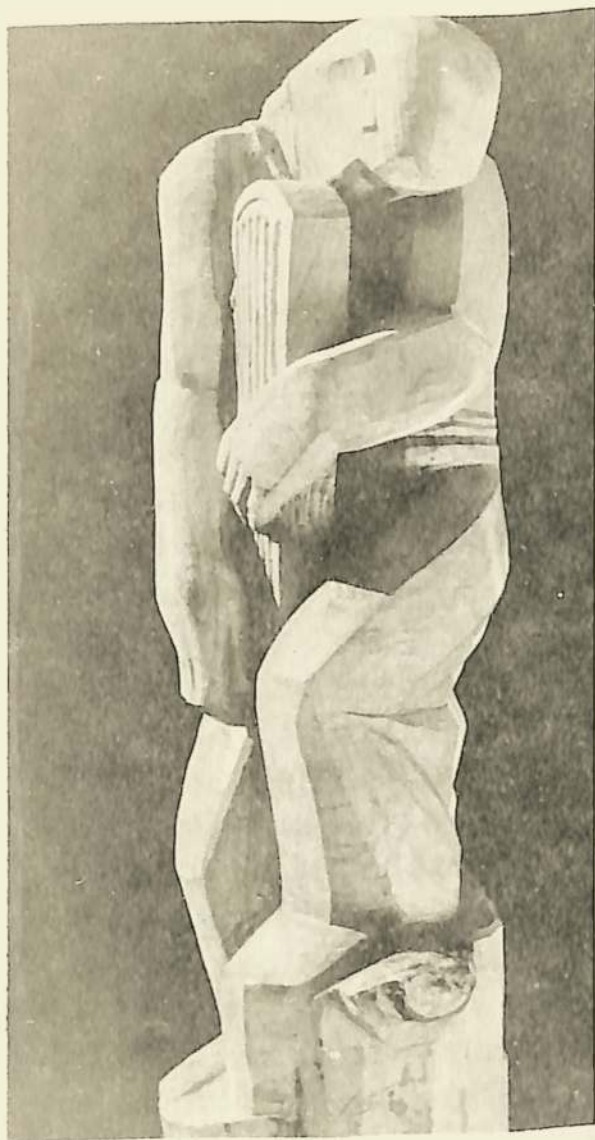
Žemaičių vyskupijos kurija 1648 m. pareikalavo Pašušvio reformatų bažnyčią gražinti katalikams, bet atsakymo iš Pašušvio savininkų nesulaukė. 1652 m. Žemaičių vysk. Petro Parčevskio įgalioti Varnių kanauninkai iškėlė bylą. Raseinių teismas jau šį kartą bylą išsprendė katalikų naudai, bet reformatai delsė bažnyčią gražinti. Tada 1654 m. Grinkiškio klebonas Povilas Daušas pradėjo bylą Vilniaus tribunole, kurio 1662 m. sprendimu reformatai turėjo Pašušvio bažnyčią ir jos turtą atiduoti katalikams. Ir šį kartą Kęstartas nesiskubino vykdyti sprendimo.

Po tiek metų jau buvo pasikeitę Pašušvio savininkai. Vietoj Burbos buvo atėjęs Drufas, o Vnučkienės seserėną Sebastijoną Kęstartą buvo pakeitęs jo sūnus Jonas Sebastijonas Kęstartas.

Tais laikais teismai dėl bažnytinių turtų objektyvumu nepasižymėjo ir visas katalikų užvestas bylas prieš reformatus visuomet išspręsdavo katalikų naudai, ypač po 1655 m. Maskvos ir Švedijos invazijų, kada lenkai buvo apšaukę reformatus esant tėvynės "išdavikais". Teismų sąmoningai uždedamos stambios baudos už pražudytus katalikų bažnyčios padargus, apdarus bei indus, kurie per tokį ilgą laiką savaime nuo stovėjimo buvo sudūlėję ir sunykę-turtino katalikų Bažnyčią, o žemvaldžius reformatus smarkiai alino.

Esant Žemaičių vyskupu Aleksandriui Sapiegai, kleb. P. Daušas dar kartą kreipėsi į tribunolą, po kurio sprendimo buvo katalikams atiduotas Veideikių kaimas, o kitas turtas ir bažnyčia pasilaikyta. Daušas pakartotinai kreipėsi į tribunolą dar 1664 ir 1665 m. Po šių bylų Kęstartai ir Drufai gražino katalikams bažnytinių turtą ir sumokėjo 1000 auksinų ir 420 kapų grašių nuostolių, tačiau pačios bažnyčios neatidavė. Tada Grinkiškio klebonas P. Daušas nutarė pats atimti bažnyčią.

Tą kun. P. Daušos žygį Žemaičių vysk. Motiejus Valančius taip aprašo: "Klebonas nebenorėdamas skųstis teismui, sukviėtė savo

Sunkių kūrybos keliu

Buk ramus (medis)

DAGYS

parapijiečius ir vakarop prieš šv. Oną su paparčiais, altorėliais, bugnais ir visa bažnyčios iškilme iš Grinkiškio iškeliavo į atlaisdus Šiaulėnuose. Į Pašušvį atėjęs būtinai jau temstant. Prašė reformatų, kad leistų šventus indus ant nakties susikrauti savo bažnyčioj, ketindamas ryto metą toliau keliauti. Žmoniški reformatai, nieko pikto nesamprotaudami, leido sudėti. Pernakvojęs klebonas ne vien nebenešė bažnyčioj padėtųjų daiktų, bet dar su žmonėmis išmetinėjęs reformatų daiktus, daugiau jų į bažnyčią nebeįsileido ir į Šiaulėnus nebevyko ("Žemaičių vyskupystė", II t., Vilnius 1972, 129-30 psl.). Tatai atsitiko prie Pašušvės reformatų kunigo Stepono Lempickio. Melu ir apgaule iš žmoniškų reformatų, anot vysk. M. Valančiaus, buvo atimta bažnyčia.

Pašušvio bažnyčia buvusi Žemaitijoje neva paskutinioji, kuri buvo iš reformatų atimta teismo keliu. Pašušvio reformatų parapija dar veikusi 1704 m., bet po to neužilgo pranykusi. Švelnusis Evangelijos mokslas prieš agresyvią katalikų hierarchijos smurtu, teroru ir melu vestą kovą atsilaikyti nepajėgė ir jis buvo lietuvių tautos nelaimei sužlugdytas.

MAŽOS BAŽNYČIOS REIKŠMĖ

Vis dažniau ir jau atvirai kalbame apie Kristaus Bažnyčios krizę. Yra balsų, kurie tvirtina, kad Bažnyčios mirtis yra nebetoli ir faktinai jau dabar gyvename pokrikščioniškame laikotarpyje. Sunku nesutikti su faktu, kad Bažnyčioje reiškiasi krizė, ypatingai, kai matome besitęsiantį Bažnyčių skilimą. Net polemikos dvasia ne visur tarp Bažnyčių išnyko, nežiūrint sustiprinto priešreliginio spaudimo iš ateistinių valstybių. Dar šandien Kristaus Bažnyčia iš-eikvoja milžinišką energiją reikalams, kurie ne visuomet jungiasi su Bažnyčios paskirtimi.

Vis dėlto dabartinė krizė visoje Bažnyčioje ir paskiruose vietuose neliudija, kad ji būtų jau nebetoli agonijos. Neprivalome užmiršti-Bažnyčia yra Kristaus kūnas, o nukryžiuotasis ir prisikėlęs Išganytojas stovi virš mirties. Bažnyčios mirtis reikštų išganytingo Dievo plano paneigimą, plano, kuris yra visiems laikams apreikštas Naujame Testamente. Ir šandien tebegalioja Jėzaus Kristaus žodžiai prie Pilypo Cezarėjos apylinkės: "... ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią ir pragaro vartai jos nenugalės" (Mato 16, 18). Taigi Bažnyčiai, tam naujam dvasiniam Izraeliui, Kristus pavedė išpildyti uždavinį, kuris tęstųsi iki tos dienos, kai pats Kristus ateis teisti gyvųjų ir mirusiųjų. Įvertindami šios dienos Bažnyčios krizę, kai kurie teologai net tvirtina, kad dabar mes pergyvename eschatologinį Viešpaties Jėzaus Kristaus teismą. Jis, Bažnyčios Galva ir jos Viešpats, apvalo savo namus ir stengiasi juose palikti tik tuos, kurie yra tinkami statyti naują, atgimusią Bažnyčią.

Nežiūrint fakto, kad pats Viešpats lydi savo Bažnyčią per kančias į šlovę, per bandymus į atgimimą, kad kiekvienos paskiros Bažnyčios ateitis glūdi Dievo rankose, mes nesame atleisti nuo pareigos rūpintis Bažnyčios reikalais, tos Bažnyčios, kuriai priklausome. Taigi, mes negalime išteisinti savo pasyvumo tuo atžvilgiu. Rūpintis Dievo Karalystės reikalais, konkrečiais darbais prisidėti prie Bažnyčios išsivystymo, visuomet yra palaimintas žingsnis mūsų gyvenime.

Amžių bėgyje įvairūs buvo Bažnyčios keliai. Ir šandien turime įvairias krikščioniškas tradicijas. Mes, teologai, žinome, kad faktinai egzistuoja tik viena Bažnyčia, ką atkakliai pabrėžia dr. Conrad Hoyer savo knygoje "Ecumenopolis" (Minneapolis, MN, USA, 1971), o atskiras bažnytinis vienetas užima šiame pastate tik jam paskirtą kampelį. Todėl naturalus yra dalykas, kad egzistuoja didesni ir mažesni vienetai. Bažnytiniame gyvenime neprivalome užmiršti fakto, kad apie Bažnyčios didumą (ar Bažnyčia yra didelė ar maža)

Prof. Vladas JAKUBĖNAS su savo fortepijono studijos mokiniais, išpildžiusiais rečitalio programą Jaunimo Centre 1974.VI.14 *Nuotr. M. Nagio*

apsprendžia ne jos narių skaičius, bet skaičius asmenų atsidavusių Evangelijai. Todėl atskira Bažnyčia savo narių skaičiumi gali būti neskaitlinga, bet jos reikšmė yra gana didelė. Istorija tai daugelį kartų patvirtino. Pavyzdžiu galime paimti, kad ir mūsų "Unitas Lituanica".

Kontrreformacijai prasidėjus, mūsų Bažnyčios parapijų skaičius ėmė gana greit mažėti. Pagal apytikrius H. Merčingo duomenis iš 190 parapijų 70-taisiais XVI a. metais, XVII a. pradžioje paliko 158, po 50-šimt metų- 127, o XVIII a. viduryje- tik 40 parapijų. Betgi "Unitas Lituanica" reikšmė, nežiūrint, kad ji reprezentavo tautos mažumą, pasiliko didelė.

Paimsime kitą pavyzdį. Nėra dar pilnai nušviesti santykiai tarp Didž. Lietuvos Kunigaikštystės ir Anglijos reformacijos poreformaciniame laikotarpyje. Be jokių abejonių šiandie galima tvirtinti, kad mūsų Bažnyčiai čia turi būti priskirtas gana žymus vaidmuo. Juk XVII a. Kėdainiuose reformatų bažnyčioje Dievo Žodis buvo skelbiamas ir anglųkalba. Kun. Eleazar Gilbert per tris metus klebonavo škotams, ev. reformatams Kėdainiuose, o tik po persekiojimo iš katalikų pusės grįžo į Angliją, kur jis 1642 m. suinteresavo anglų visuomenę jo išleista knyga. Cituoju knygos pilną pavadinimą:

"News from Poland Wherein is declared the cruele practice of Popish Clergie against the Protestants, and in particūlar against the Ministers of the City of Vilna, in the great Dukedom of Lithuania, under the Guvernement of the most illiustrious Prince, Duke Radziwill. Faithfully set down by Eleazar Gilbert, Minister to the foresaid Prince and Preacher to the Scots Congregation in Keydan. Read it over, and you shall find it a most unparalleled story for barbarous Treacherie. London, Printed by E. P. for Nathanael Butler and are to be sold at his shop at St. Aus-

tin's Gate, 1642" ("Biblia litewska Chylinskiego", Nowy Testament, Poznan, 1958, psl. L).

Ta knyguote buvo pirmąkartą atkreiptas anglų dėmesys į religinę netoleranciją krašto (Lietuva-Lenkija), kuris iki tol buvo žinomas kaip tolerantiškiausias. Bet tai dar ne viskas. Anglijoje gyveno labai veiklus sulenkėjęs vokietis Samuel Hartlib. Jis, gabus publicistas, parašė nemažai pamfletų religiniais klausimais. Jo brolis, rektorius George Hartlib, ev. reformatų kunigas, 1640 m. buvo beveik užmuštas gatvėje religinio sumišimo metu ir tik tolerantiška, kaip Gilbert rašo "... good old woman (although Papist)"-(idem, psl. L) išgelbėjo Hartlib nuo mirties. Samuel Hartlib skatino Cromwellį sudaryti planus priimti lietuvius ir lenkus protestantus į savo kraštą.

Reikšmingos yra Chylinskio, mūsų Bažnyčios nario, pastangos išversti ir išleisti lietuvių kalba Bibliją. Jo ir kitų mūsų kunigų veikla Anglijoje esminiai prisidėjo prie 1661 m. liepos 12 d. anglų karaliaus Karolio II atsišaukimo apie kolektą (rinkliavą) išleisti Bibliją lietuviams protestantams. Po ilgesnio įvado atsišaukime skaitome: "... Therefore the King orders, a General Collection be made throughout this Realm of England and Dominion of Wales for the Relief and support of the said Protestant Churches in Lithuania and for the furthering and finishing of the said pious Work of translating and printing their Bible"(idem. psl. LXI). Tuo būdu mažą Bažnyčia, kaip kad "Unitas Lituanica" tada buvo, palyginus su tautos dauguma, galėjo paveikti net ir anglų karalių užsiimti jos rūpesčiais.

Man teko prieš keturis metus Varšuvos valstybiniame archyve susipažinti su mūsų XVII a. Sinodų memorialais. Koks ten, tarp kitko, matomas susirūpinimas lietuviams reformatams skelbti Dievo Žodį lietuvių kalba. Reformatai matė, kad tuo atžvilgiu daug turtingesni buvo lietuviai liuteronai: jie turėjo Jono Bretkūno Bibliją, Mažvydo Katekizmą, Bretkūno išleistas "Giesmes Duchauanas", o taip pat Jono Rėzos "Psalmyną", o reformatai tik Petkevičiaus "Katekizmą" ir iš lenkų kalbos išverstą Rejo "Postyllą". Tuo būdu, palyginti neskaitlingos Bažnyčios, kaip liuteronų ir reformatų Lietuvoje, neproporcingai daug paveikė, kad lietuvių kalba nepaliko tik tarmė, bet buvo sukurta lietuvių rašytinė kalba.

Dar vienas mažas pavyzdys iš netolimos praeities. Tarp paskutiniųjų dviejų pasaulinių karų Lenkijoje veikė 6 atskiros evangelikų Bažnyčios. Mažiausia skaičiumi buvo Vilniaus srities Ev. Reformatų Bažnyčia, buv. "Unitas Lituanica" dalis. Dėl vis didėjančios R. Katalikų Bažnyčios įtakos, prieš evangelikus stovėjo degas uždavinyš-sudaryti Lenkijos evangelikų Bažnyčių bendrą tarybą. Tačiau nei liuteronai, nei reformatai Varšuvoje, nei taip vadinama "Unionskirche" Poznanėje, nei "A ir H" Bažnyčia Galicijoje negalėjo imtis tuo reikalu iniciatyvos. Tarp jų viešpatavo per didelis

Prof. V. JAKUBĖNAS, po išpildymo fortepijono studijos rečitalio programos, buvo mokinių apdovanotas gėlių puokšte ir adresu. Nuotr. M. Nagio

nuomonių skirtumas, ypačiai tarp vokiečių ir lenkų. Tik mažiausia Bažnyčia sušaukė savo pastangomis bendrą suvažiavimą Vilniuje 1926 m. lapkričio mėn. ir tokia taryba buvo sudaryta. Jos reikšmė iki II Pas. karo buvo nemaža.

Dabartis yra praeities išdava, bet taip pat dalinai ir ateities formavimas. Nuo mūsų laikysenos (čia turiu galvoje visus lietuvius evangelikus išseivijoje), nuo mūsų užimtų bažnytinių pozicijų priklausys ir mūsų religinių vienetų ateitis. Mes esame, palyginus su visa lietuvių išseivija, mažumoje. Mūsų Bažnyčios yra neskaitlingos. Per visą laiką mes susiduriame su nuomonėmis ir nusistatymais lietuvių, kurie išaugo ir suformavo savo pasaulėžiūrą kitoje religinėje tradicijoje. Mes ir ateityje turėsime reikalų su mūsų broliais ir seserimis, kurie yra katalikai. Mums svarbu gerai susipažinti su jų laikysena mūsų atžvilgiu, kokia nuomonė vyrauja apie mus jų tarpe. Per ištisus metus bandžiau studijuoti tą klausimą. Esu įsitikinęs, kad ir kitiems iš mūsų jis ne vieną kartą miegą nuo akių nuvarydavo. Ypačiai, kaip religinei mažumai, svarbu žinoti, kokią vietą užimame, kokią reikšmę mes turime lietuvių visuomenėje, išseivijoje.

Padariau išvadą, kad nėra vieningos nuomonės apie mus lietuvių katalikų tarpe. Yra mažas skaičius, daugiausia neišlavintų žmonių tarpe, kurie iki šiol žiūri į mus su nepasitikėjimu ir įtarimu. Kiti, kurie yra daugumoje, neturi tikslių davinių apie evangelikus bendrai, o ypačiai apie lietuvius evangelikus. Ši grupė dažnai atvirai ieško žinių, ypačiai dabar, kada dvasinė padėtis katalikų Bažnyčioje šiek tiek pasikeitė. Toliau turime taip vadin. ekumenistus katalikų tarpe. Ir čia jų laikysena yra nevienoda. Man teko susitikti su atvirais geros valios žmonėmis, kurie stengiasi vadovautis Kristaus meile ir kurie myli savo artimus, nežiūrėdami į jų tikybą. Darau prielaidą, kad tarp ekumenistų gali būti ir tokių,

kurie vartodami ekumeninius šūkius, taikstosi mus nuvesti į jų tikėjimą.

Taigi, tokia yra mūsų tikrovė ir joje turime gyventi. Kyla klausimas, kas mums daryti? Teisingai veikiant, mūsų bažnytinių vienetų reikšmė gali būti didelė. Mes, visų pirma, privalome tapti sąmoningais evangelikais. Tai liečia visus be skirtumo. Tatai turi pasireikšti veikime. Pav., žodžiai apie mūsų prisirišimą prie reformacijos idealų, prie Šventojo Rašto neveikia šandie, jeigu mes diskusijose parodome, kad tiksliai nesiorientuojame kas yra reformacija, negalime nieko pasakyti apie Šv. Rašto istoriją, nežinome jo turinio. Dalinai visa tai yra ir mūsų tarpe. Be to, mums būtinai reikalinga supažindinti plačiąją lietuvių visuomenę su mūsų vieta Lietuvos istorijoje. Tarpkario laikotarpyje (1918-1940) buvo labai mažai padaryta. Mes čia, išeivijoje, turime daug daugiau galimybių veikti toje srityje. Jau virš 25 m. esame čia Amerikoje. Turėjome istoriniai jubiliejinius įvykius: 450 m. reformacijos minėjimą, 400 metų mūsų Bažnyčios įsteigimo ir kng. Radvilos Juodojo 400 m. mirties sukaktį. Plačioji lietuvių visuomenė nebuvo mūsų tinkamai informuota. Šiam reikalui dar yra kelias atviras ir nėra per vėlu. Suprantu, kad visi kenčiame dėl laiko stokos. Yra gana sunku mums ir kitiems reguliariai susitikti, diskutuoti mūsų pažiūras, supažindinti kitus su mūsų pasaulėžiūra. Šiam tikslui panaudokime lietuvių televiziją, radio stotis, kurios, tektų manyti, neatsisakys patarnauti. Išlaidos būtų antraeilis faktorius. Kaip gražiai neperseniai pasirodė liet. televizijoje Tėviškės parapijos choras. Panašių pasirodymų reikia mums daugiau. Lieka dar lietuvių spauda. Dabartinė spauda tik dalinai išpildo savo uždavinį. Ji neabejotinai cementuoja evangelikų pažiūras, per ją daug mūsų pasidarė sąmoningesniais evangelikais. Ačiū jai už tai. Ačiū tiems pasišventusiems evangelikų spaudos darbuotojams, kurie, tikiu, išsižada daug kitų dalykų savo gyvenime, kad tik laiku išleistų sekantį žurnalo numerį. Mums visgi trūksta gerų, jaunesnių, profesionalių žurnalistų, kurie galėtų dirbti Amerikos ir lietuvių protestantiškai spaudai. Būtų gera, jei mūsų Bažnyčia paremtų stipendija, arba ir kitu būdu tuos, kurie norėtų tapti žurnalistais. Šį trūkumą vis daugiau pradėsime pajusti.

Jeigu mes savo pastangas apribosime vien religinio gyvenimo gilinimu, aišku, mes būsime vertinga mažuma mūsų visuomenėje, bet mažuma be atitinkamos vietos tautos išsivystime. Gyvensime tada lyg ir šalia mūsų tautos. Lietuvos Reformacijos palikuonys yra pašaukti gyventi ne šalia, bet kaip visos tautos neatskiriama dalis. Taigi, patys savo elgesiu nemažinkime mūsų religinių tradicijų, bet būkime aktyvistais kiekviename fronte, už geresnę ir šviesesnę visos lietuvių tautos ateitį.

(Skaityta Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios XXVII Tremties Sino-
de, 1974. VI. 22).

REFORMATŲ XXVII TREMTIES SINODAS

Nebuvo Sinodų, kuriuose nebūtų buvę ko nors reikšmingo nutarta, apsvarstyta. Vienok XXVII Sinodas, įvykęs Chicagoje 1974 m. birželio 22-23 d. d., išsiskyrė iš kitų eilinių Sinodų savo reikšmingumu, svarbumu. Šis Sinodas praėjo Devenių Kultūrinio Fondo įsteigimo ženkle, sukėlęs visiems sinodalams džiaugsmingas nuotaikas bei ryžtą dar tvirčiau gretinti eiles ir dirbti gražiams mūsų Bažnyčios idealams, kurie yra padėti jos pagrinde. Lietuvos reformacijos palikuonė- Liet. Ev. Reformatų Bažnyčia, stovinti lietuvių tautos ir tikinčiųjų laisvių sargyboje, savo Sinoduose reikalus svarsto ir nutarimus daro visų savo Bažnyčios narių vardu.

XXVII Tremties Sinodą atidarė trumpa malda gener. suprnt. kun. St. Neimanas. Tartame žodyje priminė nūdien besireiškančią detantę, kuri esanti lyg vienos krypties gatvė, siekianti sumažinti įtampą tarp komunistinio ir laisvojo pasaulio. Vienok tokios politikos vardu neturėtų būti pateisinamas žmonijos ir tautų laisvių bei krikščionybės paaukojimas. Nežiūrint į vedamą detantės politiką, okupuotoje Lietuvoje nėra sumažėjusi lietuvių tautos rusifikacija ir religijų persekiojimas.

Slaptu balsavimu Sinodo direktoriumi buvo išrinktas kurt. inž. Hermanas Pavilonis, cenzoriumi- suprnt. kun. Povilas Dilys, į sek-

Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios XXVII Tremties Sinodo dalyvių dalis po pamaldų prie nuosavos bažnyčios. | Chicago, 1974. VI.23 Nuotr. M. Nagio

retoriatą -kurt. V. Karosas ir P. Bružas, į rezoliucijų ir mandatų komisiją-kurt. P. Variakojis ir St. Dagys.

Mirusių ir ištremtų pagerbimą pravedė gener. suprnt. kun. St. Neimanas suminėdamas, pagal turimas žinias, metų bėgyje mirusius šiuos mūsų Bažnyčios narius: okupuotoje Lietuvoje-Joną Meką(Vilnius), Kvedaravičienę(J. Meko sesuo, Šlepščių km.), agr. Joną Skiauterę(Panevėžys), Oną Trečiokieneę(Papilys); JAV-bėse-Katrę Palšienę, Emiliją Užunarytę-Palšienę, Emą Nausnerienę, Kostą Vileišį. Visi pagerbti malda ir susikaupimo minute.

Gautus raštu ir telegramomis sveikinimus perskaitė Kolegijos reikalų vedėjas kurt. inž. Jonas Variakojis. Sinodą sveikino: Juzė Daužvardienė, Lietuvos gener. konsulė, Chicago; Edmond Perret, gener. sekret. World Alliance of Churches ir dr. Marcel Prader-vand, garbės kuratorius-Geneva; dr. James McCord, Princeton Theolog. Seminary, N. Jersey; senj. A. Keleris, Vyr. Liutr. Bažnyčios Taryba, diak. mkt. Fr. Skėrys, kun. Fr. Barnelis su ponija ir auka 10 dol. , kurt. M. Bernšteinaitė, Stefanija Jansonienė ir Julius Bernšteinas-visi V. Vokietija; kurt. dr.M. Devenis su auka 100 dol. ir kurt. J. Kutra-Santa Monica, CA; kurt. H. Y. Petkus su vyru ir auka 25 dol. , L. Angeles, CA; kurt. E. Railienė, Baltimore, Md; dr. kun. M. Kavolis, Dubuque, IA; kurt. J. Valiūnas su ponija, Brockton, MA; Antanina Michuraitė su auka 15 dol. , kurt. J. Aukštikalnis su auka 15 dol. ir kurt. H. Dilienė-visi iš N. Y. ; Marė Pesienė su auka 20 dol.,Fairfield, CT; Jurgis Jašinskas, S. Boston, MA; Edita ir Fredis Šernai, Rockford, Ill.

Senj. kun. Anas Trakis, sveikindamas savo ir Tėviškės p-jos vardu, pažymėjo, kad mažiausia reformatų krikščionių Bažnyčia tremtyje sugeba atlikti didelius darbus. Reformatai yra kilę iš lietuvių tautos ir tarnauja tik savo tautai. Tame ir glūdinti sėkmės paslaptis.

Kun. Kostas Burbulyš, sveikindamas Sinodą savo ir savos Bažnyčios vardu, linkėjo ryžto ir ištvermės tęsiant darbą. Nuo Kristaus laikų ištikimieji krikščionys visuomet telkėsi mažuose būreliuose ir čia kaupėsi jų moralinė jėga.

Ziono liuteronų p-jos ir kun. J. Juozupaičio vardu sveikinimus perdavė Mikas Nagys linkėdamas, kad mūsų Tautos prisikėlimo kibirkštys žėrėtų visose mūsų širdyse.

Kurt. P. Variakojis perdavė gražius linkėjimus ir sveikinimą nuo kurt. M. Tamulėno ir ponios iš Floridos.

Sinodas su įdomumu išklaušė suprnt. kun. P. Dilio paskaitą "Mažos Bažnyčios reikšmė"(atspausdinta šiame numeryje), kuri iššaukė paklausimus ir diskusijas. Pasisakyta, kad nuo vykstančios nūdien lietuvių katalikų tarpe kovos privalome laikytis nuošaliai, bet nuo tiesos skelbimo neprivalome šalintis.

Kolegijos prezidentas kurt. Motiejus Tamulėnas, jnr. , pranešė,

Reformatų XXVII Tremties Sinodo direktorius kurt. inž. Hermanas Pavilionis Chicago, 1974.VI.23 Nuotr. M. Nagio

Kolegijos prezidentas kurt. Motiejus Tamulėnas, jnr. Chicago, 1974.VI.23 Nuotr. M. Nagio

kad teisinis mūsų Bažnyčios stovis JAV-se yra jau sutvarkytas. Visos aukos, dovanos, palikimai, fondai yra laisvi nuo valstijų ir federalinių mokesčių apdėjimo. Aukotojai, įteiktas mūsų Bažnyčiai sumas turi teisę nurašyti nuo savo taksų. Šį reikalą, padedant teisininkams, sutvarkė kurt. Petras Bružas, už ką Sinodas jam pareiškė padėką.

Prezidentas taipgi pranešė, kad 1974 m. rugpiūčio 18 d. Biržuose bus švenčiama Biržų reformatų bažnyčios 100 metų sukaktis nuo jos pašventinimo. Šis įvykis buvo atžymėtas 1874. VIII. 18 tuo, kad tuo laiku, esant gener. superintendentu kun. Konstantinui Mačiulskiui, Biržuose posėdžiavo Sinodas. Pranešė taip pat, kad kurt. Jonui Dagiui dėl sunegalavimo iš kasininko pareigų pasitraukus, šias pareigas tuoj po Sinodo perims Kolegijos narys kurt. P. Bružas.

Kolegijos reikalų vedėjas kurt. inž. Jonas Variakojis konkrečiai pranešė apie Kolegijos posėdžius ir atliktus Sinodo metuose darbus.

Kolegijos kasininkas kurt. Jonas Dagys patiekė 1973-74 Sinodo metų kasos apyskaitą ir Šalpos Fondo stovį, pareikšdamas nuoširdžią padėką visiems aukotojams už Fondo rėmimą ir supažindino su 1974-75 Sinodo metų sudaryta sąmata.

Trumpą apžvalgą apie Chicagos ev. reformatų parapijos veiklą padarė jos pirm. kurt. inž. H. Pavilionis. Pranešimą papildė suprnt. kun. St. Neimanas. Patyrus, kad kartu su reformatų bažnyčios Bir-

žuose minėjimu bus švenčiamas ir suprnt.kun. Povilo Jašinsko 85 gimtadienis(VIII.19), Sinodas pavedė Kolegijai pasiųsti sveikinimus.

Suprnt.kun. St.Neimanas pranešė apie reformatų veiklą už Chicagos ribų. Pamaldas jis laikęs New Yorke, minint kun. Petro Daggio 70 metų sukaktį. Kitose vietose reformatai yra prisijungę prie kitų liet. evangelikų Bažnyčių, kur savo veikla esą aktyvūs.

Žurnalo "Mūsų Sparnai" vadovybės vardu pranešimą padarė redaktorius kurt. inž. Jokūbas Kregždė. Pasidžiaugė redakcine komisija, kuri pasiaukojančiai dirba ir įstengia žurnalą skaitytojams reguliariai patiekti. Konstatavo, kad žurnalas vis labiau išipilietina lietuvių tarpe ir randa pritarimą užimtai linijai-skelbti tiesos žodį. Apgailėstavo, kad bendradarbių skaičius nedidėja, jaunimas laikosi nuošaliai, o pas vyresnius vis daugiau pasireiškia nuovargis ir dalis šalinasi nuo bet kokių pareigų. Dėkodamas visiems skaitytojams, rėmėjams, bendradarbiams už darbą ir gausias aukas, kvietė visus aktyviau jungtis į spaudos darbą.

Apie Lietuvių Evangelikų Tarybos veiklą pranešė tarybos narys kurt. V. Karosas. Liet. Ev. Tarybos įstatai priimti visų Bažnyčių. Suprnt. kun. P. Diliui pasiūlius, Sinodas kreipėsi į LET-bą, rekomenduodamas sudaryti platesnio masto planą-plačiau informuoti lietuvių visuomenę apie evangelikų įnašą į Lietuvos kultūrą ir religinį gyvenimą.

Dalis atstovų sinodo pamaldose (iš k. į d.): pirmoje lonkoje — Rockfordo atstovas kurt. Petras Šernas, kurt. Jokūbas Kregždė, toliau — Kolegijos išdinininkas kurt. Jonas Dagys, E. Povilonienė, kurt. inž. Hermanas Pavilionis ir kt. Chicago, 1974. VI.23

Nuotr. M. Nagio

*Prie tradicinių Sinodo pietų stalo (iš k. į d.): suprt. kun. St. Neimanas, prof. M. Mackevičius, F. Mackevičienė, kurt. A. Devenienė.
Chicago, 1974.VI.23*

Nuotr. M. Nagio

Apie Moterų D-jos veiklą pranešė jos pirm. kurt. K. Neimanienė. Ji pasigėrėjo D-jos negausiu narių būreliu, kuris uoliai prisideda prie D-jos veiklos. Moterų D-ja parėmė Vasario 16 gimnazijos ev. moksleivių ratelį, prisidėjo prie suprt. kun. St. Neimano 75 metų amžiaus sukakties minėjimo ir kasmet surengia pikniką.

Revizijos komisijos aktą perskaitė jos narys kurt. Petras Variakojis. Revizijos komisija konstatavo, kad Kolegijos ir "M. Sparnų" žurnalokasos vedamos tvarkingai. Atskaitomybė paremta pateisinamais dokumentais ir Kolegijos parengtoji 1974-75 m. sąmata esanti reali.

Sinodas, išklaęs pranešimus, patiektas apyskaitas juos patvirtino ir priėmė Kolegijos sudarytą sekantiems Sinodo metams sąmatą.

Po šių darbų buvo prieita prie paties reikšmingiausio dienvartarkės punkto apie kurį, kaip ypatingai džiugią naujieną, Kolegijos prezidentas savo pranešime jau buvo minėjęs, kad mūsų Bažnyčios globoje ir priežiūroje yra steigiamas Devenių vardo Kultūrinis Fondas. Šiam kultūriniam fondui tvarkyti ir administruoti Kolegijos buvo suredaguoti įstatai. Tiems įstatams parengti Kolegija buvo sudariusi komisiją, kurion įėjo Dalia Devenytė-Bobelienė ir kursoratoriai: J. Kregždė, P. Bružas, P. Variakojis ir V. Karosas. Prie komisijos rengiamų projektų koregavimo aktyviai dalyvavo kurt. dr. Mykolas ir Alena Deveniai. Komisijos našiam darbui trukdė tolimi atstumai. Komisija iki Sinodo suspėjo darbą baigti ir gauti iš

Fondo steigėjų suredaguotiems įstatams pritarimą.

Sinodas su rimtu dėmesiu išklausė komisijos parengtus įstatus. Sinodalai, reikšdami gilų dėkingumą Fondo steigėjams, įstatus vienbalsiai priėmė ir patvirtino. Devenių Kultūrinis Fondas pradėjo veikti nuo įstatų patvirtinimo dienos-1974.VI.22. Šis kultūrinis fondas, įkurtas dr. Mykolo ir Alenos Devenių savo šeimos vardu, sudarys 100, 000 dol. pagrindinį neliečiamą (ir neatšaukiamą) kapitalą, kuris galės būti didinamas ir kitų įnašais. Iki šiol fondo įkūrėjai jau yra įnešę 50, 000 dol. Šio fondo pagrinde yra padėtos dvi pagrindinės idėjos: tarnauti Lietuvos reformacijos ir demokratijos idealams. Tai svarbios reikšmės įvykis, nes iki šiol nebuvo turėta fondo, iš kurio būtų buvusi remiama raštija ar veikla, skirta laisvo lietuvio, dvasiniai nepavergto, brandinimui.

Sinodas, po fondo įstatų patvirtinimo, tuojau suredagavo sveikinimo telegramą ir ją pasiuntė dr. Mykolui Deveniui į Santa Monica, California. Sinodas, baigdamas šios dienos posėdį, pareiškė nuoširdžią padėką kurt. dr. Alvinai O. Šabanienei už stambią šių metų auką mūsų Bažnyčiai. Padėka buvo pareikšta taip pat ir visiems už prisiųstas aukas Sinodui ir žurnalui "M. Sparnai".

Sekančią dieną, sekmadienį, birželio 23 d., įvyko iškilmingos Sinodo pamaldos su komunija. Pamokslą pasakė suprint. kun. P. Dilys. Pamaldų metu solo giedojo solistės: Bronė Variakojienė ir Ida Tamulėnienė; vargonais grojo ir akomponavo muzikas A. Kalvaitis.

Tradiciniuose Sinodo pietuose, kurių paruošimu rūpinosi Moterų D-ja, dalyvaujančius svečius pristatinėjo Sinodo direktorius. Svečių tarpe matėsi senj. kun. A. Trakis su ponia, prof. M. Mackevičius su ponia, kurt. daktarai Danutė ir Jokūbas Kregždės iš Cincinnati ir kt.

Iš visų svečių, atvykusių iš toliau, dėmesio centre buvo kurt. Alena Devenienė, atvykusi iš Santa Monica, CA, kuriai buvo sukeltos ovacijos. Kolegijos prezidentas M. Tamulėnas, jnr., visų reformatų vardu nuoširdžiais žodžiais dėkojo kurt. A. Devenienei ir jos asmenyje visai Devenių šeimai, kurių pastangomis ir fundacija yra įsteigtas garbingas fondas, liudijantis ne vien Devenių, bet bendrai ir visų reformatų pasiryžimą tęsti kovą už savo tautos laisvę per kartų kartas. Paprašė kurt. A. Devenienės perduoti visai šeimai visų reformatų nuoširdžiausią padėką. Senj. kun. A. Trakis, šią temą palietęs, nurodė, kad Deveniai užžiebė naują aukurą, kuris švies ne tik dabarčiai, bet ir ateičiai.

Prof. M. Mackevičius, pasveikinęs Sinodą, priminė, kad reformatai Lietuvoje buvo laikomi vieni iš ištikimiausių patriotų tautoje. Ta pati dvasia juntama ir šiame Sinode. Idėjiniai taip pat esame artimi, nes drauge su "M. Sparnų" redaktoriumi J. Kregžde teko dirbti studentų varpininkų organizacijoje. Reformatai buvo ištikimi demokratijos principams, nes tai išplaukia iš jų religinių įsitikini-

*Prie tradicinių Sinodo pietų stalo (iš k. į d.): Kolegijos prezidentas kurt. M. Tamulėnas, jnr., dr. A. Trakienė, senj. kun. A. Trakis.
Chicago, 1974. VI.23*

Nuotr. M. Nagio

mų. Nuoširdžiai pasveikino A. Devenienę už įsteigtą fondą, kuris yra skirtas tarnauti visai lietuvių tautai.

Gražius sveikinimo žodžius ir linkėjimus tarė dr. A. Trakienė, ponia F. Mackevičienė ir kt. Kurt. A. Devenienė, tartame žodyje, nurodė priežastį, kas paskatino tokį fondą įkurti. Už sveikinimus ir linkėjimus čia pat buvo visiems padėkota.

Sinodo direktorius kurt. inž. H. Pavilonis pareiškė visiems padėką už dalyvavimą Sinode ir padėjusiems išsemti šio Sinodo turiningą dienotvarkę. Padėjo kunigams už teikiamą dvasinį patarimą, Kolegijai už atliktą metų bėgyje darbą, Chicagos parapijai už Sinodo globą, solistėms - Br. Variakojienei ir I. Tamulėnienei už solo giedojimą pamaldose, muzikui A. Kalvaičiui už vargonavimą, Moterų D-jai už vaišinimą, kurt. E. Bružienei už pietų paruošimą (paaukojant darbą ir laiką Bažnyčiai), žurnalo Redaktoriui ir redakcinei komisijai už gražų ir laiku žurnalo išleidimą, Br. Variakojienei už jos gražius rankdarbius, puošiančius parapijos salę.

Sinodo direktorius savo baigiamuoju žodžiu ir kunigo sukalbėta malda uždarė darbingąjį, istorinį XXVII Tremties Sinodą, atlikusį užsibrėžtus tikslus ir nustačiusį veiklos planą ateinantiems metams su nepalaužiama viltimi į ateitį.

DEVENIŲ KULTŪRINIO FONDO STEIGĖJAI

Evangelikai turi nemažai stiprių lietuviškų pajėgų. Kaip vyresniojoje kartoje, taip ir jaunimo tarpe randame daug pasišventusių idealistų ir kovotojų už pilną Lietuvos laisvės atstatymą. Evangelikai nors skaičiumi negausūs, bet savo įnašais pasižymi visose srityse.

Iki šiol evangelikai neturėjo jokių šaltinių savos veiklos parėmimui, puoselėjimui, kaip kiti kad turi įvairius fondus. Kuratoriai dr. Mykolas ir Alena Deveniai tokį žalingą trūkumą permatę, ryžosi veikti. Šioji jų veikla buvo apvainikuota 1974 m. birželio 22 d. įsteigiant prie Lietuvių Ev. Reformatų Bažnyčios Devenių Kultūrinį Fondą. Kaip patys Fondo steigėjai, taip ir žinutė apie tai yra kuklūs, bet šimtatūkstantinė dolerių suma pabrėžia Fondo rimtį ir svarbą.

Fondas nėra skirtas tarnauti siaura prasme vien tik reformatams, bet visai lietuvių tautai. Todėl yra daug gražios vilties, kad tas Fondas augs ir stiprės nešdamas naudą Lietuvai, kuriai lietuviai reformatai visada bekompromisiniai buvo ir yra pasišventę.

Įkurtas Devenių Fondas nėra nei pirma, nei paskutinė Devenių auka lietuvių tautai. Jie, kaip žinomi tautos veikėjai ir aukotojai, per visą savo gyvenimą yra daug daugiau paaukoję, negu šį kartą yra davę Fondui. Nuo pat pirmųjų savo įsikūrimo dienų Deveniai stambiai aukojo atgimstančiai Lietuvai: pirko Laisvės bonus, rėmė laivyną, Lietūki, Spaudos Fondą, aukojo "Varpui", liaudininkams ir neolitanams, šelpė Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčią, Operą, Dainų Šventes ir veik visą lietuvišką spaudą.

Daktaras, iškentėjęs Vorkutos pragarą, pasijutęs lyg antrą kart gimusiu žmogumi, nežiūrint nuotolio ir amžiaus naštos, per virš 30 metų drauge su savo mylima Alena, nepraleido nė vieno kongreso ar suvažiavimo, kuriuose buvo svarstomi ir sprendžiami lietuviški reikalai. Visos išlaidos surištos su tuo buvo padengiamos iš savo uždarbio. O kur nesuskaitomos paramos atvykusiems tremtiniams ir pabėgėliams. Deveniams darbas, pasiaukojimas ir auka buvo neatskiriamos sąvokos.

Abu drąsūs savo užsimojimuose, įpratę nuo mažens kietam darbui, sugebėjo sukurti gražų gyvenimą savo šeimai. Jų visi trys vaikai yra baigę aukštuosius mokslus, bet, svarbiausia, jie sugebėjo įkvėpti jiems tautinę savigarbą, atsakomybę ir meilę Lietuvai. Vyriausias sūnus Algirdas yra žymus chirurgas, inžinierius Keistutis yra pasižymėjęs moksle ir planavime, o duktė Dalia, ištekėjusi už dr. K. Bobelio, yra nusipelnusi didžios Amerikos lietuvių veikėjos vardo.

Gimnazistas Mykolas DEVINIS 1912 m.

Gimnazistė Alena VILEIŠYTĖ 1923 m.

Deveniai yra demokratai pilna to žodžio prasme. Niekas nepastebėjo juose išdidumo. Su kiekvienu jie randa kalbą ir kiekvieną stengiasi suprasti. Jiems svetimas bet koks formalumas ir priešingumas kitų minčiai, todėl dažnas ateina pas juos pasidalyti savo mintimis ar pasiguosti.

Laimingu sutapimu Devenių šeimoje buvo sujungtos ne tik dvi savo tautą mylinčios širdys, bet joje tolygiai tapo apjungti į vieną darnią visumą Lietuvos reformacijos ir Lietuvos demokratijos idealai. Šie idealai, įsikūniję Devenių sielose, sudarė jų neišsemiamą dvasinę energiją, kurią jie aukojo ir aukoja lietuvių tautos kultūros ugdymui ir jos laisvės kovai. Artėjant gyvenimo saulėlydžiui, Deveniai padarė sprendimą, kad jų vesta lietuvių tautos laisvės kova būtų toliau tęsiama toje pačioje dvasioje ir vedama tų pačių idealų.

Dr. M. Devenis, kaip kiekvienas reformatas, drauge su religiniu auklėjimu paveldėjo Lietuvos Reformacijos dvasinį palikimą ir kng. Radvilų nerašytą testamentą. Reformacija moko, kad žmogaus paskirtis yra gyventi prasmingą, jam Dievo įkvėptą gyvenimą, o ne siekti savo pastangomis laimėti dangų. Savo tikėjimą žmogus turi apreikšti darbais ir kūrybingumu. Pažinti tiesą ir ja vadovautis yra žmogaus dieviškumo įrodymas. Reformacija skelbė, kad žmogaus, kaip ir visos tautos, individualumas tegali pilnumoje atsiskleisti tik sukūriant laisvą gyvenimą. Paskiro žmogaus laisvė ne-

pasiekama, jei tauta ar bendruomenė, kurioje gyvenama, yra paskendusioje vergijoje ir tamsoje. Siekti žmogaus laisvės savo tautoje yra kiekvieno pareiga.

Dr. Devenis baigė Biržuose keturklasę mokyklą ir vėliau Pernaivos gimnaziją, kur teko kartu gyventi ir bendrauti su estų patriotų elitu. Čia jis iš arti stebėjo estų tautą, kuri veik šimtmečiu anksčiau negu Lietuva buvo patekusi į carinę vergiją ir kuri savo istorijos pradžioje buvo kalavijuočių ordino pavergta. Nuo tautinio žlugimo estų tautą išgelbėjo XVI a. atėjusi Reformacija. Jaunas Devenis su nuostaba stebėjo jų kultūrą ir toli pažengusią visą socialinę ir ekonominę gyvenimą.

Dr. Devenis, gimęs Klausučių kaime, Biržų vls., pasiturinčių ūkininkų šeimoje, išsimokslino savo jėgomis. Baigęs gimnaziją 1914 metais išvyko aplankyti savo tėvą ir vyresnį brolių, kurie anksčiau buvo atvykę Amerikon. Užkluptas prasidėjusio I Pas. karo, Devenis apsisprendė pasilikti Amerikoje ir nedelsdamas įstojo į garsųjį Yale u-tą, kuriame baigė medicinos mokslus su maximum cum laude atžymėjimu ir pradėjo medicinos praktiką Waterbury, Conn.

Yale u-tas buvo įkurtas puritonų, kurie savo kalvinistine dvasia yra labai artimi Lietuvos reformatams. Šiame universitete galutinai susiformavo Devenio charakteris ir jo dvasinis pasaulis. Taip dr. M. Devenis, o vėliau ir visa jo šeima, tapo jungtimi tarp lietuvių ir anglo-saksiško pasaulio, kas turėjo didelę reikšmę ir svorį jų veikloje.

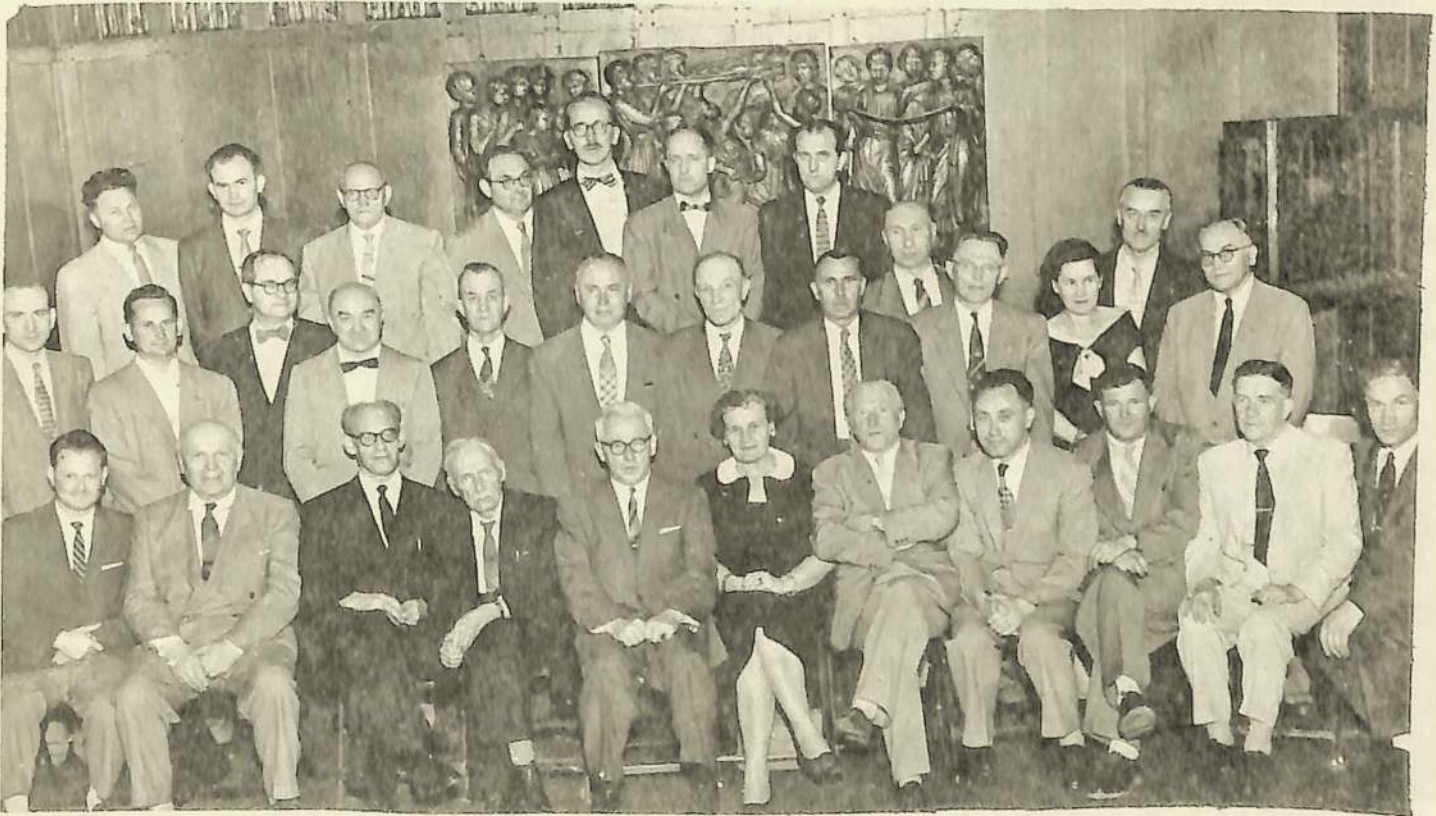
Dr. Devenis, įsitvirtinęs savo profesijoje, netrukus paskendo Amerikos lietuvių visuomeninėje ir kultūrinėje veikloje. Apsilankęs Lietuvoje susitinka su Alena Vileišyte, kilusią iš didžiai nusipelnusios Lietuvai Vileišių šeimos, su kuria dar tais pačiais metais sukuria šeimą. Jaunavedžiai atvykę Amerikon ir nepritapę prie jos gyvenimo, grįžta nepriklausomai Lietuvon, įsikūria ten pastoviai ir dirba krašto atstatymui. Įsigyja buvusį kng. Radvilų dvarą ant Šventosios upės kranto, kurį bendromis jėgomis padaro kultūringu ūkiu, tapusiu pavyzdžiu visai apylinkei.

Atūžęs, lyg vėtra, II Pas. karas nušluoja Lietuvos nepriklausomybę ir drauge išsklaido Devenių šeimą. Jau pirmomis bolševikmečio dienomis dr. Devenis areštuojamas ir per kalėjimus nutremiamas į garsiąją Vorkutos koncentracijos stovyklą. Žmonai, likusiai su trimis mažais vaikais, paskutiniu metu pavyksta pasprukti užsienin ir iš čia laimingai pasiekti Amerikos krantus. Alenos Devenienės energijos ir pastangų dėka pavyksta daktarą, kaip Amerikos pilietį, po kelerių metų išlaisvinti iš koncentracijos stovyklos ir jis, dar karui tebevykstant, atkeliauja į savo antrąją tėvynę.

Šie sunkūs smūgiai nepakirto Devenių energijos, kurios dėka netrukus tvirtai atsistoja ant kojų ir dar su didesne atsakomybe metasi į lietuvių tautos laisvės kovą.

Lietuvės veikėjos susibūrusios po dr. Kazio Griniaus banketo, kuriame dalyvavo apie 700 svečių. Banketo rengėja — kurt. Alena DEVENIENĖ. Iš k. į d. — sėdi: A. Devenienė, K. Grinienė, O. Vileišienė, G. Šliūpienė; stovi: P. Lapienė, J. Trečiokienė, dr. A. Šliūpaitė, O. Valaitienė, O. Vinikienė, G. Dargienė, E. Mikužiūtė, S. Cernienė, V. Tysliavienė. New Yorkas, 1947 m.

VLIK'as 1956 m. Pirmos eilės viduryje sėdi kurt. A. Devenienė, o už jos stovi kurt. dr. M. Devenis. Nuotr. V. Maželio

Alenos Vileišytės asmenybė brendo skirtingose sąlygose. Jos tėvas Jonas Vileišis, kaip ir kiti jo garsūs broliai, yra kilęs iš tos pačios Biržų-Pasvalio aplinkos. Pati Alena jau gimė Vilniuje, kur dvelkė D. L. K. senovės dvasia ir romantiniais polėkiais gaivino lietuvių tautos atgimimą. Jonas Vileišis netapo romantiniu svajotoju. Baigęs teisių mokslus Petrapilio u- te, vyksta pagilinti savo pasiektą mokslo Berlynan, kur greta studijų persiima Vakarų demokratijos idėjomis. Grįžęs į Vilnių tampa žymiu advokatu ir tuo pačiu laiku ima skelbti vakarietiškos demokratijos idėjas "Varpe", "Vilniaus Žiniose", "Ūkininke" ir kitur. Jo iniciatyva buvo įsteigta Lietuvos Valstiečių Demokratų partija, suvaidinusi labai svarbų vaidmenį kovojant ir atstatant Lietuvos laisvę.

Jonas Vileišis buvo kietų principų žmogus, jis niekad nenusilenkė nei carui, nei kaizeriui. Jo vaikai jau nuo mažens buvo pripratę prie kratų ir persekiojimų, tuo jie anksti užsigrūdino kietai kovai. Vileišių namuose beveik kasdien vykdavo posėdžiai ar pasitarimai, kurių klausėsi ir atydžiai sekė jaunieji Vileišiukai, kartu su tėvais pergyvendami savo tautos džiaugsmus ir liūdesius. Jonas Vileišis buvo vienas iš tų, kuris pasipriešino Uracho kvietimui užimti Lietuvos sostą Mindaugo II vardu, o atkurtą Lietuvą pavesti Vokietijos protektoratui. J. Vileišis buvo Vasario 16 Akto signataras.

Atstatant Lietuvą J. Vileišis atliko eilę atsakomųjų pareigų aukštuose valstybės postuose. Be kitko, 1919-20 m. vadovavo Lietuvos misijai JAV, kur išgavo Lietuvos nepriklausomybės pripažinimą ir artimai bendradarbiavo su visa Amerikos lietuvių išeivija.

Nuo pat jaunų dienų Alena patenka į pirmaujančias eiles. Gimnazijoje ji pirmoji mūsų skautukė. Giedraičių ir Širvintų kovų laukuose ji ieško ir suradus slaugo sužeistus lietuvius kovotojus. Jai pavedami įvairūs slapti uždaviniai. Linksma, populiari ir drąsi ji nepasiduoda lenkų įbauginama. Kiek kartų buvo tremiama iš Vilniaus pas tėvus į Kauną, tiek kartų sugrįždavo į savo numylėtą Vilnių, kur žūt būt buvo pasiryžusi baigti gimnaziją. Jos reikštas protestas prieš trėmimus pasiekė net Tautų Sąjungą.

Pagaliau lenkai pasiekė savo: Alena ištremiama iš Vilniaus nesugrįžtamai. Vileišytė, augusi Vilniaus patriotinėje dvasioje, negalėjo pritapti prie Lietuvoje išaugusio miesčioniško elito, -ji jautėsi daugiau reikalinga liaudžiai. Jos pačios idėja buvo įkurti Lietuvos Ūkininkų Draugiją, kuriai didelę paramą davė Lietuvos Žemės Ūkio Rūmai. Tai buvo viena iš rimčiausių ir sėkmingiausių moterų organizacijų, kuri prieš nepriklausomybės sutemas pasiekė virš 100,000 narių. Ji buvo iniciatorė, kai buvo mestas šūkis laisvanoriškai aukoti savo darbą tėvynei.

Atvykus į Ameriką ji turėjo dirbti du "šiftus" savo šeimos išlaikymui, bet jai vienok netrūko "laisvo" laiko ALTui, BALFui, SLA ir kitoms organizacijoms.

*Pirmoji ALT'os ir BALF'o konferencija pas Lietuvos atstovą P. ŽADEIKĮ
 Washingtone (iš k. į d.): M. Vaidyla, Buivydienė, L. Šimutis, dr. J. Končius,
 P. Žadeikis, kurt. A. Devenienė, dr. P. Grigaitis, P. Podelis, K. Jurgėla.
 Washington, 1945 - 46 m.*

*Amerikos Lietuvių Tarybos seimo, įvykusio So. Bostone 1959 m., atstovai
 pas senatorių John Fitzgerald KENNEDY. Tarpe jų — kurt. A. Devenienė*

Alena Devenienė netrukus iškyla į pirmaujančius postus kovoje už Lietuvos laisvę. Ją matome Tarptautinės Ūkininkų organizacijos viršūnėje. Tos organizacijos įgaliota dalyvauja Haagos kongrese 1953 m. ir 1956 m. Paryžiuje. 1955-57 m. ji pašaukta būti VLIKo Vykdamosios Tarybos pirmininke, Vokietijoje. O kas iš tremtinių neprisimena žavios Devenienės šypsenos, kai 1947 m. ji lankė DP stovyklas ir ruošė juos kelionėn į Ameriką.

Tokiame dvasiniame ir idėjiniame klimato augo, brendo ir užsigrūdino Alenos Devenienės charakteris. Pilnai išugdyta asmenybė ir jos neišsemiamą energiją plačiai pasireiškė Amerikos lietuvių išeivijoje. Ji visuomet buvo ir liko pirmosė eilėse, kur vyko ir vyksta kova už Lietuvos laisvę. Nėra tos lietuvių demokratinės organizacijos, kurioje nebūtų likę jos veiklos pėdsakų.

Tokioje darnioje harmonijoje dr. Devenis ir Alena Vileišytė pašventė savo gyvenimą lietuvių tautai ir jos kovai dėl laisvės. Tačiau trumpoka išvalga į Devenių nueitą kelią dar neatidengia pilnumoje jų paliekamo testamento ateinančioms kartoms.

Istorija įrodė lietuvių tautai, kad demokratijos idealai prikėlė Lietuvą laisvam, nepriklausomam gyvenimui ir tų idealų sužlugdymas nugramsdino ją į totalitarinę vergiją. Lietuvos laisvė negali egzistuoti, kai aplinkui siaučia diktatūros ar klesti imperijos. Lietuva tegali egzistuoti tik kaip kultūringa demokratinė tauta demokratinėje Europoje. Lietuvos laisvės siekis yra neatskiriamas nuo demokratinų idealų įgyvendinimo savoje tautoje.

Šiandie vis dažniau kalbama, kad Vakarų demokratijos neištengs nugalėti ar išspręsti viena paskui kitą atslenkančių krizių, neatlaidys komunistinio ir trečiojo pasaulio vis didėjančio spaudimo. Jei tai būtų tiesa, tai drauge su demokratinio pasaulio žlugimu būtų amžiams palaidota lietuvių tautos laisvės viltis.

Pažinimas, supratimas ir įsisąmoninimas mūsų gyvenamos epochos būtų vienas iš pagrindinių mūsų uždavinių. Persvarstymas praeities, supratimas dabarties ir išvalga į ateitį, tai pagrindai ant kurių turės atsistoti ateinančios lietuvių kartos laisvės kovotojai ir kultūros kūrėjai.

Tenka atmesti tvirtinimą, kad atitrūkimas nuo savo tautos kamieno pakerta lietuvių kūrybines jėgas ir jo mintijimo galią. Nuo Mažvydo laikų iki pat "Aušros" ir "Varpo" gadynės didžiausi lietuvių tautos kūrėjai bei politinių minčių kalėjai kūrė tremtyje ar išeivijoje, iš kur jų sukurti veikalai ir mintys gaivino vergijoje paskendusią tautą. Šis dėsnis galioja ir dabarčiai.

Tokiomis mintimis ir dvasia gimė Devenių Kultūrinis Fondas, kuris yra skirtas naujų idėjų ir naujų kultūrinių vertybių kūrybai, be kurių neįmanoma kova už lietuvių tautos ateitį.

Devenių Kultūrinis Fondas yra pavestas globoti Lietuvos reformacijos palikuonims, nes jie išliko ištikimi demokratijos idealams, be kurių neįmanoma atstatyti lietuvių tautos laisvės.

POETAS STANISLOVAS DAGILIS

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 36)

Poetas Dagilis tą visą Joninių šventės pasiutimą ir jaunystės išdaigų eigą ne tuščiam parodymui skaitytojui pateikia. Jis žino, kad "veiksmas iššaukia atveiksmą", t. y., to jaunystės siautojimo tolimesnes pasekmes. Jas ir randame jokūrinio tolimesnėje eigoje. Ir vis toje pačioje lengvoje, nuotaikingoje formoje, gražiame, lengvame eiliavime, kuris labai lengvai įtelpa į šių dienų lietuvių poetų panašios rūšies eiliavimą ir kelia kiekvienam pasigėrėjimą. Grįžkime į "Joninės Parovėjos karčiamoj" pabaigą:

"Ak nelaimė! Tur būt vėjas	Kad tau sielos širdį žnybia,
Neša mūsų džiaugsmo dalį.	Stojas mėnesiais minutės,
Tik paerzina atėjęs	O kad aplankys linksmybė,
Ir vėl nuneša pro šalį.	Valandos-stabiai trumputės".

Žinoma, kad taip buvo, yra ir bus: laimingi gyvenimo momentai praūžia žaibo greitumu. Panašiai praskrido ir Joninių pasilinksminimas Parovėjos karčiamoj. Joje praleistos smagumo valandos šuoliais nudūmė ir noromis, nenoromis visiems prisiėjo grįžti:

"Su didžia širdies gailybe
Į namus visi važiavo
Ir ilgai aną linksmybę
Ištisās naktis sapnavo".

Ką padarysi, toks jau gyvenimas, negi kasdien ulioti. Pauliojus; pasišokus reikia vėl prie darbo stoti:

"Būdu paprastu artojų
Arė lauką, piovė šieną,
Rugelius ir vasarojų,
Vargdami kas mielą dieną".

Bet ta kasdienybė vėl prašviesėjo, kai ruduo atkiūtino, kai visi laukų darbai buvo baigti, kai šaltis pasirodė patiesdamas kietą žiemos kelią, tada:

"Šit ir vėl sodžiai pratrūko,
Iš Aulių, Braškių, Vinkšninių
Raiti ir važiuoti rūko
Šventę atkartot Joninių".

O ne, ne, -ne atkartot Joninių šventę Parovėjoje, bet kita kryptimi ir visai kitokiu tikslu! Nors visi jauni ir:

"Dailūs vis meistrai dainuoti.
Apsirėdę-kur tu baloj!
Patys ir arkliai kvietkuoti,
Skamb varpeliai ir kankalai".

Ta visa "šutvė" iš įvairių vietų šį kartą traukia į Biržų miestą. Ir ne visi tokie laimingi, kaip kad buvo vidurvasarį, skubant į Parovėją Joninių švęsti. Šį kartą, tarpe linksmi besijaučiančių ir šauniai nusiteikusių bernelių ir mergaičių, matome rūpesčio ir neišskios ateities miglų apsuptus veidus. Tas vaizdas ypatingai pastebimas dėl to, kad tas liūdnokas neiškumas atsispindi veiduose anų, kurie Parovėjos karčiame labiausiai siautojosi, išdykavo ir meilikavosi. Į tokių tarpą, gal ir prieš savo valią, pakliuvo ir tos skaisčiosios mergaitės, kurios neįstengė atsispirti viliojimų išdai-goms.

Užtat ir vieni, ir kiti susilaukė panašaus likimo: poetas taip nuoširdžiai ir atvirai vedžiojęs skaitytoją po Parovėjos pasilinks-minimą ir aiškinęs jo eigą, antroje savo kūrinio dalyje taip pat atvirai ir nuoširdžiai pateikia žiūrovui tolimesnes to, ten buvusio, pasilinksminimo pasekmes :

"Čia Joninės kito būdo:	Svotų iš visur apstoti,
Tie Vaitaitį, tie Zalubą,	Kad ir dievžin kaip norėtų
Tie tijūną vargšą grūda	Minute pasinaudoti,
Už bučiavimą į šliūbą.	Bet išsprukt nebegalėtų.

Todėl be susikrimitimo
Kantriai priepuolį kilokit,
Kožnas savo algą ima,
Kaip pasklojot, taip miegokit".

Ir vieni, ir kitos meilikavimais įsiklampinę patys save :

"Ai Užubali Martynai!	Kam Joninės' karčiame
Neilgai ir tau mūdrauti,	Sukdamas jo Daratyte
N'atsiteisysi staršiniai,	Taip meiliai glėbyj nešiojai?
Žino senis tavo kliautį.	Kam davei prisiklausyti,

Kaip širdelė tavo plasta,
Kaip nuo jausmo balsas drėba,
Ir išvest rokundą prastą,
Jog ji tavo iki grabo?"

Nė kiek negeresnėje padėtyje ir tos, kurios neturėjo pakanka-mai stiprios valios atsispirti gundymams. Užtat :

"O tu motinos lepūnė,	Vienas tas žodelis meilės
Pakačimiškio Šlekyčia,	Kaip tinklan tave įgavo
Kam į ausį Jono Punio	Ir veidmainiškai, be gailės
"Myliu" ištarei netyčia?	Pardavė liuosybę tavo".

Ir dabar, mergele, stovėdama akivaizdoje netrukus įvyksiančio "šliūbo", matai pati ką praradai :

"Jau sudiev rūtų darželis
Ir jaunystės gražios dienos,
Vaikiškų pėdų takelis,
Kur žydėjo rožės vienos!"

Gaila ne vien to, bet ir kitų, motinėlės prieglobstyje buvusių,

malonumų:

"Gailu tau šalies gimtinės,
Gailu tėviško namelio,
Širdis šoka iš krūtinės,
Naująjį apmąstant kelią
Į vargingą buitį porių;
Rodžiai liktum pas mamutę,
Bet kitaip negali būti,
Veikiai stosi prieš altorių
Ir, tarp svetimų nukelta,
Daug vargų turėsi kęsti...
Bet pati esi ir kalta:
Še tau Jonines taip švęsti!"

Rimtai nusiteikęs, ir visada tokiu buvęs, autorius vienu kitu posmeliu papamokslininkavęs, išveda nepakeičiamą taisyklę:

"Bet gana pamokslų šitų; Drausk tu ir graudenk kas
Toks jau, mat, žmogaus likimas, diena,
Kad žiūrėdams nematyti, Rodą duok kažin kaip gerą,
Kur gyvatos krypt vežimas. Neišmokysi nė vieno-
Po savam jaunimas daro".

Tai nepakeičiama gyvenimo taisyklė, kurios neįmanoma sugriauti jokiais įrodinėjimais, "pamokslavimais" ar nuoširdžiausiais patarimais. Užtat ir "Joninės Parovėjos karčiamoj" baigiamos beviltiškoje tos taisyklės išvadoje:

"Ar kas draudžia, ar nedraudžia,
Vis bet meilė viršų ima.
Ir po to vėl Biržai gaudžia
Nuo vestuvninkų ošimo".

Nuo tokio jaunystės liepsnojimo ir meilės geismo įaudrinto gaudimo ošė, ošia ir nepaliaujamai oš ne tik Biržai, bet ir visi kiti lietuviški kampeliai. Tokios realaus gyvenimo taisyklės vedamas, biržietis poetas Stanislovas Dagilis ir parašė nemirštamą kūrinį, kuri, neištrindami autoriaus duoto pavadinimo "Joninės Parovėjos karčiamoj", galėtume pakrikštyti tikresniu vardu: "G i e s m ė J a u n y s t ė s Ž y d ė j i m u i".

STANISLOVAS DAGILIS IR KAZYS BINKIS

Stanislovas Dagilis kūrinį-panegyriką jaunystei ir jaunuoliams, gyvenusiems motinos-gamtos romantiškame prieglobstyje (kaimuose, vienkiemiuose, dvareliuose) parašė praeito šimtmečio antroje pusėje. Jis buvo atspausdintas ir skaitytojams pateiktas 1884 metais Tilžėje, Mažojoje Lietuvoje, tuomet Vokietijos kaizerio valdomoje; tada, kai Didž. Lietuvoje, Rusijos caro valdomoje ir jo parėdymu tamsiausioje priespaudoje laikomoje, nebuvo leidžiama "nei rašto, nei druko". Tačiau, tas lietuviams uždraustas "vaisius"-laikraščiai ir knygos lietuvių kalba išleisti Rytprūsiose, knygnešių pasiaukojimo ir sumanumo dėka, sklydo Didž. Lietuvoje, kaip gyvybę gelbėjęs vaistas. Tų "vaistų" tarpe buvo ir St. Dagilio pirmasis "Lietuviškas Šiupinys". Jis tais laikais, kaip ir kiti lietuviš-

ki raštai, buvo lietuvių beregint išgraibstyti. Todėl, per caro "malonę", atgavus lietuvišką spaudą, tas kūrinys buvo išleistas antrąją laidą 1906 m. Ir ši laidą netrukus išsibaigė. Seniai tai buvo, o trečioji laidą nebepasirodė net ir tada, kai Lietuva džiaugėsi laisvu ir nepriklausomu gyvenimu.

O, vienok, poeto Dagilio praeitame šimtmetyje lietuvių poezijoje įmintos pėdos, vaizduojančios lietuvių kaimiečių gyvenimą, buvo pratęstos žymaus ir poezijos srityje gabaus kūrėjo biržiečio-papiliečio "Aro"-Kazio Binkio posmais. K. Binkis pakartojo Dagilio poetinės kūrybos pradus. K. Binkio kūrinys, įtaigotas St. Dagilio "Joninės Parovėjos karčiamoj" posmų ir vaizdų, vadinasi "Tamošius Bekepuris".

Vieni vertintojai vadina jį feljetonu, kiti-eiliuota apysaka. Jį autorius sukūrė 1927-28 metų laikotarpyje ir tais pačiais metais jis tęsiniais buvo atspausdintas tuomet pigiausiame ir populiariausiame, kaimiečiams skirtame, savaitraštyje "Ūkininko Patarėjas". To populiarumo ("Ūkin. Patarėjas" buvo pasiekęs 100,000 prenumeratorių) vyriausiu sukėlėju ir skatintoju buvo Alijošius (K. Binkio slapyvardis) su savo "Tamošium Bekepurium".

Tame "Tamošiuje" pavaizduotas kaimo viengungio ūkininko, jau "pradėjusiu dilti pakaušiu", vargai, rūpesčiai, darbai ir bėdos, užgulios jį dėl to, kad užsispyręs senbernis nesugeba susirasti sau tinkamos žmonos. Tuo reikalu dauguma posmų ir "spinduliuoja". Tarp jų yra nemaža "nuvinguriavimų" ir į kitokias kaimiečių gyvenimo šakas. Visame "Tamošiuje Bekepuryje", ypatingai "nukrypimuose" nuo tiesioginių to senbernio "bėdų", labai ryškiai atsispindi Dagilio "Joninių" eiliavimas: vaizdai, stilius, rimas ir ritmas.

Tame supuolime nėra nieko nuostabaus: abu autoriai savo kilme buvo kaimiečiai ir kaimynai: St. Dagilis iš Mažutiškių, o K. Binkis-Gudelių kaimo. Nepertoliausiai vienas antro. Be to, kai Dagilis, kaip pensininkas, gyveno Biržuose, kurį laiką ten gyveno ir K. Binkis. Jis čia iki 1910 metų mokėsi Biržų progimnazijoje ir jau buvo pradėjęs reikštis poetinėje kūryboje. K. Binkis Biržų keturklasės nebaigė, nes buvo iš jos pašalintas už nuolatinį išdykavimą ir slapty "robaksų" organizavimą. St. Dagilis, ilgus metus buvęs mokytoju Sumų gimnazijoje ir pats būdamas poetu, labai domėjosi Biržų moksleivija, ypatingai gabesniaisiais ir bandančiais būti eiliuotais. Tokie "pasišovėliai" tuokart Biržuose buvo du: Julius Janonis ir Kazys Binkis.

Savaimė suprantama, kad Dagilis juos pažinojo, atsilankančius pas jį drąsino, mokė, patarinėjo, skatino kurti, tobulėti. Duodavo jiems pasiskaityti lietuviškų knygų. Jų skaičiuje turėjo būti ir "Lietuviškas Šiupinys", Biržuose ir jo aplinkoje gyvenančių kaimiečių labai mėgiamas, o jame buvę "Joninės Parovėjos karčiamoj" min-

tinai išmokstamos ir deklamuojamos. Tokiu būdu jaunuolis K. Binkis iš tiesioginių šaltinių, -iš paties autoriaus susipažino su tuo vieninteliu lietuvių literatūroje "kaimietišku" eiliuotu kūrinium, kuris jį vėliau paskatino parašyti ką nors panašaus. Taip gimė "Tamošius Bekepuris", daug kur ir daug kuo primenantis "Jonines Parovėjos karčiamoj". Kad taip yra, galime matyti iš čia paduodamų tų abiejų kūrinių ištraukų-palyginimų:

Dagilio "Joninės..."
"Valgo, geria, dega pypkas,
Rėkia-karčiama net plyšta...

Binkio "Tamošius..."
"Vyrai, kortas atsinešę,
Užu stalo "durnių" tašė...

Jaunuomenės surinkimas
Jau "didžiojoj" galva eina,
Dieve gelbėk, jų trenkimas!
Į karionę šokius maino.
Žemė dreba, viesuls kėlęs
Suka tirštą dulkių ratą,
Žaibus meta kibirkštėlės
Iš po kaustyto čiabaty...

Rudenio nakties tamsoje
Ir jaunieji baliavoja.
Įsitraukę magaryčių,
Susirinko Grigo gryčioj
Ir armonikos balsuose
Suka polką išsijuosę.
Suka valandą jau trečią,
Suka polką vis tą pačią...

Bet negriūva, šlubė neša
Pagal skripkos kožną pėdą,
Prakaitas, kaip žirniai, laša,
Jis neboja-kas per bėda!...

Prakaitas upeliais pila,
Bliuskos kiūra, padai dyla;
Gryčioj drėgna ir tamsoka,
O jaunieji vis dar šoka...

Jau ir šaltis pasirodė,
Taisės kietas žiemai kelias,
Žemę nuogają sniegelis
Plona pridengė paklode...

Pusnėmis laukai nukloti,
Blizga medžiai apšarmoti,
Marškomis nutiestas kelias
Baltas sodžius ir miestelis...

Dailūs vis meistrai dainuoti.
Apsirėdę-kur tu baloj!
Patys ir arkliai kvietkuoti,
Skamb varpeliai ir kankalai...

Vieškeliais džinguliai aida.
Ir žirgų nebesuvaldo:
Pajauniai, pernakt be miego,
Verčia pamerges į sniegą...

O kapelninkai-nemenki,
Griežia, pučia, pirštai juda,
Ir žaislai staugauja penki:
Skripkos, bubinas ir dūda...

Muzikantai prie špitolės
Pasitiko juos iš toli,
Grodami jiems maršą puikų.
Groja klarnetu ir smuiku...

Kad uždrožė sutartinę,
Tai net tirpsta stygos kietos,
Jausmas perveria krūtinę,
Kur benustovėt ant vietos!...

Iš visų spėkų jie grojo,
Ir basetle turavojo...
Žmonės gi iš viso rinko
Pažiūrėti susirinko...

Čia Joninės kito būdo:
Tie Vaitaitį, tie Zalubą,
Tie tijūną vargšą grūda
Už būčiavimą į šliūbą". . .

Ir surask dabar teisybę!
Tampo žmogų įsikibę.
Šitas Oną, tas Elzbieta, -
Nėr teisybės ant šio svieto!! .

Tokių panašumų būtų galima prirankioti žymiai daugiau. Bet te- užtenka ir paduotųjų, iš kurių, kaip ant delno, matyti St. Dagilio kū- rinio įtaka poetui K. Binkiui (Alijošiui), suposmavusiam "Tamošių Bekepurį". O lietuvių poezijos žinovai čia (laisvajame pasaulyje) ir ten (okupuotoje Lietuvoje) rašysiantieji apie St. Dagilio ir jo kaimyno-"Papilio aro"-K. Binkio poetinę kūrybą, kurie turi ausis- tegirdi, ir kurie turi akis-temato šio panašumo buvimą.

PABAIGA

Biržietis poetas Stanislovas Dagilis, praeito šimtmečio antro- sios pusės ir "Aušros" gadynės lietuviškos dirvos parentojas, į Anapus iškeliavo 1915 m., beveik nė kieno neglobojamas, neslaugo- mas ir neparemiamas. Griuvo, kaip kuplus ažuolas, teikęs ne vie- nam, o ir visai tuolaikinei Lietuvai gaivinančią paunksnę nuo žvar- bių, carinės Rusijos lietuvių naikinančių vėjų. Jis iškeliavo vieni- šas, apleistas, o vėliau, net ir laisve besidžiaugiančios Lietuvos laikotarpyje, kaip poetas irgi užmirštas ir niekur nebeminėtas. . .

Šiandien, žvelgdami į praeitį ir į dabartinę Lietuvos padėtį, ma- tome iš naujo prisimenant kuklų praskridusio laiko lietuvių kūrė- ją-poetą, kurio posmai ne vien šiandien, bet ir ateityje liudys lie- tuviams apie buvusį jų gyvenimą, jaunuomenę, jos žydėjimą ir apie vietoves, iš kurių tas žydėjimas skleidėsi.

Parovėjos karčiamos vietovėje ir jos aplinkoje sėdi ir "triūsia- si" ne lietuvis, bet "barzdotas maskvinis", kuriam lietuviai žem- dirbiai privalo paklusti, tarnauti ir savo prakaitu įgytas gėrybes pusvelčiui atiduoti. Nebėra aplink Biržus, kaip ir visoje Lietuvoje, buvusių gyvenviečių nei jų vardų, liudijusių lietuviams apie jų žė- mės nuosavybę ir joje klestėjusią lietuvišką dvasią, ten plakusią lietuvišką širdį ir lietuvišką gyvenimą. . .

Šiandien ten visur nieko lietuviško nebeliko, vien "kalnai kel- muoti ir pakalnės nuplikę". . . , pakrikštytos lietuviams ir jų lais- vei svetimais "kolūkiniais" vardoviečiais: "Karolio Požėlos", "Le- nino", "Pergalės", "Spalio pergalės" ir kitokiais surogatais, ženklī- nančiais Lietuvos žemdirbio vergovę ir galingesnio kaimyno už- kartas piktas užmačias.

Prieš tą piktą užmačias atsistoja gyvu liudininku biržietis poetas Dagilis su savo "Joninės Parovėjos karčiamoj", kuriose yra paduota eilė neištrinamų lietuviškų vietovardžių, tada klestėjusių ir sakiusių kiekvienam: "Čia esame gimę, čia gyvename, kaip ir

DAGYS

Mielos mano kanklės (reljefas)

Malonu mokytis (reljefas)

DAGYS

mūsų tėveliai, ir čia mes, kaip lietuviai, esame pasiryžę visam laikui pasilikti!". . . Tas poeto Dagilio liudijimas šiandien iškyla visoje didybėje, kurios nepajėgs sugriauti dabartinis okupantas.

Kai kiti lietuviškos rašliavos ir kūrybos žinovai St. Dagilį ignoravo ir buvo jį "užmiršę", taurusis katalikas kunigas-kanauninkas Juozas Tumas-Vaižgantas, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto lektorius ir skaitęs ten apie praeito šimtmečio lietuviškąją kūrybą ir kūrėjus, apie reformata St. Dagilį šitaip kalbėjo: ". . . St. Dagilis augo tais laikais, kada dar nemokėta "vadintis" demokratais: jis buvo demokratas. Kilęs iš biržėnų ūkininkų, rengtas vargonininkauti, vargais negalais išėjęs aukštuosius mokslus, mokėdirbo Sumuose Charkovo gubernijoje, o praradęs ten pusę sveikatos, apkurtęs, sugrižo į savuosius. . . 21 metus dar gyveno tarpe savųjų, šiųjų gyvenimu, jų vargais, jų rūpesčiais, jų idealais.

"Mužikas" buvo "mužikas" liko: Prieinamas draugas, patarėjas visiems, auklėtojas šelpėjas savo sesers vaikų Yčų, kaip ir našlaičiais likusių, tėvui emigravus į Ameriką. Tikinčiųjų tėvų evangelikų vaikas, liko iki pat galo lygiai taip pat tikintis evangelikas; gyvena tuo pat dievobaiminguoju gyvenimu, savo Bažnyčiai padėjo darbuotis, sutvarkė jai giesmyną, išvertė religinę knygelę. Tuo žvilgsniu buvo tvirtintojas, ne ardytojas visuomenės, kurioje gyvena; švietė pavyzdžiu kitiems ir gėdino tuos, kurie savo "intelligentiškumą" ima nuo pat penktos klasės reikšti-religijos panieka. Taigi, širdį jis buvo atidavęs savo Bažnyčiai, savo artimajai visuomenei, kurią jis laikė artimąja savo tėvyne. . .

Šį neturtingąjį, bet savąjį luomą, tą savo visuomenę, jis apgieda eilėmis: "Ilsėkis tu, mažiuli", "Joninės Parovėjoje" ir kitomis. Dagilis čia nesiekia aukštybių, jis gieda sodiečio širdį ir mintį. Jis, kaip ir kun. A. Strazdas, kun. A. Vienužis-liaudies dainiai, liaudiškieji kūrėjai. Gyvas būdamas, nei dvasia, nei kūnu neatsiskyrė nuo savųjų, tad ir miręs savo tėvynėje paliko, kad jo prisirišimas prie jos nenutrūktų, jo meilė nesiliautų". . . (Žr. "Vaižganto raštai" 12 t.).

Vertindamas St. Dagilio verstinę iš kitų kalbų kūrybą, Tumas Vaižgantas yra tvirtinęs, kad Adomo Mickevičiaus eilėraščio "Vilija" Dagilio vertimas žymiai pralenkia V. Kudirkos ir lietuvių tautos atgimimo dainiaus-Mačiulio-Maironio atliktus to paties eilėraščio vertimus. Neturėdamas parankėje nei V. Kudirkos, nei Maironio to eilėraščio vertimų, čia patiekiu tik Dagilio vertimą:

VILIJA

Vilija, mūsų upių motinytė,
Aukso tur dugną ir dangišką lytį;
Lietuvė širdžia temdo aukso šlovę,
Veidu skaistesnė už Vilijos srovę.

Vilija puikiai vidur Kauno lauko
Tarp tuliponų ir narcizų plauko;

Jauni pas kojas lietuvės berneliai,
Už tuliponus puikesni kvietkeliai.

Vilija niekin gražumą kvietkelių,
Nemuno ieško savo numylėto;
Ilgu lietuvei tarp savo bernelių,
Nes svetimam jos širdis pažadėta.

Viliją mielą Nemuns apkabinęs
Kaip brangų turtą per uolas kilnoja
Ir, meiliai glausdams prie šaltos krūtinės,
Draug su ja nyksta jūrų gilumoje.

Taip pat, lietuve, tave apkabinęs
Svetims attolins nuo šalies gimtinės;
Tu dar liūdnesnė užmaršos gelmėse
Be mielo draugo nuskęsti turėsi.

Upei ir širdžiai perserga-už dyka:
Upė sau bėga, o lietuvė myli.
Upė gilybėj Nemuno pranyko,
Lietuvė rauda įbrukta į pilį.

Greta ilgoko St. Dagilio originalaus kūrinio "Joninės Parovėjos karčiamoj", yra antras jo eilėraštis, pavadintas "Čiūčia liūlia varguolėli". Jo eiliavimas, turinys ir stilius yra žymiai skirtingesnis už pirmojo. Ir silpniau kūrybiniai išreikšti. Vis vien, verta su juo susipažinti, nors ir iš trumpų jo ištraukų:

"Ilsėk tu, mažiutėli!	Išvargęs sunkenybę
Štai mama mieloji	Šio amžiaus nelabo,
Tau minkštą patalėlį	Rasi, širdel, ramybę
Mylėdama kloja...	Anoj šalyj grabo...
Neverk, nu ko gi verki,	Ten vargas ir sunkenybė
Širdolėli mano!	Neliečia nė vieno,
Kam taip akytes merki	Ten žmogiška piktybė
Į ašarų klaną?...	Nevirkdžia vargdienio;

Ten meilė viršų ima
Ant papročio seno,
Ten pilni sutikimo
Kaip broliai gyvena"...

Autorius, būdamas giliai religingas ir tikėdamas į pomirtinį gyvenimą, kitaip nė negalėjo posmuoti ir pats save-varguolį, kaip ir kitus panašioje būklėje esančius, guosti ir raminti. Būdamas talentingas ir nepaprastai darbštus, niekada nesikėlė į puikybę ir nevengė pabrėžti savo kuklumą. Nors, iš tiesų, jis savo darbais ir veikla yra žymiai pralenkęs daugelį to laikotarpio lietuvių kultūrinių darbuotojų, kuriems šiandien atiduodamas jiems priklausantis pagerbimas, visiškai tylomis praeinant pro biržietį, "Aušros" gadynės ir vélesnio laiko kūrybingą, našų ir visa širdžia Lietuvos reikalams ir siekiams atsidavusį ir savo gyvenimą tam paaukoju-

sį poetą Stanislovą Dagilį.

To nuoširdaus ir darbštaus lietuvių gyvenimo ir veiklos apžvalgą baigsime jo paties pasisakymu, esančiu "Lietuviško Šiupinio" pirmosios dalies įžangoje:

"Jei, skaitytojai mielas, tau netyčia šitos
Rankon pateks giesmelės, menkai sumąstytos,
Tegul tavo malonė lengvą teismą daro-
Nesuderintą gaidą priima už gerą.
Mačiau ne kartą teismą tavo padarytą:
Nors tu labai džiaugiesi pavasario rytą,
Girdėdams, kaip, itūpus obelyj ant žiedo,
Giesmę, veriančią širdį, lakštingėlė gieda,
Tačiau prie tų vargonų iš šimto balselių
Čiauškėjimo nepeiki ir kitų paukštelių.
Užtaigi nepaniekyk, jei prastas dagilis,
Paukštelis ne miškinis, bebalsis, besylis,
Geisdams naudos tautiečiams, gimtinėj kalboje
Svetimų giesmininkų giesmes atkartoja
Ne lakštingėlės balsu. Ir tokia giesmelė
Galės naudos atnešti nors menką dalelę:
Ji akių nepravirkys, širdies nesujudys,
Tegul spiegiančiu balsu lakštingėlę budys".

Štai ko siekė "paukštelis ne miškinis, bebalsis, besylis", "geisdams naudos tautiečiams gimtinėj kalboje" pateikti lietuviško kūrybinio lobio savo tėvynainiams: broliams ir sesutėms lietuviams! Paprastas Lietuvos paukštelis-dagilis, kukliai čiulbėdamas lietuviams jų gimtoje kalboje, stiprino ir žadino lietuvišką dvasią ir kvietė talkon lietuviškas lakštingalėles, galinčias sužavėti savo giesmėmis lietuvišką dvasią ir pasiryžimą būti laisvais.

Kuklusis ano laikotarpio lietuvis poetas Stanislovas Dagilis savo užduotį ir lietuvišką pareigą savo tautai yra atlikęs žymiau ir didingiau už bet kurį kitą tuometinį tėvynainį! Jo darbai, pastangos ir kukli lietuviška kūryba kalba patys už save.

P. S. Stanislovas Dagilis "Lietuviškas Šiupinys", paruoštas V. Vanago, išleistas Vilniuje 1973 m. Knygelė gero popieriaus, 128 psl., su poeto atvaizdu ir faksimile, V. Vanago trumpa St. Dagilio biografija. Šiame leidinyje išspausdinti visi žinomi originalūs Dagilio kūriniai ir didžiuma vertimų. Ištraukomis įdėta dalis A. Mickevičiaus poemos "Konradas Valenrodas" vertimo. Tekstai paimti iš "L. Š." antrųjų leidimų, iš laikraščio "Pasiuntinys" bei "Biržų Kalendoriaus".

Redakcija

(Pabaiga)

BIRŽŲ REFORMATŲ BAŽNYČIAI 100 METŲ

1974 m. rugpiūčio 18 d. Biržų reformatų parapija, pagal leistas išgales, minėjo savo bažnyčios 100 metų sukaktį.

Buvusios senos bažnyčios vietoje 1874 m. buvo pastatyta ir pašventinta dar dabar tebestovinti bažnyčia, kuri laimingai atlaikė I ir II Pasaulinio karo apšaudymus mažai nukentėdama. Bažnyčios išorinė išvaizda nėra pasikeitusi, bet kaip raukšlės žmogų, taip įtrūkimai pastate metų bėgyje pasireiškia, kuriuos, kiek leidžia valdžia ir sąlygos, pašalinami. Bažnyčia statyta esant parapijos klebonu superintendentui kun. Konstantinui Mačiulskiui (1825-1887).

Tais metais, bažnyčios pašventinimo proga, metinis Lietuvos Ev. Reformatų Sinodas buvo sušauktas ne Vilniuje, bet Biržuose. Protokolo užrašai rodo, kad Sinodas ilgiau užtruko, nes bažnyčios pašventinimas buvo atliktas rugpiūčio 18, o kunigo Adolfo Neimano ordinacija ir jo paskyrimas Švobiškio klebonu-rugpiūčio 23 dieną.

Šimtmečiui praslinkus išliko kai kurie pastatai. Gyvųjų liudininčių nebėra, liko tik prisiminimai. 1974 m. rugpiūčio 19 d. dabartiam Biržų parapijos klebonui suprint. kun. Povilui Jašinskui suėjo 85 metai amžiaus, kuris, dėka geros sveikatos ir atsidavimo savo pašaukimui, diakonui Petru Čepui padedant, dvasiniai aprūpina savuosius.

Jubiliatas apie pirmąjį prieš 100 metų Biržų naujoje bažnyčioje ordinuotą kunigą pasakė: "Jis mane laimino 1905 m. Verbų sekmadienį Papilyje. Tą mielą senelį su meile ir pagarba miniu. Jis man atvėrė akis išaiškindamas tai, ko aš nesupratau iki tol. Prieš 100 metų jis vaikščiojo Biržų ežero pakrantėse. Sinodo paskirtas, išsikėlė į Mūšos upės pakrantes, kur man vėliau teko 12 metų jo takais vaikščioti, o dabar čia jo takais einu".

Gener. suprint. dr. kun. P. Jakubėnas, sirgdamas Huzumo ligoninėje, pareiškė: "Gailiuos, jaučiuos kaltas, kad nė karto nepaminėjau 1921 m. Sibire mirusio kunigo Adolfo Neimano, ilgus metus ištikimai tarnavusio savo bendratikiams Švobiškio ir Papilio parapijose".

Į bažnyčios šimtmečio minėjimą svečių iš toliau neatvyko dėl tam tikrų, suprantamų priežasčių, neturint galimybės, išskyrus jubiliiato artimą bendradarbį, Ev. Liuteronų Bažnyčios senjorą kun. Joną Kalvaną, su kuriuo kartu buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos.

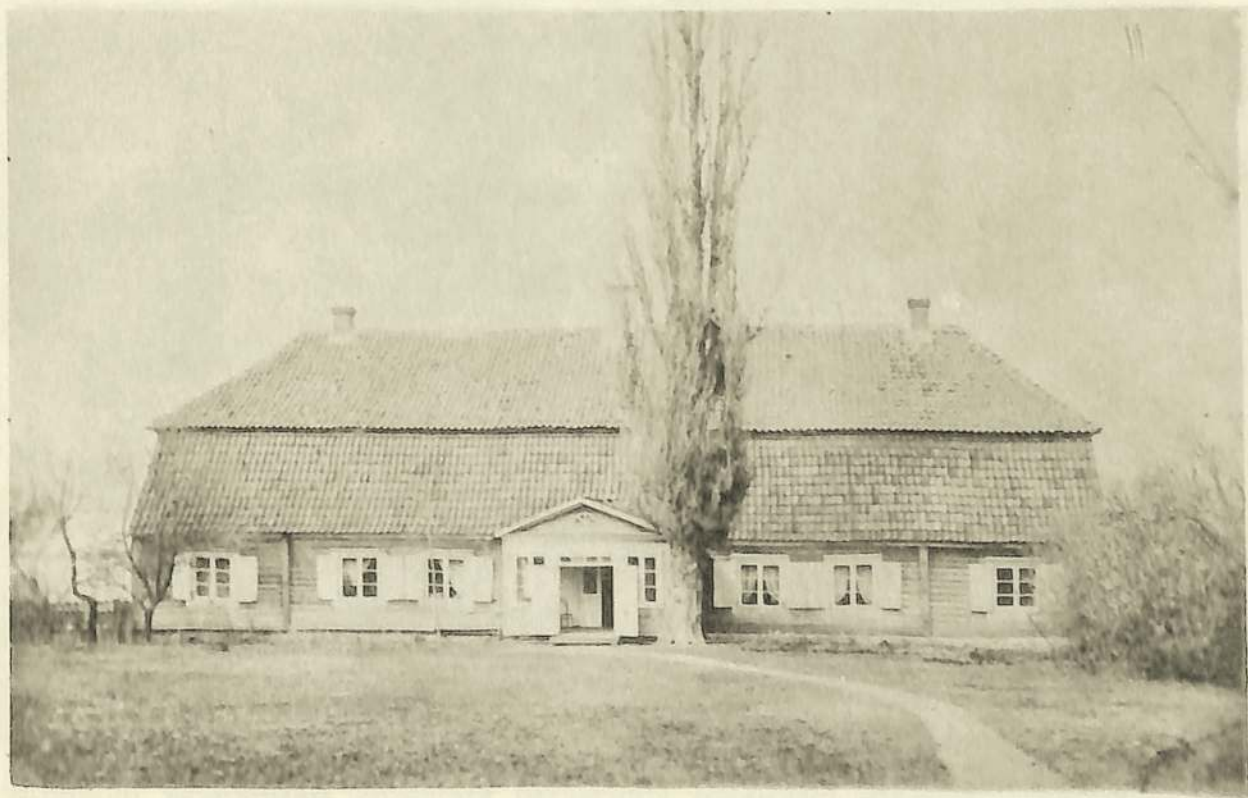
Didingoji Biržų ev. reformatų bažnyčia, kurios šimtmetis nuo pašventinimo buvo paminėtas 1974. VIII.18

Dalyvių dalis iškilmingose pamaldose minint reformatų bažnyčios šimtmetį. Biržai, 1974. VIII.18

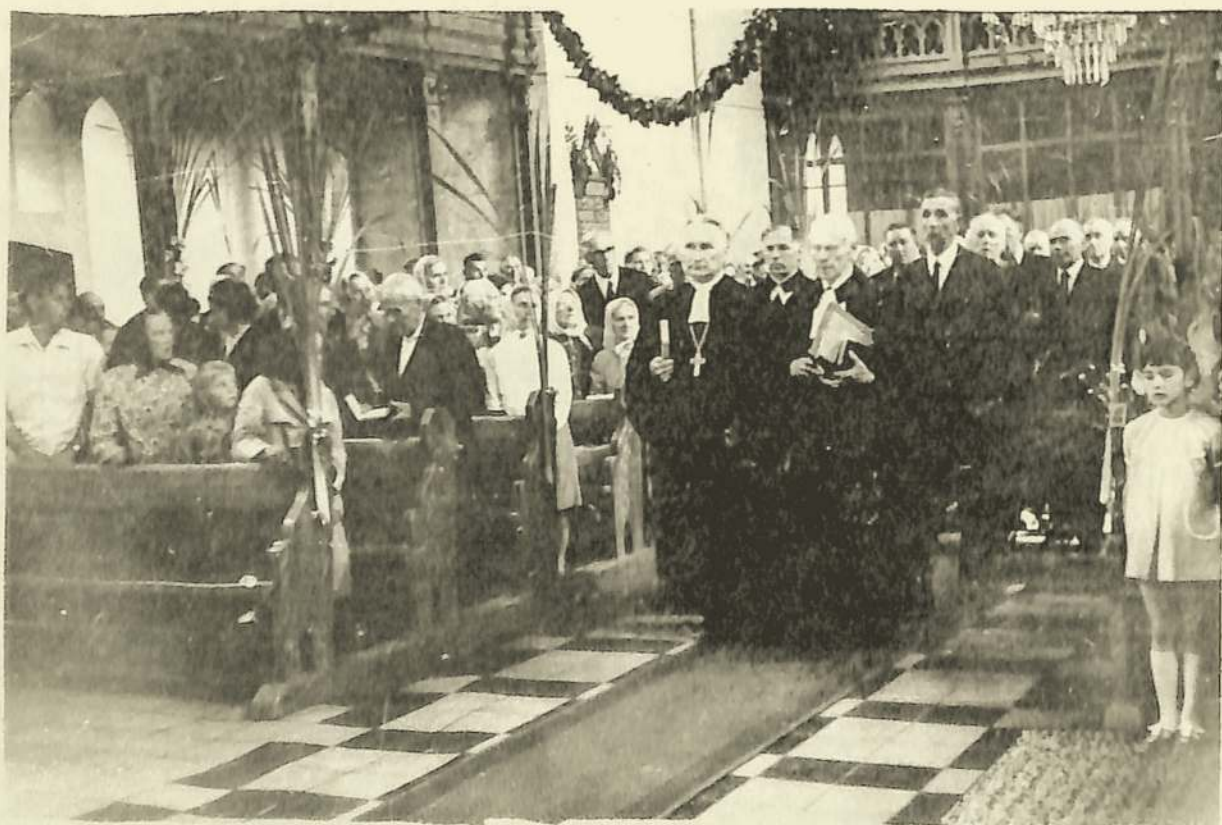
Suprt. kun. Povilas Jašinskas prie gener. suprt. kun. Konstantino Mačiulskio kapo Biržų ev. reformatų kapinėse. Biržai, 1974.VIII.19

Prieš 100 metų stovėjusi Širvėnos ežero pakrantėje klebonija, kurioje gyveno suprt. kun. Konstantinas Mačiulskis

*Superintendentas kun. Povilas JAŠINSKAS
1974. VIII.19 atšventė 85-rius metus*

*Biržų ev. reformatų bažnyčios šimtmečio minėjimo iškilmingas pamaldas
pravedė suprt. kun. P. Jašinskas, ev. liuteronų senj. kun. J. Kalvanas, kun.
P. Čepas.*

Biržai, 1974. VIII.18

*Kun. Adolfas NEIMANAS
1845 - 1921*

Parašė: „Jono Kalvino gyvenimas“ ir išvertė iš prancūzų kalbos „Tie, kurie išėjo“

Kuratorė Felicija MAŽUIKIENĖ 1974.IX.5 atšventė 90-tą gimtadienį, sulaukusi daug sveikinimų. Jubiliatė domisi mūsų bažnytiniu gyvenimu ir dar be akinių paskaito „M. Sparnus“, kuriais džiaugiasi. Pirmoje eilėje (iš k. į d.): suprt. kun. St. Neimano sesuo Alisa Neimanaitė, jubiliatė Felicija Mažuikienė, dešinėje — mokytoja A. Nihofienė; sovi kun. Fr. Bernelis su žmona Birute Yčaitė ir dvi jų dukros — Erika, Renata. Pohlheim, V. Vokietija

KUNIGO PETRO DAGIO MINĖJIMAS

Ponia Arijana Dagienė su Jubiliatu piauna metrinį tortą. Nuotr. K. Klastausko

1974 m. kovo 17 d. New Yorko Evangelikų parapijos salėje buvo surengtas kun. P. Dagio 70 metų amžiaus minėjimas. Kun. P. Dagio gyvenimo kelias buvo didingas ir jis yra nusipelnęs lietuvių patrioto, gero kunigo bei žmogaus vardą. Todėl į surengtą minėjimą prisirinko per 200 žmonių, kad visiems salėje net trūko vietos atsėsti. Atrodytų, kad kelių šimtų žmonių susirinkimas į minėjimą nebūtų nuostabu, bet New Yorke toks skaičius yra stebėtinai didelis.

Kun. P. Dagio sukaktį atžymėti ėmėsi iniciatyvos liet. evangelikų parapijos pirm. Ramūnas Brakas. Prie šio minėjimo prisidėjo šauliai, romuvėnai, sandariečiai, savanoriai-kūrėjai, Mažosios Lietuvos bičiuliai ir kitos organizacijos.

Į šį minėjimą iš Chicagos atvyko ev. reformatų gener. suprnt. kun. St. Neimanas, kuris atlaikė kartu su kun. P. Dagiu pamaldas ir pasakė gražų, jaudinantį pamokslą, paminėdamas kun. P. Dagį ne tik kaip taurų lietuvių, bet ir kaip nepailstamą dvasios vadą ir kunigą šiame krašte, kur evangelikai didžiuliame New Yorko mieste toli viens nuo kito gyvena, bet kun. P. Dagys nebodamas didelių atstumų lanko savo parapijiečius ir kiekviena proga, ar tai būtų tautinė šventė ar religinė, jis juos sukviečia į bažnyčią ir nepaleidžia nepavaišinęs. Laike pamaldų giedojo solistas M. Razgaitis. Po pamaldų visi buvo pakviesti prie vaišių stalo, geriau pasakius-į banketą, kuris buvo suruoštas specialiai pagerbti kun. P. Dagį. Buvo ne tiktai kavutė, tortai, bet geroji kun. P. Dagio žmonelė, jo nenuilstama padėjėja "užfundijo" net 20 bonkų šampano. Visi geroje nuotaikoje net iki vidurnakčio praleido vakarą.

Vaizdai iš jubilato kun. Petro DAGIO minėjimo. Iš viršaus į apačią kairėje pusėje: pirmame vaizde (iš k. į d.): kun. P. Dagys, SLA išdininkė E. Mikužiūtė, solistas Razgaitis, M. Gelžinis ir sveikinimo žodį taria A. Koncė; antrame vaizde: šaulių vardu sveikina Kumpikas, greta jo — gener. suprt. kun. St. Neimanas; trečiame vaizde: V. Rastenis su ponia; dešinėje pusėje jubilatą sveikina: pulk. Virbickas, Sandaros vadas adv. A. Ošlapas ir klaidiečių veikėjas Šneideraitis.

Nuotr. K. Klastausko

Laike minėjimo netrūko sveikinimų žodžiu ir raštu. Žodžiu sveikino adv. Albertas Ošlapas, Šneideraitis, M. Gelžinis, A. Koncė, plk. Virbickas, VLIKo vardu-J. Audėnas, V. Šventoraitis, šaulių vardu-Kumpikas, SLA vardu-E. Mikužiūtė ir žinoma veikėja Br. Spudienė.

Raštu sveikinimų atsiuntė iš viso pasaulio kraštų per 300. Liet. gener. konsulo A. Šimučio gražus sveikinimas buvo ten pat perskaitytas.

Ypatingai ilgą kalbą minėjime pasakė kun. St. Neimanas, iškeldamas didelius kun. P. Dagio nuopelnus Bažnyčiai, tautai ir Neprikl. Lietuvai. Dar kalbėjo žinomas mūsų tautinis veikėjas Vincas Rastenis, kuris gyvendamas Klaipėdoje gerai pažinojo kun. Dagį. Jo kalba tikrai buvo nuostabi.

Laike vaišių buvo ir meninė dalis, kurios metu dainavo sol. M. Razgaitis, išpildydamas Mozarto "Lopšinę" ir "Prieš aukštus vartus", o dramos aktorė O. Klastauskienė padeklamavo savo kūrybos eilėraščių "Partizanų mirtis".

Baigus oficialiąją dalį, pakilo šampano taurės, o kun. Dagys su p. Dagiene supiaustė metrinį tortą. Bet tuo nesibaigė kun. Dagio pagerbimas, mūsų laikraščiai ilgokai rašė apie kun. Dagį. Čia dėkingumas jaučiamas "Naujienu" redaktoriui, garbingam patriotui M. Gudeliui, kuris neatsisako talpinti straipsnių apie evangelikus.

A. PALKOTAITĖ KL.

PARTIZANAI...

Kur jūs mano tautiečiai
Išmėtyti ir išdraskyti?!
Žaizdota širdim prisimenu jus.
Jūs, kurie pasiryžote apginti
Savo tėvynę Lietuvą,
Jūs, kurie pasiaukojote mirčiai.
Jūs, mano tautiečiai,
Iš Kauno, Telšių, Praveniškių
Ir kitų Lietuvos apylinkių,
Savo krauju aplaistėte gyvenimą
Aikštėse ir kalėjimuose...
Rankom apglėbę žemę,
Krūtinėm prie šalto akmens,
Išmėtyti, išdraskyti,
Suplėšytom ir žaizdotom širdim.
Jūs, mano tautiečiai, -
Ką aš galiu jums, koki žodį...

Kas surinks jūsų kaulus,
Pelenus, širdgėlą, skausmą, ašaras..
Aš tiktai galiu papasakoti jūsų
Mirtį gyvenantiems laisvėje,
Ir skausmą jūsų rankioju žaizdota
Širdimi savo tautiečių prisiminimą,
Glostydama jaunystės veidus,
Prisimindama herojus.
Aš nešaukiu. Jūsų balsas šaukia,
Jūsų kaulai šaukia pasauliui,
Ateinančiom ir gyvenančiom kartom.
Jūsų pelenai degs per amžius,
Kaip simbolis.
Jūsų bevardžiai vardai,
Jūsų nematomi žygiai, - nežinomi,
Neįrašyti, neišvardinti, -
Apsnigti sniego ir užgulti akmenų...

ELZEI JANKUTEI 80 METŲ

Toronto Išganytojo parapijos ir Mažosios Lietuvos Moterų Draugijų narės, atžymėti Elzės Jankutės 80-tąjį gimtadienį, 1974 m. rugsėjo 20 d. surengė pagerbimą Jankutės ir Dambarų namuose. Į svečių knygą įsirašė virš 100 žmonių.

Įvairių Toronto lietuvių draugijų bei organizacijų atstovai sveikindami pareiškė gražius linkėjimus. Visi sveikintojai pakartotinai kėlė Elzės Jankutės nuopelnus Toronto lietuvių visuomenei ir jos nenuilstamą dalyvavimą visuose parengimuose, minėjimuose.

Atvykus gener. konsului dr. J. Zmuidzinui su ponia, dailininke Halina Zmuidziniene, prasidėjo oficialioji pagerbimo dalis. Kun. A. Žilinskui sukalbėjus malda, vakaro pranešėja Rūta Žilinskienė pakvietė gener. Konsulą tarti žodį. Dr. Zmuidzinas turiningoj, kaip visuomet, literatūriniai apipavidalintoj kalboj, iškėlė Jankutės nenuilstamą darbą lietuvių visuomenei, pabrėždamas jos tėvo, patriarcho Martyno Jankaus įtaką lietuvybės atgimimui Maž. ir Didž. Lietuvoj.

Jubiliatę sveikino: klebonas kun. A. Žilinskas-Išganytojo parapijos vardu; klebonas kun. P. Užubalis-Anapilio parapijos vardu; T. OFM. A. Simonavičius-Prisikėlimo parapijos vardu; Sirutienė-L. K. Moterų D-jos Kankinių Šventovės vardu; Firavičius-Tautos Fondo vardu; Strazdas-Lietuvių Namų vardu; Anysienė-Maž. Lietuvos D-jos moterų vardu; dr. Gustainienė-L. K. K. D-jos centro valdybos moterų vardu; Povilaitienė-Išganytojo parapijos Moterų D-jos vardu; Ščepavičienė-Anapilio parapijos Moterų D-jos vardu; Irėna Šernaitė-Meiklejhon-Baltiečių vardu; Jokubaitienė-Putvio Šaulių Kovos kuopos vardu ir perskaitė Mikulskio telegramą; Stepaitis-Paramos vardu; M. Šenferienė-pensininkų vardu; Sendžikas-Lietuvos skautų vardu; jūrų skautė Zurytė dėkojo už nuolatinę paramą jūros skautų ir Baltijos Jūros šaulių vardu.

Pluoštą atsiminimų pateikė netikėtai iš Montrealio su ponia atvykęs Anasas Lymantas. Tiems, kurie Bitėnų nėra matę, Lymantas vaizdžiai nupiešė šį gamtos grožio ir istorijos persunktą Maž. Lietuvos kampelį Rambyno kalno papėdėje. Ant Rambyno kalno senovėje stovėjo aukuras, prie kurio susirinkdavo lietuviai prašyti iš savo dievų palaiminimo jų kasdieniniam gyvenimui bei jų nuolatinėse kovose su priešu. Bitėnai buvo persunkti ne tik senovės lietuvių, bet ir netolimos praeities dvasia. Su Bitėnais susisieję didžiųjų Maž. Lietuvos veikėjų ir patriotų vardai: Vydūno, Zauerveino, Šliūpo, Bielinio ir daugelio knygnešių, kurių vardų mes net nebežinome, bet kurie su nepalaužiamu pasiryžimu ir pasiaukojimu ne-

Elzė JANKUTĖ

šiojo lietuvišką žodį į Motiną Lietuvą. Tad nestebėtina, kad nuo pat anksčiausių Maž. Lietuvos prie Lietuvos prijungimo laikų, Bitėnai tapo dėmesio centru, pritraukdami nesibaigiančią virtinę lankytojų: aukštų Lietuvos pareigūnų, kitų valstybių diplomatų, žurnalistų, menininkų, rašytojų, dailininkų, moksleivių. Pavienius lankytojus ar didžiules ekskursijas Jubiliatė mokėdavo priimti su tikru lietuvišku vaišingumu. Po ankstyvos motinos mirties jai teko ne tik globoti visą Jankų šeimą ir šeimininkauti, bet taipgi būti tėvo pagelbininke. Elzė lygiu darbštumu darbavosi ne tik namuose, tarp gėlių darželyje ir darže, bet ir tėvo spaustuvėje. Baigdamas Lymantas įteikė Jubiliatei savo darbo paveikslą, vaizduojantį Nemuną, kuris kaip kaspinas apjuosia Rambyno kalną.

Pabaigai tarė žodį pati Jubiliatė pareikšdama, kad ji nėra užtarnavusi tokio pagerbimo. Dirbusi kiek galėjusi ir dar dirbsianti, jei tik sveikata leis. Didelis susijaudinimas užkirto jai balsą ir visi atsistoję sugiedojo jai ilgiausių metų.

Norėčiau priminti Elzės nuopelnus tautosakos srityje. Dar būdama Lietuvoje Elzė rinko Maž. Lietuvos tautosaką, kurios dalis buvo išspausdinta 1937 m. Tautosakos Darbuose, III tome.

Toronto muzikės Rautins ir Viskontienės pastangomis buvo užinteresuotas Canadian Centre for Folks Culture direktorius Mr. Kenneth Peacock, kuris įrekordavo senąsias lietuviškas sutartines dainas. Jis pats buvo atsilankęs pas Elzė, kuri įdainavo jai žinomas dainas, kurių ji dar stebėtinau daug atsimena. Šios dainos

buvo išspausdintos K. Peacock knygoj "A Garland of Rue. Lithuanian Folkssong of Love and Betrothal". Knyga yra Ottawoje National Museum of Canada.

Prieš daug metų mano dukteriai Gražinai vadovaujant jūrų skautėlių laivui, mūsų namuose vykdavo repeticijos, kuriose E. Jankutė mokė jūrų skautes senoviškų mažlietuviškų dainų apie jūrą ir žvejus. Su šiomis dainomis jūrų skautės supažindino Toronto lietuvių visuomenę per savo laivo metines. Elzės Jankutės meilė lietuviškai dainai vaizdžiai atspindi jos lietuviškų plokštelių rinkinį.

Elzės Jankutės pastangomis ir rūpesčiu 1957 m. išleista jos tėvo Martyno Jankaus monografija. Ji suieškojo monografijos leidėją Juozą Bachuną ir monografijos autorių Praną Alšėną. Jis tikrai rūpestingai atliko tą didelį darbą, apklausinėdamas ir susirašinėdamas su visais, kurie asmeniškai pažinojo patriarchą. Knyga buvo išleista "Vilties" spaustuvėje, Clevelande.

Linkiu daug laimingų metų brangiai Elzei Jankutei!

K. KLASTAUSKAS

ADOLFAS RENKĖ - LIETUVYBĖS UGDYTOJAS

Adolfas RENKĖ

Adolfas Renkė, 1920 m. baigęs Marijampolės realinę gimnaziją, apsisprendė vykti į Klaipėdos kraštą ir imtis atletuvinimo darbo. Jis pasakoja: "Klaipėda tuo metu dar buvo prancūzų protektorate, taigi prancūzų valdoma. Jau tuomet Klaipėdos krašto lietuviai pradėjo ieškoti ryšių su ką tik laisvę atgavusią Lietuva.

Mokėdamas vokiečių ir lietuvių kalbas, 1920 m. nuvykus į Klaipėdą, lengvai pasisekė gauti darbą neseniai įsisteigusioje Lietuvių

Prekybos Draugijoje lietuvių ir vokiečių kalbų korespondentu. Apie mano atvykimą greit sužinojo visi Klaipėdos miesto lietuvninkai, kurie prašė mane, kad juos pamokyčiau tikros lietuvių kalbos. Dėka Klaipėdos lietuvių banko ir kitų lietuviškų prekybos įstaigų, suorganizavau pirmus, po kelių šimtų metų vokiečių uždraustus, lietuvių kalbos kursus. Tuoju įsirašė į kursus 30 lietuvninkų. Dauguma mano mokinių buvo banko, prekybos ir kitų įstaigų tarnautojai bei lietuviška jaunuomenė. Pradžią buvo labai gera ir daugelis išmoko tikros lietuvių kalbos. Kai Klaipėdos kraštas buvo prijungtas prie Lietuvos, jie stojo į lietuviškas įstaigas jau kaip tikri lietuviai.

1921 m. išvykau į Vokietiją, kur universitete, technikos fakultete, studijavau elektros inžineriją gaudamas inžinieriaus laipsnį. Toks esu šiaudie ir čia, Amerikoje.

1926 m. grįžęs į Marijampolę, nutariau vykti į Ameriką. Betvarkant dokumentus išvykimui, apie tai sužinojo buvęs Marijampolės gimnazijos direktorius Jonas Valaitis. Jis prikaltbėjo mane atidėti kelionę į Ameriką, važiuoti į Klaipėdos kraštą ir Pagėgiuose įsteigti lietuvių gimnaziją. Paklausešs Jono Valaičio, išvykau į Klaipėdą. Tiesiog nustebau išvydęs, kad Klaipėdos kraštas jau buvo daug pažengęs lietuviškumu, kultūriniai ir ekonominiai, nekaip anksčiau, kada buvo valdomas vokiečių. Klaipėdos mieste radau įsteigtą lietuvių gimnaziją, kurią įsteigė Klaipėdos krašto Susivienijimo D-ja. Jos direktoriumi buvo dr. Kazys Trukanas. Vėliau šios gimnazijos direktoriumi buvo Jonas Valaitis. Mano gi užduotis buvo suorganizuoti progimnaziją Pagėgiuose. Nugalėjęs visus vokiečių daromus trukdymus, vis dėlto įsteigiau 3 klasių progimnaziją, į kurią įstojo virš 40 mokinių. Šioje progimnazijoje iš pradžių dėstėme visus dalykus lietuvių ir vokiečių kalbomis, nes dauguma vaikų mažai mokėjo lietuviškai.

Vietinių gyventojų prašomas, buvau suorganizavęs suaugusiems vakarinius kursus. Visi labai įdomavosi lietuvių kalba, Lietuvos istorija ir kitais dalykais. Domėjosi taip pat ekonomiais ir socialiais mokslais.

1926 m. gruodžio mėn. nutariau išvykti į Ameriką. Teko ieškoti naujo direktoriaus. Pagaliau man pavyko prikaltbėti pasižymėjusį Marijampolės gimnazijos mokytoją Liudviką Toną. Tuo ir pasibaigė mano lietuviška ir kultūrinė veikla Klaipėdos krašte.

Didžiausia pagarba švietimo srityje, mokyklų-pradž. bei gimnazijų-steigimu Klaipėdos krašte, priklausio dr. K. Trukanui, J. Valaičiui ir L. Tonui. Jie buvo tikrai žymūs ir pasišventę lietuviybės švietimo darbininkai. Ypatingai daug Klaipėdos krašte pasidarbavo J. Valaitis. Jiems visiems tikra pagarba".

Tuo ir baigė savo pasakojimą, gal būt mažai kam žinomas, Adolfas W. Renkė, kuris šiuo laiku gyvena netoli New Yorko. Nors jau pensininkas, bet dar stiprus ir sielojasi lietuvių šiaudie krašte.

KAS ŽLUGDĖ IR ŽLUGDO LIETUVIŲ TAUTĄ?

(Komentarai)

Tokiu pavadinimu išėjo iš spaudos atskiru leidiniu A. D. Kizlio Kizlaičio, tilpusio anksčiau "Naujienų" atkarpose, V. Žemaičio studijos recenzija.

Autorius drąsiai iškelia lietuvių tautos skaudžią problemą, kuriai ieško sprendimo. Jis rašo: "Stačiai siaubas apima apie tai pagalvojus! Iš tiesų, koks tai nelemtas prakeikimas persekioja lietuvių tautą nuo tų laikų, kai tos lotyniškos katalikybės apeigų kultas ugnimi ir kardu net 200 metų apgaulingai kryžiuočių buvo nešamas Lietuvon. Jį lietuviams priėmus, kitas-tų pat lotynų apeigų smauglys-lenkas, net 500 metų lietuvius piktnaudojo. Atvykus čia į laisvąją Amerikos kraštą, atsirado naujas to pat lotyniško, virtusio airišku, kulto smauglys, kuris ryžosi pasmaugti nuo Rusijos carų ir raudojojo komunistinio slibino laimingai pasprukusius" (psl. 74).

Taip suformuluotą autoriaus problemą kėlė kan. K. Prapuolenis, J. Šliūpas, kun. M. Valadka, V. Žemaitis ir daugelis kitų. Kas yra atsakingas, kad Kristaus mokslas yra naudojamas žmogaus ir tautų pavergimui? Autorius tiesioginio atsakymo neduoda, bet kritikuo-damas prof. St. Šalkauskio ginamą universalinę katalikybę, sako: "realiam gyvenime nėra jokios universalios katalikybės. Yra tik lotyniškoji-itališkoji katalikybė su vokiečių katalikybės atstovais (kryžiuočiais)... lenkiškoji katalikybė (polska wiara), ir dabar čia JAV atsirado airiškoji katalikybė, tų pačių siekių vedama" (psl. 83).

Iš čia sektų logiška išvada, kad katalikybė yra krikščionybės fikcija, kuri tetarnauja tik imperialistiniams stipresnių tautų ar valstybių interesams, kaip propagandos ir psichologinė tautų ir liaudies pavergimo priemonė. Panašų reiškinį turime šiandien komunistiniame pasaulyje.

Autorius remia V. Žemaičio tezę: "kad tauta pirmoje eilėje turi siekti religiniai dvasinio savarankumo, žinoma, nepamirštant ir politinio. Krikščionybę priėmusi, dėl Lietuvos valstybės vadų žlibumo, lietuvių tauta paliko religiniai dvasinėje svetimųjų įtakoje ir valdyme... Ši tragedija prasidėjo, anot J. Venclovos "kada Jogaila 1386 m. apsikrikštijęs ir užėmęs Lenkijos sostą, Lietuvos religinius reikalus pavedė tvarkyti Lenkijos Bažnyčios primui, gi Lietuvos švietimą tvarkyti suteikė monopolį Krokuvos u-tui" (psl. 24).

Pagal autorių, neturėjimas savarankiškos, nepriklausomos nuo kitos valstybės, Lietuvos Katalikų Bažnyčios, sudarė didžiausią nelaimę lietuvių tautai, tolygiai ir jos išėvijai. Todėl autorius remia V. Žemaičio tezę: "kad pavergtai tautai nėra aukščiausiu tikslu politinė nepriklausomybė, -pirma jos turi eiti dvasiniai religiniai savarankiškumas: laisvai, ne pagal svetimųjų įsakymus ir dominaci-

ją, bet pagal kiekvienai tautai įgimtas ir jos praktikuojamas tradicijas, prisilaikant jos būdo, papročių ir tikėjimo tiesų" (psl. 42).

Įsidėmėkite šioje vietoje, kad autoriui jau pranyko krikščionybė ir Kristus, teliko tik tautos tradicijos ir jos tikėjimas. Šį savo argumentą autorius paremia V. Žemaičio išsakytu vieno žinomo kataliko kun. Wirt teiginiu: "Pagaliau, kas tautai yra svarbiau, ar politinė, ar dvasiniai religinė nepriklausomybė? Žydai du tūkstančius metų įvairių tautų vergijoje išgyveno, bet dėka dvasiniai (religiniai) stiprios savo bendruomenės, jie ištvėrė ir politinę galybę atgavo" (psl. 70).

Jau kam- ne-kam, bet "žinomam katalikų kunigui" turėtų būti žinoma, kad Izraelis yra Dievo išrinktoji tauta, kurios gyvenimas ir likimas yra išimtinai visoje žmonijos istorijoje. Palyginimas negali būti pritaikomas pagoniškomis tautomis, prie kurių, deja, tenka priskirti ir lietuvių tautą, kai kalbama apie jos tradicijas ir tikėjimą.

Išvadoje tiek autorius, tiek jo recenzuojamas V. Žemaitis pasisako: "pagaliau reikia pradėti rimtus žygius įkurti savarankišką lietuvių katalikų vyskupiją" (98 psl.).

Tai taip būtų išspręsta, pagal abiejų autorių nuomonę, lietuvių nutautėjimo problema išsivijoje, ypač Amerikoje. Savo tezei paremti autoriai nurodo, kaip tvarkosi ukrainiečiai katalikai ir lietuviai evangelikai: "Pažiūrėkime, kaip pavyzdinai yra susitvarkę mūsų lietuviai protestantai. Čia viską tvarko parapijų susirinkimai per savo išrinktuosius. Jie samdo kunigus ir jiems moka algas. Jie turimą ir įsigyjamą bažnytinį turtą įrašo nuosavybės dokumentuose, kad reikale jis galės būti, pardavus, perkeltas laisvon Lietuvon. Jie yra dvasiniu, religiniu, tautiniu žvilgsniu nuo svetimtaučių nepriklausomi, neišnaudojami ir nediskriminuojami, ne taip, kaip mes jų broliai Romos apeigų katalikai" (psl. 75).

Pasakyta tikra tiesa, bet kas yra būdinga demokratiniams principais besitvarkančioms protestantų Bažnyčioms, tas nepritaikintina autokratinėi katalikų Bažnyčios sistemai, nors kiek suliberalintai po II Vatikano Susirinkimo.

Autorius apgailestauja, kad Biržų-Dubingių linijos kng. Radviloms nepavyko "Lietuvą padaryti protestantiška", nes per tai būtų tapusi religiniai savarankiška ir tvirta tautiniai. Nors protestantizmas Lietuvoje buvo iš svetur atvykusių jėzuitų perblokštas, vis tiek jis paliko savo teigiamą įnašą: "Jei išliko lietuvių kalba Didž. Lietuvoje, tai čia daug pasitarnavo besiplečias iš Maž. Lietuvos protestantizmas, kurio pasekėjai pradėjo leisti lietuvių kalba religines knygas" (psl. 38). Apie Marijos pasirodymą Šiluvoje pasisakoma, kad "tai daugiau legenda, tuo labiau, kad tai paliečia protestantizmo Lietuvoje plitimo laikus" (psl. 51).

Toliau recenzentas negailestingai kritikuoja St. Šalkauskį, kuris

Mažosios Lietuvos Draugijos susirinkime, įvykusiame reformatų p-jos salėje, paskaitą apie Karaliaučiaus universiteto sukaktį skaito V. Karosas.

Chicago, 1974.X.27

Nuotr. M. Nagio

savo universalinės katalikybės skiepijimu ateitininkuose pakirto jų patriotizmą ir ištikimybę tautai. Su tokiu pat negailestingumu kritikuoja ir Lietuvos žymiuosius vyskopus, ypatingai vysk. Brizgį, dėl jų vergiškumo ir visiško pasidavimo Vatikano politikai, beveik visuomet žalingai lietuvių tautos reikalams.

Taip bendrais bruožais atrodytų Kizlaičio pasisakymai šiuo opiu klausimu, kuris buvo ir lieka gyvas lietuvių tautoje. Reikia pagirti jo moralinę drąsą ir mėginimą ieškoti kelių šios problemos sprendimui. Lietuvių vyskupijos įkurdinimas Amerikoje ar Vak. Europoje-utopinė svajonė ir tokia liks ateičiai, nebent sulauktume radikalaus perversmo Vatikano politikoje.

Apgailėtina, kad autorius, kaip ir visi anksčiau rašę šiuo klausimu, neišskyriant dr. Šliūpo, nesistengia klausimo svarstyti moksliniu metodu ir logiškai ieškoti sprendimo. Visų pirma, autoriai nesistengia suprasti, kur glūdi žmogaus ar tautų dvasinės galios. Pagal jų romantinę galvosena, senovės lietuvių religija buvo tos dvasinės stiprybės šaltinis. Jei taip, tai kaip išaiškinti, kodėl Vakarų pasaulis nugalėjo ir pavertė savo kolonijomis visas nekrikščioniškas civilizacijas, tame skaičiuje kinų, indų, arabų, turėjusias savo nepriklausomas valstybes, aukštą civilizaciją, savitas religijas ir jų pačių sukurtą kultūrą?

Autoriai mato, kad protestantizmas daugiau pasitarnavo lietuvių kalbos išlaikymui, bet jie nemato, kad protestantiškos tautos, netgi praradusios savo valstybinį nepriklausomumą, kaip tai aiškiai liudija latviai ir estai, sugebėjo dvasiniai, kultūriniai ir ekonominiai

toli pralenkti net savo pavergėjus.

Būtų utopija, jei lietuviai galėtų išlaikyti savo dvasinį savitumą, pavertę senovės lietuvių religiją, tradicijas ir papročius šių dienų ideologija, arba užsidarę savo katalikiškame gete. Ir vienu, ir antru atveju juos lauktų nesėkmė, nes prieš lietuvių tautą stovi visai kitas uždavinys: iškovoti sau vietą naujųjų amžių istorijoje ir įžengti į modernų pasaulį.

Prieš panašią dilemą tauta buvo pastatyta XIII a., kai reikėjo arba žūti, arba įsijungti į feodalinį pasaulį ir priimti viduramžių sukurta civilizaciją.

Panaši situacija pasikartojė XVI a., kada kovoje tarp reformacijos ir kontrreformacijos buvo sprendžiamas istorinis klausimas: ar Lietuva toliau lieka viduramžių civilizacijoje, ar žengia į naujųjų amžių istoriją. Reformacijai pralaimėjus, Lietuva turėjo žlugti, kaip tauta ir valstybė.

Tolygiai mūsų gadynėje lietuvių tauta yra vėl pastatyta prieš panašų sprendimą: ar įsijungti į Vak. demokratijos pasaulį, perimant laisvo žmogaus idealus, kultūrą ir civilizaciją bei atkūriant visą tai savo tautos individualume, arba didvyriškai mirti beginant savo atgyvenusią senovę.

(A. D. Kizlys Kizlaitis "Kas žlugdė ir žlugdo lietuvių tautą?", autoriaus leidinys, Chicago, 1974, 128 psl., kaina 2 dol.).

K. KLASTAUSKAS

MARTYNAS RADKĖ - LIETUVOS GARSINTOJAS

1973 m. New Yorke mirė, sulaukęs 83 m. amžiaus, iš Klaipėdos krašto kilęs, Martynas Radkė. Jis nusipelnė šio didelio garso kaip lietuvis, palikdamas New Yorko miesto viešajai bibliotekai virš 600,000 dolerių.

Martynas Radkė į Ameriką atvyko 1913 m., būdamas 29 metų amžiaus, neturtingas ir mokėdamas tik lietuvių kalbą. Suradęs miesto biblioteką, pradėjo joje mokytis anglų kalbos. Vėliau, kada jis pradėjo verstis gėlių auginimu New Jersey, bibliotekos nepamiršo ir toliau gilino žinias. Biblioteka jam buvo ne tik mokykla, bet tikras universitetas, nes joje jis domėjosi ne vien anglų kalba, bet ir kitais mokslais. Iki pat mirties jis lankė biblioteką.

Už jo didelį miesto bibliotekai palikimą, New Yorko miestas, jį pagerbdamas kaip rinktinį žmogų, jam surengė iškilmes ir didžiosios salės, prie įėjimo į biblioteką, grindinyje įmūryjo lentą su šiuo įrašu: "Inscribed here are the words of immigrant whose life was transformed by the Library and whose estate now enriches it. IN MEMORY MARTIN RADKE 1883-1973 I had little opportunity for formal education as a young man in Lithuania, and I am deeply

Lietuaitės su New Yorko miesto valdžios atstovais, dalyvavusios M. Ratkės paminklinės lentos atidengime

indepted to the New York Public Library for the opportunity to educate myself. In appreciation, I have given the Library my estate with the wish that it be used so that others can have same opportunity made available to me".

indepted to The New York Library my estate with the wish that it be used so that others can have same opportunity made available to me".

1974 m. spalio 1 d. New Yorko miesto viešojoje bibliotekoje įvyko lietuvių Radvėnų pagerbimas. Programa prasidėjo 10 val. prie kavutės ir pyragaičių. Dalyvavo lietuviai, miesto valdžios atstovai ir bibliotekos aikštieji tarnautojai. Dalyvių tarpe buvo apie 12 lietuvių su tautiniais rūbais. Iš žymesnių lietuvių svečių buvo dr. V. K. Valiūnas, keletas dailininkų ir lietuvių respublikonų vadovas Varnas.

Po kavutės įvyko vidurinėje salėje prie įėjimo Martyno Radvėnų garbei įmūrytos grindinyje paminklinės lentos atidengimas. Miesto burmistrą A. Beame atstovavo aukštas miesto pareigūnas. Stebėtinai daug buvo prisirinkę žmonių, kad netilpo net didelėje salėje. Prie kalbėtojų katedros stovėjo 10 lietuvių su tautiniais rūbais paradas. Kalbėjo keli aukšti miesto pareigūnai apibūdindami Radvėnų kaip taurų naują ateivį iš Lietuvos, kuris paliko pavyzdį kitiems, kaip reikia surasti naują tėvynę, jai gyventi ir, pagaliau, jai numirti. Visada Radvėnų buvo kaip lietuvis ateivis. Tokiu jis iki pat mirties save ir laikė.

Paminklinės lentos atidengimą atliko bibliotekos direktorius-prezidentas Richard W. Couper, pasakydamas ilgą kalbą ir atidengdamas didelę įmūrytą marmurinę lentą su ilgu įrašu. Ji amžiais liudys, kad čia gyveno, skaitykloje baigė "universitetą" ir joje lankydamasis iki paskutinių savo gyvenimo dienų, liko kraštui ir bibliotekai ištikimas.

VASARIO 16 GIMNAZIJA

Petras VERŠELIS

EVANGELIKŲ JAUNIMO RATELIO IŠKYLA

Sekmadienį, 1974 m. birželio 23 d., Evangelikų Jaunimo Ratelis surengė savo tradicinę iškylą. Iškylą suorganizavo ir pravedė ev. tikybos mokytojas, prieš kelias savaites ordinuotas, diakonas Fr. Skėrys. Be kitų Vasario 16 gimn. ev. mokinių dalyvavo ir pirmos klasės mokiniai, kurių auklėtojas yra mkt. Fr. Skėrys. Iškyloje dalyvavo ir mokinių organizacijų atstovai.

Po nepilnos valandos kelionės autobusu, pervažiavome Rheino upę ir pasiekėme Mainzą. Mainzas yra gana didelis miestas, turįs arti 200,000 gyventojų. Jis yra Rheinland-Pfalz valstijos sostinė. Sustojome prie šv. Martyno ir šv. Stepono katedros. Kokia ji didelė ir įspūdinga! Ji viena seniausių romaniškų Vokietijos bazilikų, statyti pradėta 975 m., pašventinta 1009 m. Bažnyčia tris kartus degė, vieną kartą buvo beveik sugriuvusi, bet vis iš naujo atstatyta, pataisyta. Modernaus Mainzo miesto centre ji stovi tokia, kokia ji buvo ir pirmame tūkstantmetyje. Kampuose, prie stulpų, šoninėse nišose stovi milžiniškos įvairių šventųjų statulos, ant sienų dideli paveikslai.

Priešais katedrą yra spaudos muziejus, vadinamas dar Gutenbergo muziejumi. Mainzo pilietis Jonas Gutenbergas XV a. vidury išrado spausdinimą atskiriomis raidėmis, kurios sudedamos į žodžius, o vėliau vėl išardomos. Tai buvo tuomet didelė naujiena, nes nebereikėjo knygų perrašinėti ranka arba piaustyti visą puslapį iš medžio. Knygų kainos smarkiai sumažėjo. Gutenbergo muziejuje galima matyti jo darbą ir spaudos istorijos svarbiausius etapus.

Muziejaus centre yra Gutenbergo 42 eilučių Biblija, -pirmoji 1455 metais atskirai raidėm spausdinta knyga.

Antroje Rheino upės pusėje esąs Wiesbaden ir šioje Mainzas yra lyg ir vienas didelis miestas, tik upė, kuria eina siena tarp Rheinland-Pfalzo ir Hesseno valstijų, juos skiria. Abu miestai yra savo valstijų sostinės.

Virš Rūdeshimo ant Niederwald kalno stovi bronzinis Germanijos paminklas, prie kurio nutiestas kybantys lynų kelias. Dar ne daug kas iš mokinių buvo važiavę tokiom dviejų žmonių kabinom 10 metrų aukštyje. Kokia atrakcija! Mokiniams kelionė į kalno viršūnę ir atgal buvo daug įdomesnė, negu tas didžiulis paminklas, kuris stovi ant jo. Germanija-tai 12. 38 m aukštumo moters statula, lieta iš 32, 000 kg bronzos, simbolizuojanti Vokietijos suvienijimą. Po 1870-71 metų karo, po kurio buvo suvienyta Vokietija, šis paminklas buvo pastatytas priminti tą istorinį momentą ateinančioms kartoms. Tačiau dabar vokiečių galvosena yra labai pasikeitusi ir kai kurie vokiečiai Germanijos paminklą pašiepdami vadina Vokietijos sunkiausia moterimi.

Iš Rūdeshimo važiavome Rheino slėniu iki St. Goarshauseno, kur Rheino upė yra labai siaura ir gili, o kalnai kyla stačiai į viršų. Vienas iš jų yra garsusis Loreley kalnas, apie kurį legenda pasakoja, kad ant jo sėdėjusi nekalta mergužėlė, šukavusi savo ilgus auksinius plaukus ir labai gražiai dainavusi. Valtininkai žiūrėdavo į ją, o jų laiveliai tuo tarpu suskildavo į uolas ir jie žūdavo. Apie tą legendą labai gražiai yra išsireiškęs didysis vokiečių poetas Heinrich Heine dainoje:

"Aš nežinau, ką tatai reiškia,
Kad toks liūdnas esu...
Pasaka senųjų laikų,
Ji neina man iš minties"...

Ir šiais laikais prie Loreley kalno Rheino upė yra labai pavojinga. Pro tą vietą laivai gali plaukti tik su geru vandens gelmių ir uolų žinovu.

Paliai Rheino upę traukėme iki Lorch, vis gėrėdamiesi pilimis, kurios čia ant abiejų Rheino krantų pastatytos kas keli kilometrai. Lorch miestelyje pasukome į Taunus kalnus ir miškus. Gražiu keliu riedėjome iki Bad Schwalbacho, kuris yra vandens ir oro kurortas. Gaila, kad mes atvykome ne gydytis, o tik pasimaudyti miesto maudykloje.

Sugrįžus į Romuvą, diakonas Skėrys visiems padėkojo už dalyvavimą, už gerą elgesį, o šoferiui už saugų vairavimą. Mes, mokiniai, padėkojome mokytojui už ekskursijos suorganizavimą ir pravedimą. Graži kelionė baigėsi-visi buvo linksmi, patenkinti... Gili padėka mkt. Skėriui nuo mūsų visų!

AKADEMIKĖS

Rūta LAISVĖNAITĖ-BUNTINIENĖ, g. Klaipėdoje. Essendon H. School, Australijoje, baigė 1957 m. Bakalauro laipsnį iš istorijos ir vokiečių kalbos gavo Melbourne u-te 1960 m. Litanistinę m-lą baigė Melbourne. Nuo 1960 m. mokytoja Chicago vidurinėse mokyklose. ASS filisterė. 1950-60 m. „Atžalyno“ tautinių šokių grupės dalyvė. 1960-68 m. Tėviškės p-jos choristė ir priklausė Jau-nimo Rateliui, būdama valdybos na-re. 1966 m. susituokė su Martynu Bun-tinu ir augina tris sūnus — Rimą, Da-rių ir Arą

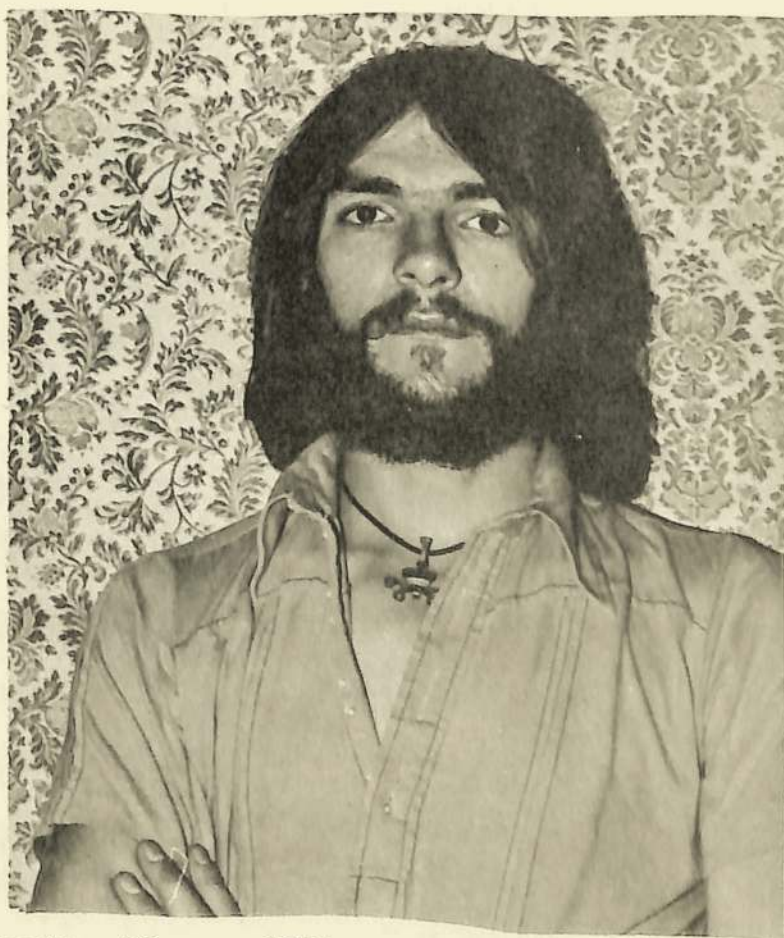
Milda LAISVĖNAITĖ - PATRIENĖ, g. Kaune. Taylor H. School Melbourn-e, Australijoje, baigė 1959 m. Bakalau-ro laipsniu Illinois u-tą baigė 1972 m. Nuo 1972 m. mokytoja Chicago vi-durinėse mokyklose. Buvusi skautė. 4 m. grojo akordeonu „Atžalyno“ tautinių šokių grupei. Nuo 1974 m. Tėviškės p-jos sekmadieninės m-los tėvų k-to pirmininkė. Tęsia psichologijos ir peda-gogikos studijas. Augina dukreles Ju-ditą ir Rūtėlę, kurios lanko Donelaičio lituanistinę m-lą

Irma LAISVĖNAITĖ, g. Kaune. Lietu-vių gimnaziją baigė Hanau, Vokietijoje, 1946 m. Bakalauro laipsnį iš istorijos ir vokiečių kalbos gavo Melbourne u-te, Australijoje, 1959 m. Magistro laipsnį iš vokiečių kalbos gavo Rooseveltto u-te 1971 m. Nuo 1965 m. mokytoja Chi-cagos vidurinėse m-lose. 1962-64 m. mo-kytojavo Kristijono Donelaičio m-je. Aktyvi skautė ir ASS filisterė. Dalyva-vo Tėviškės p-jos chore. Tęsia psicho-logijos ir pedagogikos studijas

Laimos GERULYTĖS ir Edvardo PUZZO santuoka, suprt. kun. P. Diliui laiminant, įvyko Evergreen Parko reformatų bažnyčioje. Giedojo operos solistė Roma Mastienė. Chocago, 1974 m. kovo 9 d.

Ilmaras Žemaitis, 23 m., 1974 m. baigė grafikos skyrių Komercinio Meno Institute Leeds, Anglijoje

KONFIRMACIJOS

*Konfirmantė Alvina Uznytė su suprt. kun. P. Diliu ir St. Neimanu
Chicago, 1974.VIII.II*

*Konfirmantai su suprt. kun. Povilu Jašinsku prie reformatų bažnyčios.
Biržai, 1974.VII.21*

Liet. ev. liuteronų Tėviškės p-jos konfirmantai su senj. kun. A. Trakiu. Iš k. į d. I-je eilėje: Rūta Balčiūnaitė, Linda Veinsreiderytė, Mėta Meyerytė, Diana Plevelytė, Dana Juodytė; II-je eilėje: Antanas Strubelis, Tomas Leipus, Endrius Jonušaitis. Chicago, 1974. V.26

Nuotr. M. Nagio

* * *

MIELI VAIKAI! Man džiugu Jus, linksmas šio saulėto ir laimingo krašto jaunime, čia šiandien matyti.

Atsiminkite, kad tie nuostabūs dalykai, apie kuriuos Jūs savo mokyklose mokotės, yra daugelio kartų darbas, kuris visuose pasaulio kraštuose buvo su užsidegimu ir dideliu vargu kūriamas. Visa tai yra dedama į Jūsų rankas kaip paveldėjimas, kad Jūs jį perimtumėt, gerbtumėt, toliau vystytumėt ir vėliau ištikimai perduotumėt savo vaikams.

Mūsų nemirtingumas pasireiškia darbuose, kuriuos mes visi kartu atliekame.

Jei Jūs apie tai pagalvosite, Jūs rasite gyvenimo ir mirties prasmingumą ir susidarysite teisingą nusistatymą kitų tautų ir laikų atžvilgiu.

Albert Einstein

MOKYTOJAS FR. SKĖRYS ORDINUOTAS KUNIGU

Kun. J. Stanaičiui mirus, lietuvių ev. liuteronų sielovados tarnyboje V. Vokietijoje buvo likę trys kunigai: A. Gelžinius, J. Urdzė ir A. Keleris. Vienas iš jų jau pensininkas, antras išeis pensijon šį rudenį, o trečias už trijų metų. Nors ir būdami pensininkais, jie dar liko aktyviame sielovados darbe kol sveikata jiems leis. Lietuvių Ev. Liuteronų Bažnyčios išėivijoje Vyr. Bažnyčios Tarybos prezidiumo nutarimu, 1974 m. birželio 9 d. mkt. Fr. Skėrys buvo or-

dinuotas kunigu diakonu. Ordinacija įvyko Kristaus bažnyčioje Bremene, Neue Vahr. Į iškilmes atsilankė apie 80 tautiečių. Apeigas atliko garbės senj. kun. A. Gelžinius, asistuojant senj. kun. A. Keleriu ir vicesenj. kun. J. Urdzei. Tai buvo pirma ordinacija po karo V. Vokietijoje. Liturgiją atliko kun. J. Urdzė, pamokslą pasakė kun. diakonas Fr. Skėrys. Giedojimą galingais vargonais palydėjo vargonininkas B. Šmitas iš Ofeno. Po pamaldų, parapijos salėje, įvy-

Vasario 16 gimnazijos mokytojas Fricas SKĖRYS (dešinėje) ordinuojamas kunigu diakonu. Iš k. į d.: senj. kun. A. Keleris, garbės senj. kun. A. Gelžinius, už jo vicesenj. kun. J. Urdzė.

Bremen, 1974. VI.9

*Kun. diakono Fr. Skėrio ordinacijos iškilmių dalyviai prie Kristaus bažnyčios
Neue Vahr. Bremen, 1974. VI.9*

ko kavutė. Perskaityta eilė gautų sveikinimų.

Fr. Skėrys gimė 1919 m. liepos 2 d. Kalėnuose, Lauksargių parapijoje, stambaus ūkininko šeimoje. 1926-32 m. lankė vietos pradžios mokyklą, o 1937 m. baigė Donelaičio gimnaziją Pagėgiuose. 1940 m. baigė Tauragės mokytojų seminariją. Mokytojavo Tauragės Naujamiestyje ir vėliau Vokietijoje. Nuo

1955 m. mokytojas Vasario 16 gimnazijoje, kur dėsto vokiečių kalbą ir ev. mokiniams tikybą. Bažnytiniam darbui, padedant kun. A. Gelžiniui, pasiruošė privačiai ir prie senj. kun. A. Kelerio sudarytos komisijos išlaikė kolokviumą. Patarnaus Bavarijos, Württembergo ir Hesseno kraštuose gyvenantiems lietuviams.

Fr. Šlenteris, Bremen

PADEKA

Nuoširdžiai reiškiu visiems didžiausią padėką už sveikinimus, maldas, geriausius linkėjimus, brangias dovanas mano ordinacijos į kunigus diakonus proga. Buvau ordinuotas 1974 m. birželio 9 d. Bremen-Vahr ev. liuteronų bažnyčioje garbės senj. kun. A. Gelžniaus, senj. kun. A. Kelerio ir vicesenj. kun. J. Urdzės.

Gilią padėką reiškiu mane ordinavusiems kunigams, mano prieteliams, lietuvių Vasario 16 gimn. dir. V. Natkevičiui, kolegoms mokytojams, katalikų kapelionui kun. Jonui Dėdinui, visiems mokiniams, gimnazijos personalui, Vokietijos Liet. Bendruomenės Valdybai ir jos pirm. J. Lukošiiui, Lietuvių Evangelikų Tarybai (Chicagoje) ir jos sekret. V. Karosui, Liet. Ev. Liuteronų Bažnyčios Tėviškės parapijos parapijiečiams, jos senj. kun. A. Trakiui, Tėviškės par. Moterų Draugijai (pasirašė 35 narės), poniai dr. A. Trakienei, p. Olgai Paulikienei, p. Palmyrai Lampsatienei-kuri pasišventusiai aukas rinko, Aleksui Lingaičiui, dr. Alvinai Šabanienei, dr. Algimantui Keleritui, Viliui ir Martai Trumpjonams, Andriui ir Martai Sedaičiams,

Martynui ir Stasei Purvinams, Jonui Hofmanui, Mikui Kujui, Juliui ir Hildei Kuzams, Aleksandriui ir Elzei Šleiteriams, Ričardui ir Elenai Šleiteriams, Gustavui ir Adolfui Lekšams, Jurgiui Pėteraičiui, Jonui ir Adelinai Anysams, Arūnui ir Elei Kaminskams, Jurgiui Lampsaičiui, dr. Emiliui ir Marijai Stanaičiams, Liet. Ev. Reformatų Bažnyčiai (Chicagoje), jos gener. suprint. kun. Stasiui Neimanui su šeima, ev. reformatų žurnalo "Mūsų Sparnai" redakcijai, lietuvių ev. reformatų Moterų Draugijai, Ziono par. parapijiečiams ir jų kun. J. Juozupaičiui su šeima, Ziono par. Moterų Draugijos "Rūta" pirm. p. A. Janušauskienei, Ziono par. Moterų Draugijos "Doreas" narėms ir jos pirm. p. B. Kempin, Adėlei Dauginienei (Toronto), liet. katalikų sielovados dir. V. Vokietijai prel. dr. J. Avižai, katalikų kunigams - Kenstavičiui Feucht ir K. Senkui Stuttgarte, liet. ev. liuteronų Bremeno par. parapijiečiams, kurie dalyvavo iškilmingose pamaldose (jų buvo virš 80 asmenų), Fr. Šlenteriui (Bremene), Fr. Šlenteriams (Bremerhavene), dr. A. Gintautui su šeima (Bonn), liet. ev. liuteronų Salzgitter-Lebenstedt par. parapijiečiams ir jos pirm. Jonui Rupkalviui, Baliuliams (Hamburge), Šmitams (Ofene), kun. lic. Jono Paupero žmonai p. Marijai Pauperienei ir Marijai Antanaitienei (Chicagoje), buvusiam Tauragės mok. seminarijos mokslo draugui Kurtui Klumbiui (Hamburge), kun. Hansui Kiliui ir Marijai (Sindringene), Petriui Gudeliui (Lemberg-Pfalz), kun. Juliaus Stanaičio žmonai Onai Stanaitienei ir Mileriams (Backnange), Ev. Liuteronų Bažnyčios senj. kun. Jonui Kalvanui (Tauragėj) už padovanotą Nauj. Testamentą (išleistas Lietuvoj), Mikeliui Šimkui (Šilutėje), LWF-liuteronų pasaulinės tarnybos vokiečių vyr. komiteto įgaliotiniui V. Vokietijai - Bažnyčios tarėjui kun. dr. Ernst Eberhard (Stuttgarte), Estų Ev. Liuteronų Bažnyčios senj. vicepropstui M. Waher (Geisslingen), Latvių Ev. Liuteronų Bažnyčios senj. propstui Rozitis (Esslingen), Lenkų Ev. Liuteronų Bažnyčios senj. kun. Dietrich (Essen) ir kun. Pauliui Urdzei (Oldenburg).

Visą savo gyvenimą noriu tarnauti Dievui, mūsų vargstančiai Bažnyčiai išėivijoje, tautai, bendruomenei ir paskiriems tautiečiams. Esu įsitikinęs, kad Viešpats Dievas ves mane ir lydės šviesos ir tiesos keliu ir kad galėsiu tarnauti visos žmonijos gerovei.

68 Mannheim 71

1974. 7. 15

Kunigas diakonas Fr. Skėrys

LIET. EV LIUTERONŲ BAŽNYČIOS VEIKLA

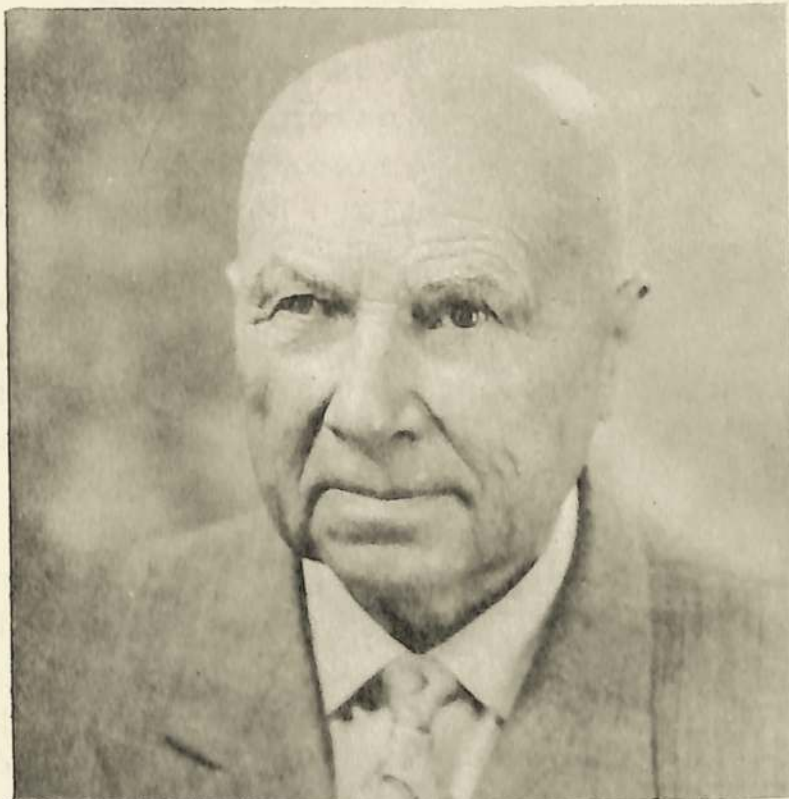
Lietuvių Ev. Liuteronų Bažnyčiai išėivijoje vadovauja sinodo išrinkta Vyriausia Bažnyčios Taryba, šiuo metu susidedanti iš 23 narių, kurie gyvena Kanadoje, JAV, Anglijoje, Australijoje ir Vokietijoje. Tarybos vykdomasis organas yra prezidiumas iš 5 narių. Prezidiumo praplėstas posėdis įvyko 1974 m. birželio 8 d. Breme-

ne. Dalyvavo 4 nariai ir 3 papildomai pakviesti iš Vyr. Bažn. Tarybos bei du Revizijos Komisijos nariai. Posėdžiui vadovavęs senj. kun. A. Keleris nušvietė bažnytinę būklę V. Vokietijoje ir kituose kraštuose. Apie padėtį Amerikoje ir Kanadoje perskaitytas senj. kun. A. Trakio pranešimas. Kun. J. Urdzė pranešė apie jo aptarnaujamą rajoną, Kasininkas. Fr. Šlenteris pranešė apie finansus, o revizijos komisijos narys J. Sėdaitis apie Bažnyčios kasos, kasos knygų ir piniginių dokumentų padarytą reviziją. Nutarta V. Vokietijoje sudaryti Bažnyčios rėmėjų fondą.

Kun. J. Stanaičiui 1973 m. mirus, laikinai jo rajoną aptarnavo kun. J. Urdzė iš Bad Godesbergo. Chicagos Tėviškės parapijos choras numatė 1975 m. vasarą lankytis V. Vokietijoje ir keliose vietose koncertuoti. Choro priėmimo są-

lygoms ištirti sudaryta komisija iš mkt. R. Baliulio, J. Rupkalvio ir kun. J. Urdzės. Fr. Šlenteris referavo apie spaudos reikalus. Spausdinimo kainoms V. Vokietijoje kylant, teko nuo 1972 m. pradžios "Svečio" spausdinimą perkelti Amerikon. Garbės senj. kun. A. Gelžinius supažindino su jo paruošta ir išleista 90 psl. knygute vokiečių kalba apie Lietuvos Ev. Liuteronų Bažnyčią. Knygutės kaina su persiuntimu 6 DM. Ją galima užsisakyti šiuo antrašu: Pastor E. A. Gelžinius, 33 Braunschweig, Militschstrasse 36. Prisiminta Chicagoje išleista kun. Jono Pauero pamokslų knyga. Nutarta Vyr. Bažn. Tarybos prezidiumo nariais kooptuoti dr. A. Gintautą iš Bonn, mkt. R. Baliulį iš Hamburgo, Joną Rupkalvį iš Lebenstedto ir kun. diakoną Fr. Skėrį iš Mannheimo.

Fr. Šl.

Mykolas SABAS mirė 1974 m. rugpiūčio 9 d. Bramley - Leeds, Anglijoje, sulaukęs 87 metų. Gimė 1887.III.5 Švobiškio bžk., Joniškėlio vls. ir ev. reformatų bažnyčioje pakrikštytas 1887.III.20. Buvo nuoširdus „Mūsų Sparnų“ skaitytojas ir rėmėjas. Tebūnie jam lengva Anglijos žemele

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ TARYBOS VEIKLA

Lietuvių Evangelikų Taryba (LET) pradėjo savo veiklą nuo 1965 m. Įgytas patyrimas bei besikeičiančios gyvenimo sąlygos pareikalavo Tarybos veiklą pritaikyti šių dienų reikalavimams ir praplėsti jos veikimo plotmę. Tam tikslui buvo paruoštas, aptartas ir visų liet. evangelikų Bažnyčių patvirtintas statutus.

Remiantis nauju statutu 1974 m. birželio 1 d. buvo išrinkta sekančio sąstato valdyba: pirm. - gener. suprt. kun. St. Neimanas, vicepirm. - prof. dr. kun. A. Jurėnas ir senj. kun. A. Trakis, sekr. - dr. W. Bylaitis ir išdin. - inž. V. Žiobrys. Revizijos komisiją sudaro: kun. K. Burbulyš, kun. J. Juozupaitis ir V. Karosas.

Naujai valdybai teko, be bėgamųjų reikalų, pasisakyti bendrais lietuvių tautos reikalais. Buvo pasiųstas protesto raštas Australijos vyriausybei dėl Pabaltijo tautų pavergimo įteisavimo. Protesto rašto nuorašai buvo pasiųsti: Australijos parlamento opozicijos vadui, Pas. Bažnyčių Tarybai, Pas. Liuter. Federacijai, Pas. Reformatų ir Presbiter. Sąjungai ir kt. Protesto rašto nuorašas:

"His Excellency
Mr. Guogh Whitlam
Prime Minister of Australia.

Jūsų vyriausybės nuosprendis pripažinti Pabaltijo valstybių įjungimą į Sov. Sąjungą teisėtu veiksniu mums buvo gilus moralinis smūgis.

Mes nemanėme, kad demokratinė Australijos vyriausybė galėtų atsisakyti nuo pavergtų ir koloni-

jalinių tautų apsisprendimo teisių ir laisvių principo ir pripažintų Pabaltijo tautų karo priemonėmis pavergimą, priverstinį bei apgaulių tautų įjungimą į Sov. Sąjungą.

Pabaltijy prieškariniais laikais buvo arti 6 milij. gyventojų, kurių apie 3 milij. sudarė protestantai. Visi pabaltiečiai save skaitė Vak. Europos dalimi. Todėl demokratinės, daugumoje protestantiškos, Australijos vyriausybės sprendimas yra itin skaudus Pabaltijo protestantams, tame skaičiuje ir lietuviams.

Pareikšdami savo protestą kviečiame Jūsų vadovaujamą vyriausybę persvarstyti savo sprendimą ir atstatyti nepripažinimą Pabaltijo valstybių smurto keliu įjungimo į Sov. Sąjungą".

* * *

Sąryšyje su blogėjančia Lietuvos laisvės padėtimi LET nutarė paremti moraliai ruošiamą VIII Amerikos Lietuvių Kongresą. LET savo posėdyje nutarė pasiųsti auką ir sveikinimą bei įsijungti malda į Kongreso ruošiamas pamaldas. LET vardu buvo pasiųstas sekantis sveikinimas:

"Amerikos Lietuvių Tarybai
2606 W. 63rd St.
Chicago, Ill. 60629
VIII Amer. Liet. Kongresas.

Brangūs broliai ir seserys,
Ateiname į Kongresą pasveikinti Jus viso laisvojo pasaulio lietuvių evangelikų vardu.

Su giliu nerimu žvelgiame į mūsų tautos ateitį. Tamsūs debesys ima gaubti laisvės dangų. Mūsų kovojanti tauta turės pakelti dar

ne vieną sunkų bandymą.

Tautos viltys yra nukreiptos į Amerikos lietuvių išeiviją, kurios pagalba buvo atstatyta Lietuvos nepriklausomybė ir kuri pirmoji stojo kovon praradus tautos laisvę.

Meldžiame Dievą, kad Amerikos lietuvių išeivija nepalūžtų savo kelyje, bet darnioje vienybėje ir tolerancijoje tęstų savo užbręžtą tikslą - atstatyti lietuvių tautai atimtą laisvę".

P. S. Prie sveikinimo pridedame auką Kongresui - 100 dol. čekį.

ALTos vadovybė, atsakydama į pasiųstą raštą, atsiuntė kvietimą LET skirti savo atstovą į Kongreso garbės komitetą. Šios pareigos buvo paskirtos LET pirm. kun. St. Neimanui. Prie ALTos buvo sudaryta Kongreso pamaldoms ruošti komisija, kurion nuo evangelikų buvo pakviestas kun. A. Trakis.

Kongresui, skirtose pamaldose dalyvavo kun. St. Neimanas, kur sukalbėjo baigiamąją maldą. Kongreso banketo uždaromąją maldą sukalbėjo kun. A. Trakis. V. K.

Iš k. į d.: Adomas Žemaitis, dukrelė Julija (4 m.), žmona Ema ir dukra Dana (14 m.), Anglijoje

„Mūsų Sparnų“ skaitytojas ir rėmėjas Jonas Warekois (Variakojis), kilęs iš Aulių km., Biržų vls. ir aps., 1974 m. atšventė 90 metų sukaktį. Būdamas 22 m. jaunuolis, atvykęs į Ameriką 1903 m., nugalėjęs kalbos ir kitokius sunkumus, prasiveržė į kontraktorius ir pastatė daugelį šimtų įvairių namų Roselande ir apylinkėse. Gyvena su dukra Milda ir anūkėmis Suzan (Urbanos u-to studentė) ir Vicky (lanko High School). „Mūsų Sparnų“ redakcija sveikina Jubiliatą ir linki daug saulėtų dienų ir geros sveikatos

*Jonas Variakojis su būreliu artimųjų, atvykusių jį pasveikinti gimtadienio proga.
Chicago, 1974 m.*

N. YORKO EVANG. PAMINĖJO BAISUJŲ BIRŽELĮ

Iš k. į d.: aktorė O. Klastauskienė, Aleksandras Danta kalba apie Baisųjį Birželį, kun. Petras Dagys, dr. Gytis Danta. 1974. VI.9 Nuotr. K. Klastausko

1974 m. birželio 9 d. kun. P. Dagys suruošė baisiojo birželio minėjimą. Tai ir vėl buvo nepaprasta staigmena, neš kaip tik pas kun. Dagį tuo metu atvyko iš tolimos Australijos buvęs Neprikl. Lietuvos viceministeris A. Danta su

savo sūnumi Gyčiu Danta, žinomu neurologu, kuris nuolat gyvena Londone, bet vykdamas į Bostoną, mokslininkų gydytojų suvažiavimą, kuriame jis padarė mokslinį pranešimą, buvo sustoję Dagių šeimoje. A. Danta yra kun. Dagio

Nuolatinės evangelikų pamaldų lankytojos (iš k. į d.): dr. Prano Gudavičiaus duktė D-nutė Gudavičiūtė, E. Bublaitienė ir jos sesuo deklamuoja savo kūrybos eilėraščius. New York, 1974. VI.9 Nuotr. K. Klastausko

giminė-Dagienės tikras pusbrolis.

Šį kartą taip pat įvyko po pamaldų vaišės parapijos salėje. Čia vėl netrūko kalbų. O mūsų auksaburnis M. Gelžinis, kaip paprastai, atvyko su paskaita. Jis visuomet pasako ką nors naujo iš praeities įvykių, kuriuos ne visi žino ar prisimena. Dažniausiai jo paskaitos yra padarytos ištraukos iš jo rašomų veikalų. Iš jo paskaitų galima daryti išvadą, kad ir jo knygos atidengs daug mums lietuviams, ypač mažlietuviams, dar nežinomų paslapčių.

DEVENIŲ FONDO VALDYBA

Devenių šeimos ir Kolegijos paskirtieji patikėtiniai Devenių Kultūrinio Fondo valdybai sudaryti, pirmam posėdžiui susirinko 1974 m. rugsėjo 29 d., Chicagoje, Pick Congress viešbutyje.

Posėdyje dalyvavo fondo įkūrėjai kuratoriai dr. Mykolas ir Aлена Deveniai, Dalia Devenytė-Bobelienė, Margarita Neimanaitė, Reinoldas Pipynė, Petras Variakojis, Petras Bružas ir Jokūbas Kregždė. Valdybos narių Keistutį Devenį atstovavo dr. M. Devenis.

Pagal dr. M. Devenio pasiūlymą fondo patikėtiniai pasiskirstė pareigomis:

Dalia Bobelienė-pirmininkė,

Keistutis Devenis-vicepirm., kuri, jam negalint posėdyje dalyvauti, pagal dr. M. Devenio pareiškimą, atstovaus Petras Bružas,

Reinoldas Pipynė-iždininkas ir Margarita Neimanaitė-sekret.

Posėdyje buvo plačiai aptarti Devenių Kultūrinio Fondo tikslai, galimybės ir veiklos gairės. Pagineidavimus, pasiūlymus, surištus

Savanoris-kūrėjas K. Algenis papasakojo iš baisiojo birželio dienų įvykių faktus, kaip buvo išvežti į Sibirą du jo broliai ir ten nukankinti.

Į kun. P. Dagio parengimus ateina nemaža katalikų ir jie aktyviai dalyvauja pobūviuose. Šį kartą pasirodė nauja poetė Elenos Bublaitienės sesutė, kurios pavardės nepavyko sužinoti.

Iki pavakario pasisvečiavę, buvome dvasioje sustiprinti ir viltingai nuteikti, kad Neprikl. Lietuva prisikels. K. Klastauskas

0

su lietuvių kultūrine veikla, prašoma siųsti fondo pirmininkei:

Mrs. Dalia Bobelis,
524 Bonnie Dundee Rd.,
East Dundee, Ill. 60118
J. Kr.

LIET. PROTESTANTŲ S-GOS LOS ANGELES VEIKLA

1974 m. rugsėjo 1 d. Protestantų Sąjunga buvo suruošusi Liuteronų bažnyčios aikštelėje W. Los Angeles gegužinę. Prieš tai kun. M. Preikšaitis atlaikė pamaldas.

Gegužinė sutraukė virš 60 žmonių. Prie gražiai padengtų stalų, apkrautų įvairiais suneštais valgiais, medžių pavėsyje visi maloniai šnekučiavosi ir užkandžiavo. Suaukotos dovanos buvo panaudotos loterijai, kuri atnešė 90 dol. pajamų. Be saviškių į gegužinę atsilankė dr. O. Norem (kuris bažnyčioje papasakojo savo atsiminimus), dr. A. Šliūpaitė, A. ir O. Mironai, dr. A. ir H. Milakniai ir kt.

Protestantų S-ga pasiuntė protesto laiškus Australijos ir Nauj. Zelandijos ministeriams pirmininkams ir ambasadoriams Wa-

shingtone dėl Lietuvos okupacijos pripažinimo de iure. Tekstą paruošė S-gos sekr. H. Yčaitė Petkuvienė.

J. Ktr.

D-ras ANDRIUS KADERA

"Sandaros" savaitiniame laikraštyje 1974. VII. 19, Nr. 28, M. Vaidyla, straipsnyje "Lietuvos generolas senoje Austro-Vengrų armijoje" patiekia trumpus atsiminimus apie dr. Andrių Kaderą.

Dr. A. Kadera I Pas. karo metu buvo austrų armijos vyriausiuoju gydytoju, generolo laipsnyje, Rytų fronte.

A. Kadera buvo gimęs Papilio mstl., Biržų vls., Panevėžio aps., ev. reformatų šeimoje. Gimnaziją baigęs Lietuvoje, mediciną studijavo ir specializavosi chirurgijoje Vienoje, Austrijoje. Baigęs mokslus, likosi Vienos u-te profesoriaus padėjėju. Vėliau buvo pakviestas užimti medicinos mokyklos dekaną vietą Krokuvos u-te. Jis dažnai atvykdavo į Vilnių daryti rimtų operacijų. Neturtinigiems lietuviams studentams operacijas padarydavo veltui.

Po I Pas. karo, grįžęs į Vilnių, greit susirgo ir nebegalėjo užsiimti medicinos praktika. M. Vaidyla, sužinojęs apie sunkią dr. A. Kadero padėtį, iš Amerikos pasiuntęs jam 200 dol.

Dr. A. Kadera mirė 1937 m. ir buvo palaidotas Papilio kapinėse. Laidotuvėmis rūpinosi gydytojai ir universiteto profesoriai. J. Kr.

PASIMIRĖ ONA VARIAKOJIENĖ LIETUVOJE

Taip jau šeimoje dažnai būna, kad iškeliavus vienam iš šio pasaulio, neretai paseka ir antroji pusė. Tragiškai žuvus mūsų kurt.

agr. P. Variakojui, 1974 m. spalio 18 d. Alytuje krito nuo širdies smūgio ir jo ištikima gyvenimo draugė-Ona Variakojienė. Ir anksčiau ji pasiskųsdavo širdies negalavimais. Mirus vyrui, teko ant jos vienos pečių visi namų ruošos reikalai, kurie, atrodo, buvo jai per sunkūs. Šįkartą ji ėjo atsinešti malkų ir krito su jomis nuo širdies smūgio.

Gyveno atskirai nuo vaikų. Liko nuliūdę du sūnūs-dailininkas Saulius Variakojis (grįžęs iš Sibiro), Petras Variakojis ir dukra-dr. Rita Kiguolienė. Šiauliuose dar gyvena O. Variakojienės sesuo Elena Urbaitienė (jos vyras adv. I. Urbaitis buvo ištremtas į Sibirą ir ten po 8 m. katorgos buvo rusų, kaip nebedarbingas, nukautas). JAV gyvena antra sesuo-Valė Weckstrom. Kiti 8 broliai išmirė vaikystėje.

Visiems mirusios O. Variakojienės artimiesiems reiškiamo nuoširdžią užuojautą. J. Ktr.

REFORMACIJOS ŠVENTĖ

1974 M.

Chicagos reformatų parapijos rengtas Reformacijos šventės minėjimas buvo atšvęstas 1974 m. spalio 20 d.

Šios šventės pamaldas pravedė ir Reformacijos tema turiningą pamokslą pasakė suprnt. kun. Povilas Dilys. Prie kavutės su užkandžiais minėjimo programą toliautę parapijos salėje parapijos pirm. kurt. inž. H. Pavilonis. Šia proga iš V. Vokietijos tremtyje gyvenančių liet. liuteronų kunigų ir darbuotojų suvažiavimo gautą brolišką sveikinimą perskaitė kurt. J. Kregždė.

Pagrindinę minėjimo kalbą pasakė suprnt. kun. P. Dilys, neperseniausiai grįžęs iš kelionės po Vak. Europą. Savo įdomioje kalboje nušvietė nūdieninį Europos dvasinį stovį, pabrėždamas mūsų Bažnyčios tremtyje veiklos reikšmę ir prasmę.

Šventės vaišes parengė Moterų D-ja vadovaujant kasin. Aldonai Dagienei. Šventė praėjo nuoširdžiai jaukioje nuotaikoje. J. Kr.

MOTERŲ D-JOS PIKNIKAS

Chicagos Reformačių Moterų D-jos rengiami kasmetiniai piknikai darosi populiariesni ir susilaukia vis didesnio skaičiaus dalyvių ir svečių.

1974 m. rugpiūčio 18 d. piknikas, kaip ir ankstyvesni, buvo surengtas Marquette parke, kur didingi ažuolai teikė malonų pavėsį. Piknike dalyvavo nemažai svečių iš broliškos Tėviškės parapijos su senj. kun. A. Trakiu priešaky.

Kaip svečių, taip ir saviškių pavaišinimui, D-jos narės buvo pri-gaminusios skanių valgių: keptų kopūstų su dešromis, kugelio, makaronų patiekalo, kumpio ir visokios rūšies daržovių mišrainės. Prie kavos buvo įvairių rūšių pyragaičių ir skanėstų. Svarbiausia, darbščiosios D-jos narės nepa-

miršo atsinešti savo pagamintų rankdarbių, kuriais buvo nukrautas visas stalas su kaupu. Iš praveistos loterijos kai kurie laimėjo net po kelis gražius daiktelius.

Gražiam orui esant, dalyviai nuotaikingai leido laiką. Šis pobūvis virto į malonią šeimos sueigą ir nusitęsė iki vėlyvo pavakario.

J. Kr.

PREL. J. KONČIAUS SVARŪS ŽODŽIAI

"Lietuvybės atžvilgiu balfininkai yra broliai ir sesutės savo tarpe. Ir man buvo malonu, kad, atvykus iš Romos, buvo surengtas jaukus priėmimas-pobūvis, kurio iniciatyva priklauso evangelikų klebonui kun. Ansui Trakiui. Jis pasakė labai turiningą ir nuoširdžią kalbą ir pareiškė man pagarbą ir padėką už šalpos darbus lietuvių tarpe... Nors lietuviai daugiausia yra katalikai, bet turėtų palaikyti ryšius ir su protestantais, žydais ir kitais. Turime palaikyti glaudžius ryšius ir vieni su kitais, savo tarpe spręsti įvairius nesusipratimus. Kas padaro klaidą, supratęs turiją ir atitaisyti. Taip pamažu grįžtų sutarimas, bendradarbiavimas ir artimo meilė"... ("Draugas", 1974. VIII. 23).

NUO 1974 M. BIRŽELIO 1 D. IKI 1974 M. GRUODŽIO 1 D. GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

Dr. M. Devenis, S. Monica - 50 dol. ; St. ir E. Vaškėliai, Framingham - 15 dol. ; Miss M. Bernstein, Vokietija - 30 dol. ; Mrs. L. Stoffel, Olandija - 15 dol. ; V. Karosas, Cicero - 25 dol. ; P. Kėželis, Australija - 13.80 dol. ; J. Warekois, Country Club Hills - 25 dol. ; N. Yorke Liet. Prot. Par. 15 dol. ; J. Dagys, Rockford - 20 dol. ;

par-jos Moterų Ratelis-15 dol.

Po 10 dol. :

J. Bernšteinas, Glauchester; M. Paulauskienė, Venecuela; M. Tamulėnas, Racine; D. Kregždienė, Cincinnati; P. Šernas, Rockford; P. Gudelis, Vokietija; Rev. F. Barnehl, Vokietija; Mrs. A. Wallenis, Philadelphia; Mrs. D. Plepys, Cheltenham; J. Bagdonavičius, Hot Springs; P. Mekas ir O. Šlepavičienė iš Cape Code; J. Jašinskas, So. Boston; I. Meiklejohn ir dr. J. Yčas iš Toronto; N. Michuraitė, N. York; M. Tamulėnas, Florida; M. Chesna, Los Angeles; L. ir H. Mikaičiai, A. Šliakis, A. Pilmonas, J. Tatoris, Mrs. G. Josuweith, kun. P. Dilys, M. Sédaitienė, E. Gudaitienė, V. Bendikas, -visi iš Chicagos.

Po 7 dol. :

Fr. Skėrys, Vokietija.

Po 5 dol. :

Gus Pritzkat, Md. Heights; Mrs. C. Meškauskas, Cleveland; F. Masaitis, La Mirada; P. Kalvynas, Worcester; P. Kutra, Cheltenham; V. Šarka, Detroit; K. Plepys, Hot Springs; St. Misiulis ir P. Jaunius, Kanada; O. Tilindienė, Elgin; A. Uznieinė, B. Variakojienė, S. Neimanas, jr., P. Vaitaitienė, E. Balcerienė, E. Pušneraitienė, O. Budėjienė, V. Mituzienė, E. Vaišvilaitė, H. Pankienė, J. Hofmanas, E. Šleiterienė, M. Trumpjonienė, H. Kuzienė, P. Lampsatienė, A. Palaitis, L. Leipienė, R. Gecevičienė, -visi iš Chicagos.

Po 4 dol. :

P. Variakojis, Chicago.

Po 3 dol. :

V. Mieželis, Phoenix; Mrs. M. Neumanas, V. Girdauskas, Z. Dalibogienė, P. Kleinaitis, H. Malonė, V.

Puodžius, J. Pėteraitis, J. Pada-gas, -visi iš Chicagos.

Po 2 dol. :

P. Devenis, Calgary; J. A. Urbonas, Dayton; O. Kregždienė, V. Bigelis, J. Bigelis, M. Daraška, M. Nordėnas, prof. Vl. Jakubėnas, G. Zigfridas, E. Panavienė, M. Naujokienė, M. Idzelienė, A. Galinaitienė, V. Balandis, O. Paulikienė, N. Žibas, M. Meyer, J. Skvirblys, M. Nauburienė, A. Buntinaitė, R. Šleiteris, L. Liubartienė, A. Kaminskas, M. Bundelis, G. Lekšas, M. Panaras, -visi iš Chicagos.

Po 1 dol. :

M. Nagys, M. Preikšaitienė, J. Šakinis, A. Teikertienė, A. Held, E. Cibitys, J. Ankus, J. Litvinas, M. Kleinienė, J. Martinkus, J. Fetingis, -visi iš Chicagos.

J. Pipynė, Anglija-1 Svaras.

* * *

Per "M. Sp." atstovą Kanadoje kurt. K. Kregždę gauta iš Lietuvių Ev. Išganytojo parapijos Toronte Moterų Draugijos auka 20 dol.

* * *

REMKIME EVANGELIŠKAJĄ SPAUDA

Aukotojas, jei nerastų savo pavardės aukų sąrašė, prašomas susisiekti su administracija:

"Mūsų Sparnai"

5718 So. Richmond Str.

Chicago, Ill. 60629

Mielas skaitytojau, tik Tavo dosnios aukos dėka ir bendradarbių pasišventimu žurnalas pajėgia tobulėti ir gyventi. Prašome ir toliau mus nepamiršti ir leiskite viltingai žvelgti į ateitį. Tikrai nuoširdus ačiū Jums!

Administracija

PEOPLE...

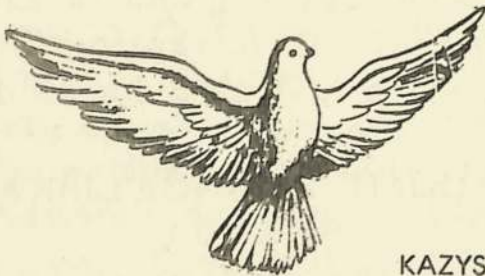
That's what we're all about

Celebrating our 65th year
Assets over \$200,000,000.00
Reserves over \$18,000,000.00

4192 Archer Avenue (at Sacramento)
Chicago, Illinois 60632 - 847-1140

Phone: PR 6-3140

K. J. MACKE REALTY CO.
Established in 1924

Complete Insurance Services

KAZYS J. MACKE

2549 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60629

TELEVIZIJS

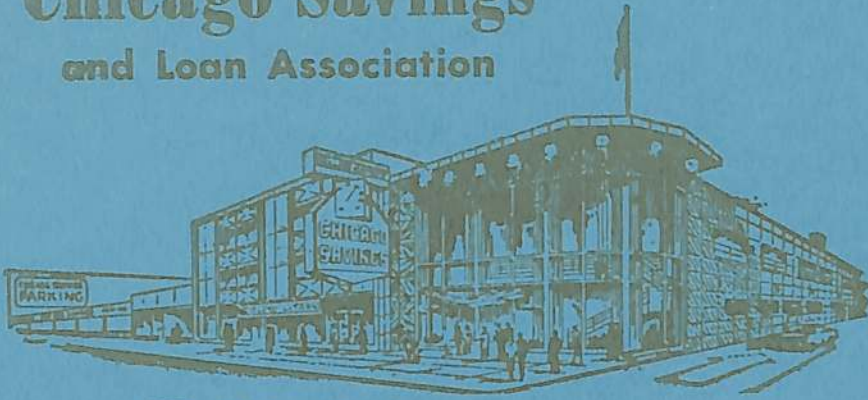
Spalvotos ir paprastos Radijai Stereo ir oro vėžtinukai
Pardavimas ir taisymas

MIGLINAS TV

2346 W. 69th St.

Tel. 776-1488

Chicago Savings and Loan Association

5 3/4 % CERTIFICATES
SĄSKAITOMS

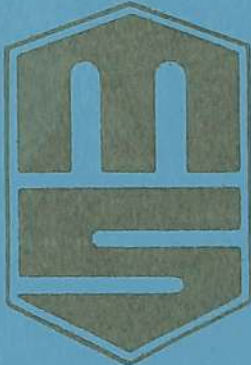
5 1/4 % Ant visu
knygelių
sąskaity

7 1/4 %

MRS. PHILOMENA PAKEL, President

6245 SO. WESTERN AVE.

TEL. GR 6 - 7575

MIDLAND SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

5 1/4 % Passbook Savings. All accounts compounded daily — paid quarterly.

7 1/2 % 4 Years Savings Certificate (Minimum \$5,000).

TWO LOCATIONS

4040 Archer Ave.
CHICAGO, ILL. 60632
• Phone 254-4470

8929 S. Harlem Ave.
BRIDGEVIEW, ILL. 60455
• Phone 598-9400

All Savings Insured to \$20,000.00

Frank Zogas

Frank Zogas PRESIDENT

PETKUS

LAIDOJIMO ISTAIGA

MARQUETTE PARK CHICAGO

2533 W. 71 St. Tel. GR 6-2345-6

CICERO ILLINOIS

1410 S. 50 Ave., Tel. TO 3-2100-9

TRYS MODERNIOS KOPLYCIOS